

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE SOSYO-KÜLTÜREL
EĞİTİM: TÜRK TARİHİNE AİT BAZI ÖNEMLİ OLAY VE
OLGULAR ÜZERİNE BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞEGÜL KIRTEL

HAZİRAN 2012

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE SOSYO-KÜLTÜREL
EĞİTİM: TÜRK TARİHİNE AİT BAZI ÖNEMLİ OLAY VE
OLGULAR ÜZERİNE BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞEGÜL KIRTEL

DANIŞMAN:

YRD. DOÇ. DR. SEVGİ COŞKUN KESKİN

HAZİRAN 2012

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Ayşegül KIRTEL

“Erken Çocukluk Döneminde Sosyo-Kültürel Eğitim: Türk Tarihine Ait Bazı Önemli Olay ve Olgular Üzerine Bir Eylem Araştırması” başlıklı bu yüksek lisans tezi Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN (İmza)

Üye: Doç. Dr. Havva YAMAN (İmza)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÇALIŞKAN (İmza)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

18.7.2012

(İmza)

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Barış HORZUM

Enstitü Müdürü V.

ÖNSÖZ

Kültür bir milletin önemli birikimi ve geleceğe aktaracağı mirasıdır. Yetişen nesillerin kültürel birikimlerinin farkında olarak yetişmesi ve bu kültürel öğelerin bireyin gelişiminin önemli evrelerinden biri olan erken çocukluk döneminde okul öncesi eğitim programı dâhilinde eğitim yoluyla verilmesi önemlidir. Bu bağlamda; erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitimin önemi ve gerekliliğinin farkındalığı ile çıktığımız bu yolda; bu araştırmanın süreci ve sonuçları itibariyle eğitime, eğitime gönül veren araştırmacı ve öğretmenlere yardımcı olacağı temennisi ile;

Araştırmaya başladığım günden itibaren; tecrübesi ve bilgi birikimiyle bu süreçte bana her zaman yardımcı olan, bitmeyen sabrı ile beni yönlendiren danışmanım Yrd. Doç. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN'e, teşekkür ederim.

Ayrıca bu yola girdiğim ile günden itibaren hayat tecrübesi ile bana ışık olan ve beni her süreçte destekleyen sevgili babam Murat ŞEKER'e, özverisi ve desteği için annem Esmâ ŞEKER'e, destekleri için kardeşlerim Mehmet Emin ŞEKER, Furkan ŞEKER ve Muratcan ŞEKER'e teşekkürlerimi sunarım. Araştırma süresince beni dinleyen ve yardımlarını esirgemeyen Arş.Gör. Tuğba DEMİRTAŞ'a ve Arş. Gör. Sadiye KELEŞ'e teşekkür ederim.

Bu süreçte hiçbir zaman desteğini, sevgisini ve ilgisini azaltmayan, her türlü sıkıntıma katlanan ve sürekli beni çalışmaya yönlendiren değerli eşim Osman KIRTEL'e sonsuz sevgimi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayşegül KIRTEL

ÖZET

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE SOSYO-KÜLTÜREL EĞİTİM: TÜRK TARİHİNE AİT BAZI ÖNEMLİ OLAY VE OLGULAR

Kırtel, Ayşegül

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı,

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sevgi COŞKUN KESKİN

Haziran, 2012, xii+136 sayfa

Araştırmanın amacı; öğrenmenin hızlı olduğu erken çocukluk döneminde çocukların, sosyo-kültürel eğitim ile kültürümüze ait bazı önemli olay ve olguları tanımalarını sağlamaktır. Bu amaçla önemi tarihi olay ve olgular kapsamında belirlenen 4 tema ve bu temalar bağlamında çocukların hatırlaması hedeflenen 17 etkinlik uygulanmıştır.

Araştırma; 2010-2011 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, Sakarya ilinde yer alan iki okul öncesi eğitim kurumunda, 6 yaş grubundaki 24 çocuk ile gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırma desenlerinde eylem araştırması kullanarak toplanan veriler; gözlem, görüşme ve doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Çalışmada kullanılan etkinlikler Okul Öncesi Eğitim Programı (MEB, 2006)'nda yer alan amaç ve kazanımlar bağlamında hazırlanmıştır. Bu veriler; nitel içerik çözümlemesi ve yorumsal analiz kullanılarak yorumlanmıştır.

Elde edilen verilerin analizi ile çocukların sosyo-kültürel eğitim bağlamında belirlenen temalar kapsamında tanıtılan konuları hatırladıkları, geçmişi ve zaman kavramını algıladıkları, geçmiş ile günümüz arasında neden sonuç ilişkisi kurdukları ve temel becerileri sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Erken Çocukluk Eğitimi, Sosyo-kültürel Eğitim, Sosyal Bilgiler Eğitimi, Tarihi Olay ve Olgular

ABSTRACT

SOCIO-CULTURAL EDUCATION IN EARLY CHILDHOOD: SOME SIGNIFICANT EVENTS AND FACTS BELONGS TO TURKISH HISTORY

Kirtel, Aysegul

Postgraduate Thesis, Department of Primary Education, Field of Social Studies
Education

Advisor: Assist. Prof. Sevgi COSKUN KESKIN

June, 2012, xii+136 pages

The aim of the study is to make children know socio-cultural education and some significant events and facts of our culture in early childhood in which learning is fast. For this purpose, 4 themes whose importance were determined within the scope of historical events and facts and 17 activities that were aimed to make children recall within the context of these themes were applied.

The study was conducted with 24 children of at the age of 6 in two early childhood education centers founded in the province of Sakarya during spring term of 2010-2011 academic year.

The data collected by using action research in qualitative research designs, were obtained through observation, interview and document review. The activities used in the study were prepared within the context of the purposes and acquisitions found in the Early Childhood Curriculum (Republic Of Turkey Ministry Of National Education, 2006). These data were interpreted by using qualitative content analysis and interpretive analysis.

With the analysis of the data obtained, it was achieved that children recalled the subjects introduced within the scope of the themes determined in the context of socio-cultural education, perceived the past and concept of time, made a cause effect relationship between the past and present, and displayed basic skills.

Key words: Early Childhood Education, Socio-cultural Education, Social Studies Education, Historical Events and Facts

İÇİNDEKİLER

Bildirim	i
Önsöz	iii
Özet	iv
Abstract	v
İçindekiler	vi
Tablo Listesi.....	viii
Resim Listesi.....	ix
Diyaloglar Listesi.....	xi
Bölüm I: Giriş	1
1.1 Alt Problemler.....	3
1.2 Önem.....	4
1.3 Sınırlılıklar	5
1.4 Tanımlar	5
Bölüm II: Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi İle İlgili Araştırmalar	6
2.1 Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi İle İlgili Araştırmalar	6
2.1.1 Erken Çocukluk Dönemi Ve Gelişim Süreçleri.....	6
2.1.2 Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Bilgiler Ve Tarih Eğitimi.....	10
2.1.3 Sosyo-Kültürel Eğitim	12
2.2 İlgili Araştırmalar.....	13
Bölüm III: Yöntem.....	15
3.1 Araştırma Modeli	15
3.2 Çalışma Grubu	16
3.3 Verilerin Toplanması	16
3.3.1 Gözlem.....	17
3.3.2 Görüşme	18
3.3.3 Doküman İncelemesi.....	19
3.4 Verilerin Analizi.....	19
3.4.1 Verilerin İşlenmesi	19
3.4.2 Nitel Analiz Teknikleri	20
3.4.3 Araştırma Süreci.....	20
Bölüm IV: Bulgular	27
4.1 Erken Çocukluk Döneminde Öğretilebilecek Türk Tarihine Ait Bazı Olay Ve Olguların Nasıl Ve Hangi Etkinliklerle Ele Alınabileceğine Dair Bulgular.....	27
4.1.1 Erken Çocukluk Döneminde Öğretilebilecek Türk Tarihine Ait Bazı Olay Ve Olgularla İlgili Etkinliklere Dair Bulgular.....	27
4.1.1.1 Sosyal Yaşam Teması Bağlamında Yer Alan Etkinliklere Dair Bulgular	28
4.1.1.1.1 Eski Meslekler Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular.....	28
4.1.1.1.2 Osmanlı Günü Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular.....	53
4.1.1.2 Sanat Teması Bağlamında Yer Alan Etkinliklere Dair Bulgular	64
4.1.1.2.1 Kültürümüze Ait Müzik Aletleri Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular ..	64
4.1.1.2.2 Seramik Sanatı Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular.....	72
4.1.1.2.3 Ebru Sanatı Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular	76
4.1.1.3 Önemli Günler Ve Semboller Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular.....	78

4.1.1.3.1 Nevruz Bayramı Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular	78
4.1.1.3.2 Türk Bayrağı Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular.....	80
4.1.1.4 Tarihi Olaylar Teması Bağlamında Yer Alan Etkinliklere Dair Bulgular	84
4.1.1.4.1 Çanakkale Zaferi Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular	84
4.1.1.4.2 İstiklal Marşı'nın Kabulü Ve Mehmet Akif Ersoy Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular	92
4.1.2 Erken Çocukluk Döneminde Öğretilbilecek Türk Tarihine Ait Bazı Olay Ve Olgularla İlgili Değerlendirmeye Yönelik Etkinlikler	95
4.1.2.1 Evliya Çelebi Etkinliğinden Elde Edilen Değerlendirme Bulguları	95
4.1.2.1.1 Sosyal Yaşam Temasının Değerlendirilmesi	96
4.1.2.1.2 Sanat Temasının Değerlendirilmesi	98
4.1.2.1.3 Önemli Günler Ve Semboller Temasının Değerlendirilmesi.....	99
4.1.2.1.4 Tarihi Olaylar Temasının Değerlendirilmesi	99
4.2 Erken Çocukluk Döneminde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Yapılan Etkinliklerle Ortaya Çıkan Beceriler.....	102
4.3 Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Yapılan Etkinliklerin Okul Öncesi Programında Yer Kazanımlar Bağlamında Değerlendirmesi	104
Bölüm V: Sonuç Ve Tartışma	107
5.1 Sonuç.....	107
5.2 Tartışma.....	108
5.2.1 Erken Çocukluk Döneminde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Bazı Tarih Konularının Nasıl Ve Hangi Etkinliklerle Öğretilbileceğine Dair.....	108
5.2.2 Erken Çocukluk Döneminde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Yapılan Etkinliklerle Çocukların Hangi Becerileri Sergileyebileceklerine Dair.....	110
5.2.3 Erken Çocukluk Döneminde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Yapılan Etkinliklerin Ülkemizde Hali Hazırda Uygulanan Okul Öncesi Programının Hangi Kazanımlarını Kazandırabileceğine Dair	112
5.3 Öneriler	113
5.3.1 Milli Eğitim Bakanlığı'na Öneriler	114
5.3.2 Eğitim Alanında Çalışan Akademisyenlere Öneriler	114
5.4 Gelecek Çalışmalar Doğru	114
Kaynakça.....	116
Ekler	121
EK: 1 Sihirli Süpürge	121
EK: 2 Nevruz Hikaye	123
EK: 3 Kınalı Ali	125
EK: 4 Araştırmaya Katılan Çocuklara Dair Bilgiler	127
EK: 5 Yapılan Etkinlikler.....	128
Özgeçmiş Ve İletişim Bilgileri.....	137

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Uygulanan Etkinlikler	22
Tablo 2: Hatırlama Düzeyleri	101
Tablo 3: Sergilenen Becerileri	103
Tablo 4: Kazanım ve Amaçlar	105

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Sepet Yapan Usta	30
Resim 2 : Öğrencilerin yaptıkları sepetler	32
Resim 3: Öğrencilerin yaptıkları sepetler	32
Resim 4: Şerbet satan usta	36
Resim 5: Sınıfta şerbet satılması	37
Resim 7: Süpürge otunun toplanıp bağlanması	41
Resim 6: Süpürge otlarının yetişmesi	41
Resim 9: Süpürgenin bağlanması	41
Resim 8: Süpürgelerin kesilmesi	41
Resim 10: Biten süpürgeler	41
Resim 11: Öğrencilerin dünya haritası üzerine yerleştirdikleri süpürgeler.	42
Resim 12: Sınıfa getirilen takunya	43
Resim 14: Şekil verilen resim oyulurken (s-3).....	47
Resim 13: Sedef kutuya şekil verilirken (s-2)	47
Resim 15: Yapılan sedef kutu.....	47
Resim 16: Çocukların yaptıkları kutular	48
Resim 17: Sedef kutu yapımı.....	48
Resim 18: Sınıfa getirilen demir.....	49
Resim 20: Eski meslekler oyunu 2.grup	52
Resim 19: Eski meslekler bitiş etkinliği	52
Resim 22: Şarkı söyleme	52
Resim 21: Şarkı söyleme	52
Resim 24: Çocuklara gösterilen Osmanlı Mimari Yapıları-2.....	57
Resim 23: Çocuklara gösterilen Osmanlı Mimari Yapıları-1	57
Resim 25: KS'nin Resmi	58
Resim 26: EFY'nin Resmi.....	58
Resim 27: EY'nin Resmi.....	58
Resim 28: KM'nin Resmi.....	59
Resim 30: EFA'nin Resmi.....	59
Resim 29: Çocuklara gösterilen Osmanlı Mimari Yapıları-2.....	59
Resim 31: Yemek kültürü etkinliği	60
Resim 33: Günümüze ait pazar görseli.....	61

Resim 32: Osmanlı dönemine ait pazar görseli	61
Resim 35: Osmanlı pazarcılık etkinliği	62
Resim 34: Osmanlı pazarcılık etkinliği	62
Resim 36: Tulum	67
Resim 37: Kabak Kemane	68
Resim 38: Davul	69
Resim 39: Kopuz	69
Resim 42: EY'nin Ürünü.....	74
Resim 41: KŞ'nin Ürünü.....	74
Resim 40: KS'nin Ürünü.....	74
Resim 44: EFY'nin Ürünü	74
Resim 43: ET'nin Ürünü	74
Resim 46: Ebru ürünleri-2	77
Resim 45: Ebru ürünleri-1	77
Resim 47: Nevruz Çiçeği.....	80
Resim 48: Türk Bayrağı Oluşumu.....	82
Resim 49: Bayrak Ağacı.....	83
Resim 50: EFA'nın Resmi	88
Resim 51: EAB'nın Resmi.....	88
Resim 52: KS'nin Resmi.....	88
Resim 53: KM'nin Resmi	88
Resim 54: EFY'nin Resmi	88
Resim 55: EY'nin Resmi.....	89
Resim 56: KAP'nin Resmi.....	89
Resim 57: KFB'nin Resmi	89

DİYALOGLAR LİSTESİ

Diyalog 1: Sepet Kavramına Dair	29
Diyalog 2: Sepeti Kimin Yaptığına Dair	30
Diyalog 3 : Sepet Kullanımına Dair.....	30
Diyalog 4: Sepet Varlığına Dair	31
Diyalog 5: Sepet Etkinliğine Dair.....	33
Diyalog 6: Sohbet Etkinliğine Dair	33
Diyalog 7: Şerbete Dair	34
Diyalog 8: Sevilen Şerbete Dair	35
Diyalog 9: Şerbete Dair	36
Diyalog 10: İsim Koyma.....	37
Diyalog 11: Şerbetçiliğe Dair	38
Diyalog 12: Süpürgeye Dair	39
Diyalog 13: Süpürgecilere Dair	39
Diyalog 14: Süpürge Otuna Dair	40
Diyalog 15: Sihirli Süpürge	42
Diyalog 16: Takunyaya Dair.....	43
Diyalog 17: Takunya	44
Diyalog 18: İşlemeli Sandığa Dair.....	46
Diyalog 19: Sedef Kutuya Dair	46
Diyalog 20: Sedef Kutu Yapımına Dair	46
Diyalog 22: Demir Yapımına Video İzlenirken	49
Diyalog 23: Demir Yapımına Dair	49
Diyalog 21: Demire Dair	49
Diyalog 25: Eski Meslekler Oyunu 1. Grup	51
Diyalog 24: Eski Meslekler Oyunu 2. Grup	51
Diyalog 25: Söyleşi.....	54
Diyalog 26: Giyim Kuşam Üzerine	55
Diyalog 27: İsim Koyma.....	56
Diyalog 28: Mimari Yapı.....	57
Diyalog 29: Osmanlı'da Yemek Kültürü	60
Diyalog 30: Pazarcılık Drama.....	62
Diyalog 31: Osmanlı Günü Söyleşi	62

Diyalog 32: Sanata Dair Söyleşi	65
Diyalog 33: Eski Müzik Aletleri	66
Diyalog 34: Tulumun Tanıtımına Dair	67
Diyalog 35: Kabak Kemanenin Tanıtımına Dair	68
Diyalog 36: Davul Tanıtımına Dair	69
Diyalog 37: Kopuz Tanıtımına Dair	69
Diyalog 38: Eski Müzik Aletleri Hatırlatma	70
Diyalog 39: Eski Müzik Aletleri Söyleşi	71
Diyalog 40: Seramik Sanatı Söyleşi	72
Diyalog 41: Seramik Sanatının Tanıtımına Dair	73
Diyalog 42: Seramik Sanatı Ürün Oluşturma	73
Diyalog 43: Seramik Sanatına Dair Sohbet	75
Diyalog 44: Ebru Sanatının Dair Sohbet	76
Diyalog 45: Çocukların Ebru Yapımına Dair	77
Diyalog 46: Nevruz	79
Diyalog 47: Nevruza Dair	79
Diyalog 48: Nevruz Hikayesine Dair	79
Diyalog 49: Türk Bayrağına Dair	81
Diyalog 50: Türk Bayrağının Oluşumuna Dair	82
Diyalog 51: Bayrak Ağacı	83
Diyalog 52: Çanakkale Türküsü	85
Diyalog 53: Türk Askerleri ve Anzak Askerleri	86
Diyalog 54: Çanakkale Zaferi Drama	87
Diyalog 55: Marş Kavramına Dair	93
Diyalog 56: İstiklal Marşı Nasıl Yazıldı?	94
Diyalog 57: İstiklal Marşı'nın Kabulü Drama	94
Diyalog 58: Sizin Marşınız	95
Diyalog 59: Sosyal Yaşam Temasının Değerlendirilmesi Üzerine	96
Diyalog 60: Çanakkale Zaferi'nin Değerlendirilmesi Üzerine	100

BÖLÜM I: GİRİŞ

Öğrencilere toplumun sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapısını oluşturan özellikler eğitim yoluyla kazandırılır. Nitelikli, sağlıklı ve istenilen davranışlara sahip bireylerin yetiştirilmesi için, eğitime küçük yaşlarda başlamanın gerekliliği bir gerçektir. Araştırmalar, okul öncesi eğitim alan çocukların ileriki yıllarda okul yaşamındaki başarısının yaşlılarından farklı olduğunu ortaya koymuştur (Sevinç, 2003).

Aral, Kandır ve Yaşar (2000)'a göre okul öncesi eğitim; çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen yılları kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında önemli roller oynayan, bedensel, psiko-motor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerini büyük ölçüde tamamladığı, ailelerde ve kurumlarda verilen eğitimlerle kişiliğin şekillendiği gelişim ve eğitim sürecidir (Akt. Akduman, 2010).

Okul öncesi dönem, insan hayatının diğer dönemlerinin temelini oluşturan bir dönemdir. Bu dönem yalnızca gençlik ve olgunluğa hazırlık olarak değil, bireyin gelişimi bağlamında kendi başına da önemlidir (Oktay, 2000). Çünkü bu dönemde öğrenilenler birikimler çocuğun gelecekteki öğrenmeleri için çerçeve oluşturacaktır (Senemoğlu, 2011). Bilişsel, fiziksel, sosyal, duygusal ve dil gelişiminin hızla olgunlaştığı, çocukların çeşitli yetiler kazandığı ve öğrenmenin devam ettiği bu dönemde, çocuğun içinde bulunduğu şartların ve ortamın önemi büyüktür (İnan, 2011). Bundan dolayı da çocuk için oluşturulacak öğrenme ortamları, onun gelecekteki öğrenmesine etki edecektir.

Ülkemizde okul öncesi eğitim 20. yüzyılın başlarında kadınların çalışma hayatına girmesiyle birlikte bir gereklilik olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye'de bugünkü anlamda okul öncesi eğitim kurumlarının kurulmasından önce de bu yaş gruplarının eğitimini üstlenen "*Sıbyan okulları, Islahaneler ve Darüleytalar*" bulunmaktaydı. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte ilk kez 1946 yılında IV. Milli Eğitim Şurası'nda okul öncesi eğitim gündeme gelmiş ancak bu kurumların

açılması kararı 1953'teki V. Milli Eğitim Şurası'nda alınmıştır (Oktay, 2000). Bu tarihten sonra on şura daha toplanmış ancak okul öncesi eğitimi şekillendiren şura 1981 tarihinde toplanan X. Milli Eğitim Şurası olmuştur.. Günümüzde de okul öncesi eğitimi şekillendiren kararlar ise 2006 yılında toplanan XVII. Milli Eğitim Şurasında alınmıştır (Güven ve Efe Azkeskin, 2010). Bugün ülkemizin okul öncesi eğitim programı kapsam olarak; bilişsel, psiko-motor, sosyal-duygusal gelişim ve öz bakım becerilerinin geliştirilmesinden oluşmaktadır (MEB, 2006). Ancak 2012 yılında Türk eğitim sisteminde yapılan güncelleştirmeler ışığında okul öncesi eğitim programı da birtakım değişikliklere uğramıştır. Okul öncesi eğitime başlama yaşı 5'e indirilmiştir ve eğitim sisteminde kademeli eğitime geçilmiştir (Zaman, 2012).

Ülkelerin okul öncesi eğitim programları incelendiğinde; bu programlarda Türkiye'dekine benzer nitelikte bilişsel, duyuşsal, psiko-motor ve öz bakım becerilerine yer verildiği ancak bizim programımızdan farklı olarak sosyal bilgiler ve tarih konularına da yer verildiği görülmektedir. Örneğin ABD'de okul öncesi eğitim programında sosyal bilgiler programı yer almaktadır. Bu program ilköğretim ve orta öğretim programlarına benzer şekilde, tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji ve antropoloji alt başlıklarına bölünmüştür. Okul öncesi eğitimde sosyal bilgiler programı her bir sınıftaki çocuğa göre belirlenir. Çocukların etik ve kültürel geçmişleri ve onların bağlı olduğu toplumun özellikleri, yaşadıkları bölge sosyal bilgiler programında öğretilecek konu ve içeriği belirler (Wortham, 2005). Ancak ülkemizde var olan okul öncesi eğitim programı incelendiğinde; programda sosyal bilgiler, tarih, sosyoloji, coğrafya, ekonomi gibi o ülkeyi ve o ülkenin kültürünü, geçmişini ilgilendiren sosyo-kültürel eğitim konularına yer verilmediği görülmektedir. Bu durumun sebebi olarak da erken çocukluk dönemindeki çocukların tarihle ve zamanla alakalı kavramları öğrenemeyeceği algısı gösterilmektedir (Coşkun-Keskin ve Daysal-Ersoy, 2012).

Bu bağlamda okul öncesi eğitim programında yer alan, okul öncesi eğitimin ilkeleri sosyo-kültürel eğitim ile ilişkili olarak incelendiğinde;

- Okul öncesi eğitim çocuğun gereksinimlerine ve bireysel farklılıklarına uygun olmalıdır,
- Eğitim sürecinde çocuğun deneyerek öğrenmesine olanak tanınmalıdır,

- Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, işbirliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma duygu ve davranışları geliştirilmelidir,
- Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi sağlanmalıdır,
- Çocukların hayal gücü, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilmelidir (MEB, 2006: 12) ilkeleri dikkati çekmektedir.

Uygulamada olan durumun aksine, bu ilkeler kapsamında düzenlenecek etkinlikler ile ve programlarla, erken çocukluk döneminde çocuklara sosyo-kültürel eğitim verilmesi mümkün kılınabilir.

Bununla birlikte bireyin öğrenmesini ve gelişimini etkileyerek hayat çizgisinin yönünü belirlemesinde çok önemli bir misyonu olan okul öncesi eğitimin, iyi düşünülmüş bir plan çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir (İnan, 2011). Bu eğitim planlaması kapsamına, sosyo kültürel eğitimin dahil olmasını olanaklı hale getirmek için bu çalışma tasarlanmış ve uygulanmıştır.

Bu açıdan araştırmada “Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim çerçevesinde bazı tarih konuları nasıl ve hangi etkinliklerle öğretilir?, Bu tür bir öğrenmede çocuklar hangi becerileri sergilerler? Ve bu etkinlikler uygulamadaki okul öncesi programının hangi alan ve kazanımlarına uygun düşmektedir?” sorularına cevap aranmıştır.

1.1 ALT PROBLEMLER

Bu araştırmanın amacı; öğrenmenin en aktif olduğu erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitimin nasıl ve hangi etkinliklerle yapılabileceği ile bu etkinlikler sonucunda çocukların bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alanda hangi becerileri sergileyebileceğini ortaya koymaktır. Ayrıca çalışmada, sosyo kültürel eğitim bağlamında tasarlanan etkinliklerin, ülkemizde uygulanan okul öncesi eğitim programında yer alan hangi kazanımlara uygun olacağı konusunda fikir oluşturmak hedeflenmiştir.

1. Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında bazı tarih konuları nasıl ve hangi etkinliklerle öğretilir?

- Geçmiş dönemdeki sosyal yaşam teması kapsamında yapılan sosyo-kültürel eğitim nasıl ve hangi etkinliklerle gerçekleştirilebilir?
  - Geçmiş dönemdeki sanat teması kapsamında yapılan sosyo-kültürel eğitim nasıl ve hangi etkinliklerle gerçekleştirilebilir?
  - Kültürümüze ait önemli günler ve semboller kapsamında yapılan sosyo-kültürel eğitim nasıl ve hangi etkinliklerle gerçekleştirilebilir?
  - Önemli bazı tarihi olaylar teması kapsamında yapılan sosyo-kültürel eğitim nasıl ve hangi etkinliklerle gerçekleştirilebilir?
2. Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında yapılan etkinliklerle çocuklar hangi becerileri sergilerler?
  3. Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında yapılan etkinlikler, ülkemizde hali hazırda uygulanan okul öncesi programının hangi kazanımlarını kazandırabilir?

1.2 ÖNEM

Bireyin kişilik gelişiminin büyük bölümü 0-6 yaş arası dönemde gerçekleşmekte ve bu dönemde verilen eğitim bireyin gelecekteki yaşantısına etki etmektedir. Bireyin kişiliğinin oluşumunda yaşadığı toplumun kültürel değerleri, sosyal yaşam tecrübeleri ve tarihi olguları oldukça etkilidir. Bu bağlamda kritik bir evre olan erken çocukluk dönemine ait okul öncesi eğitim programında sosyo-kültürel öğelerin eğitime ilişkin bir öğrenme alanının olmadığı görülmüştür. Bu sebepten yola çıkılarak çalışmada, sosyo kültürel eğitim kapsamında seçilen Türk tarihine ait bazı olay ve olguların çocuklara etkinliklerle kazandırılmasının önemi üzerinde durulmuştur. Bu araştırmanın okul öncesi eğitim programlarına, program uygulayıcısı olan öğretmenlere katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun dışında;

- Çocukların içinde yaşadıkları topluma özgü milli bilinç oluşturma sürecine,
- Çocukların içinde yaşadıkları çevredeki kültürel öğelere ait farkındalık kazanmalarına,
- Çocukların ait oldukları toplumdaki tarihsel olay ve olguları tanımalarına katkı sağlayacağı da düşünülmektedir.

Bu açılardan değerlendirildiğinde araştırma;

- Okul öncesi eğitim programında yer almayan sosyo-kültürel öğeleri konu alması bakımından gerekli,

- Sosyo-kültürel eğitim kapsamında seçilen tarihi olay ve olguların hazırlanan etkinliklerle kazandırılması bakımından özgün,
- Dünya genelinde son yıllarda önem kazanan erken çocukluk dönemi çerçevesinde yapılan sosyo kültürel eğitime yönelik bir çalışma olması bakımından güncel,
- Ayrıca ülkemizdeki okul öncesi eğitim programına yeni bir model önerisi getirmesi bakımından işlevsel bir çalışmadır.

1.3 SINIRLILIKLAR

Araştırma;

1. Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamındaki tarih konularıyla (sosyal yaşam, sanat, önemli günler ve semboller, tarihi olaylar temalarıyla) ve bu temalara ilişkin hazırlanan etkinliklerle,
2. 60-72 aylık çocuklar için hazırlanan okul öncesi eğitim programı ve bu programın kazanımlarının değerlendirilmesiyle,
3. Sakarya ilinde yer alan iki okul öncesi eğitim kurumuyla,
4. 6 yaş grubundaki (14 erkek, 10 kız) 24 çocuk ile,
5. 2010-2011 eğitim öğretim bahar yarıyılı ile ve
6. Yapılandırılmamış gözlem ve görüşme teknikleriyle sınırlandırılmıştır.

1.4 TANIMLAR

Sosyo-kültürel eğitim: Erken çocukluk eğitiminde sosyal bilgiler öğretimi içinde yer alan, tarihi özelliği bulunan ve kültürümüzle ilgili olan konular “sosyo-kültürel konular”; bunların öğretimi ise “sosyo-kültürel eğitim” olarak adlandırılmaktadır (Coşkun-Keskin ve Daysal-Ersoy, 2012).

BÖLÜM II: ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde yukarıda ortaya konan problemler doğrultusunda yapılan kuramsal açıklamalara yer verilmiştir.

2.1 ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın kuramsal çerçevesini oluşturan başlıklarda ilki araştırmanın uygulama alanı olan erken çocukluk dönemi ve gelişim süreçleridir. Bu döneme ait gelişim süreçleri aktarılırken, araştırmanın örneklemini oluşturan altı yaş grubu çocukların gelişim özelliklerinden bahsedilmiştir. İkinci başlıkta erken çocukluk döneminde sosyal bilgiler ve tarih eğitimi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Üçüncü başlıkta ise sosyo-kültürel eğitim açıklamalarına yer verilmiştir.

2.1.1 Erken Çocukluk Dönemi ve Gelişim Süreçleri

Çocuk gelişimi, genel olarak çocukluğun sistematik, amaçlı ve bilimsel olarak çalışılmasını amaçlayan bir disiplin olarak tanımlanmaktadır. Çocuk gelişimindeki “gerçekler”in benzerliği uygulayıcıların daha becerikli ve bilgili olmalarına yardımcı olmaktadır (Penn, 2008). Çocukluk ve ergenlik yıllarında meydana gelen çeşitli değişimlerin nasıl anlamlı ve işlevsel yaş dönemlerine bölünebileceği konusunda araştırmacılar çeşitli görüşler bildirmişlerdir. Berk (2002) erken çocukluk dönemini 2 – 6 yaş ile sınırlamıştır. Ancak yaygın olarak kabul gören görüş, erken çocukluk döneminin 0-6 yaş arasını kapsadığıdır (Yılmaz, 2003; Aral ve diğerleri, 2002).

Gürkan (2009)’a göre “erken çocukluk” kavramı, çeşitli ülkelerde farklı yılları kapsayan biçimde tanımlanmasına karşın Türkiye’de, genelde, okul öncesi kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Başka bir ifadeyle; Türkiye’de 0-72 aylık çocukların eğitimlerini kapsayan okul öncesi eğitim, erken çocukluk eğitimi olarak kabul edilmektedir. Bu kabulde eğitimde belirlenen önceliklerin yanı sıra, Türk Milli Eğitim Sistemi’nin yapısı ve işleyişi de etkili olmaktadır (Güven ve Efe Azkeskin, 2010).

Tarihsel gelişimi. İnsan yaşamının bütün dönemlerinde, bireyin kendini nasıl algıladığından hayattaki başarı ya da başarısızlıklarına kadar etkili olan çocukluğun ilk yıllarının sahip olduğu önem, bu döneme yönelik ilginin her geçen gün artmasına neden olmuştur. Öyle ki bu ilgi 1800'lerde, başlangıçta anneleri fabrikalarda çalışan çocukların bakımı için kurulan sığınma evlerinden (salles d'asile) günümüzdeki anaokullarına (preschool - kindergarten – l'ecole maternelle) kadar süren bir gelişim göstermiştir (Kartal, 2005).

Sanders'e (2003) göre, erken çocukluk eğitiminin ilk uygulamaları Avrupa'da özellikle de sanayileşmiş ülkelerde görülmektedir. Fabrikalarda çalışan annelerin çocuklarını dışarıdan gelebilecek zararlara karşı korumak amacıyla kurulan erken çocukluk eğitimi kurumları ilk olarak 19. yüzyılın başlarında kurulmuştur (Kartal, 2005). Okul öncesi eğitim konusunda Amerika Birleşik Devletleri'nde özellikle 1965 yılından sonra çeşitli programların uygulandığı görülmektedir. Bu programların çoğu çeşitli yönlerden eksik olan ailelerin çocuklarına yöneliktir. Hemen her programda amaç, bu çocuklara eksikliklerini gidererek daha sonraki eğitim aşamalarında eşit başarı gösterebilme şansı vermektir (Akt. King,1983).

Türkiye'deki erken çocukluk eğitimi tarihine bakıldığında, okul öncesi eğitim kurumlarının kurulmasının Osmanlı Devleti dönemine kadar dayandığı görülmektedir. Bu kurumlar arasında özellikle o döneme has ilköğretim kurumları diye niteleyebilecek Sıbyan okulları, Islahaneler ve Darüleytam'lar bulunmaktadır. 19. yüzyılın ikinci yarısında bazı yabancı ve azınlıkların anaokulları açtıkları bilinmektedir. Osmanlı Devleti döneminde bu okullara özellikle evde ev işleriyle uğraşarak çocuklarına vakit ayıramayan annelerin çocukları gitmekteydi. Cumhuriyet döneminde ise, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu ilk yıllarda ülkenin içinde bulunduğu olumsuz şartlar nedeniyle okul öncesi eğitim kurumlarında ilerleme kaydedilememiştir. Ancak tıpkı Avrupa'da olduğu gibi kadının iş hayatına atılması ile birlikte çocuğa bakma sorunu ortaya çıkmış ve bu sorun dâhilinde gündüz bakım evleri açılmıştır. Gündüz bakım evlerinin yetersizleşmesi ile birlikte 1977 yılında ilk defa İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde "Okul Öncesi Şubesi", 1992 yılında da 3797 Sayılı Kanunla "Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü" kurulmuştur (Güven ve Efe Azkeskin, 2010). Ülkemizde şuan kullanılan okul öncesi eğitim programının kapsam ve içeriği 2006 yılında gerçekleştirilen XVII. Milli Eğitim Şurası'nda belirlenmiştir

(Deretarla-Gül, 2009). Ancak 2012 yılında Türk eğitim sisteminde yapılan güncelleştirmeler ışığında okul öncesi eğitim programı da birtakım değişikliklere uğramıştır. Okul öncesi eğitime başlama yaşı 5'e indirilmiştir ve eğitim sisteminde kademeli eğitime geçilmiştir (Zaman, 2012).

Kişilik Gelişimi. Kişilik bireyi başkalarından ayıran; bireyin doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı özelliklerin bir bütünüdür. Doğumdan itibaren başlar ve 6 yaşlarında büyük oranda tamamlanır. Nitekim Freud ve Adler'in yanı sıra birçok psikolog kişilik gelişiminde çocuğun ilk beş yaş içindeki yaşantılarının çok önemli bir rolü olduğuna işaret ederken, daha sonraki yıllarda meydana gelen gelişmelerin büyük ölçüde ilk çocukluk yıllarında kazanılan kişilik özelliklerine bağlı olarak şekillendiğini vurgulamaktadır (Can, 1998). Duygularımız, yeteneklerimiz, mizacımız (huyumuz), sosyal, fiziksel-psikomotor ve bilişsel özelliklerimiz, karakter ve değerlerimiz, inançlarımız, tutumlarımız, görüşlerimiz, vb. tüm özelliklerimiz kişiliğimizi oluşturmaktadır. Kişilik insan davranışlarının tüm yönlerini kapsayan bir kavramdır. Erikson'a göre insanın yaşamında belli başlı sekiz kritik dönem vardır. İnsanın sağlıklı bir kişilik kazanması için bu kritik dönemde oluşan krizleri atlatması gerekmektedir (Senemoğlu, 2011).

Büyüme ve gelişmenin en hızlı olduğu 0-6 yaş dönemi kişiliğin temellerinin atıldığı dönem olarak kabul edilmektedir. Çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesi için fizyolojik ve psiko-sosyal ihtiyaçlarının yerinde ve zamanında karşılanması gerekmektedir (Aral ve diğerleri, 2001). Freud'a göre 6 yaşındaki çocuklar yetişkinleri model alarak cinsiyet rolleri kazanmaya başlamaktadır. Çocuklar algılayabildikleri yetişkinlerin değer sistemlerini içselleştirmektedir (Senemoğlu, 2011).

Bilişsel gelişim: Bilişsel gelişim çevre ile etkileşimi sağlayan, dünyayı anlamaya yarayan, bilginin edinilip kullanılmasına yardım eden, tüm süreçleri içine alan bir gelişim alanıdır (Aral ve diğerleri, 2001). Piaget'ye göre çocuk, dünyanın pasif alıcısı değildir. Bilgiyi kazanmada aktif bir role sahiptir. Çocuğun 6 yaşını kapsayan sezgisel dönemde; çocuklar sezgilerine dayalı olarak akıl yürütürler ve problemlerini sezgileriyle çözmeye çalışırlar. Bu dönemde dil hızla gelişir ve yaşantılar sonucunda kazanılan davranışların sembolleştirilmesine yardım eder (Senemoğlu, 2011).

Vygotsky, çocuğun sosyal çevresinin bilişsel gelişiminde önemli bir rolü olduğunu ileri sürmüştür. Bu nedenle çocuğun en yakında bulunan yetişkinlerin, olay ve olguların onun bilişsel gelişimini etkilemesi kaçınılmazdır. O halde, bilişsel gelişimin kaynağı, kişisel psikolojik süreçlerden önce, insanlar ve kültürler arasındaki etkileşimdir (Senemoğlu, 2011).

İnsan gelişiminin en önemli yapı taşlarından biri de dil gelişimidir. Çocuğun bilişsel gelişiminde dil gelişimi oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Alisinanoğlu (2004)' na göre, dil gelişimi kelimelerin, sembollerin öğrenilmesi ve dilin kurallarına uygun kullanılmasının gelişimi olarak tanımlanmaktadır (Akt. Ülke-Kürkçüoğlu, 2010).

Toplumsal yapının ve kültürün aktarılması büyük ölçüde dile dayandığı gibi; kavram oluşumu, düşünme, ilişkiler kurma ve problem çözme gibi alanlarda da dil gelişimi ve bilişsel gelişim karşılıklı etkileşim içinde ilerler (Senemoğlu, 2011). Vgotsky, dil eğitimi ve öğrenmenin kişinin zihinsel düşünme yeteneğine etki ettiğini belirtmektedir. Vgotsky aynı zamanda çocuğun içinde bulunduğu dil ortamının düşünme düzeyine etki ettiğini vurgulamaktadır. Dil çocuğun soyut düşünebilme yeteneğine dış dünyadan sembolleştirdiği anlamları iliştiirmesine yardımcı olmaktadır. Çocuğun kavramsal düşünme yeteneği arttıkça dili gelişir (Özbay, 2004).

Psiko-motor Gelişim. Psiko-motor gelişim, yaşam boyu devam eden “motor” becerilerinde ortaya çıkan davranışların kontrol altına alınma sürecidir ve fiziksel büyüme ile merkezi sinir sisteminin gelişmesine paralel olarak organizmanın isteme bağlı olarak hareketlilik kazanması olarak tanımlanır (Şahin 2010).

Okul öncesi dönemde bedensel gelişim hızı, bebeklik dönemine oranla yavaşlar. Boy ve kilo artışının, beden orantılarındaki değişikliğin yanı sıra, bu dönemde kas gelişimleri dikkat çeker. Okul öncesi dönemde kaba motor hareketleri sağlayan kaslardaki gelişme, ince motor hareketleri sağlayan kaslara oranla daha fazladır (Erden ve Akman, 1997).

Altı yaşındaki bir çocuğun hareketlerinin koordinasyonu düzgündür: İp atlar, tek elle top tutar, iki tekerlekli bisiklete biner, paten kayar, kızak kayar. O, el becerisinin ona sağlayacağı olanakları keşfetmiştir. Bloklarla çeşitli yapılar yapar,

onlarla oynar, bir insan resmi çizebilir; marangozluk, kil, hamur şekillendirme, boyama ve dikme becerilerini kullanarak çeşitli ürünler oluşturabilir (Aral ve diğerleri, 2001). Bu dönemde erkek çocuklar kızlardan daha uzun ve ağır olmalarına karşılık, kız çocuklarının ince motor kaslarının gelişimi, erkek çocuklarından daha ileridedir (Erden ve Akman, 1997).

Ahlâk Gelişimi: Latince kökenli "moral" kelimesinin karşılığıdır. Arapçada ise "hulk" kelimesinin çoğulu olup insan ilişkilerinde uyulması gereken manevi ilkeleri, geleneksel olarak toplumun değerlerini ve davranış kurallarını anlatır. Moral gelişim, sosyalleşme sürecinin önemli parçalarından biridir. Bu dönemde çocuk toplumun bireysel ve sosyal davranışlardaki beklentilerini daha doğrusu normlarını öğrenir (Özbay, 2004).

Çocuklar dünyaya doğuştan ahlaki olarak hazır gelmez, ahlaki kabulleri yaşadığı toplumdan öğrenir. Ahlak gelişimi, bireyin toplumun değer yargılarını benimseyerek içinde bulunduğu çevreye uyumunu, kendi ilke ve değer yargılarını oluşturmasını amaçlayan bir süreç olarak tanımlanır. Ahlak gelişimi çocuğun toplumda nasıl davranması gerektiğinin farkında olmasıdır (MEB, 2006). Kohlberg, yaptığı araştırmada çocuklara ahlaki ikilemleri kapsayan belirli durumlar vererek onlara bu durumlarda nasıl tepkide bulunacaklarını sormuş, elde edilen cevaplara göre de insanların ahlaki olarak altı yargı aşaması geçirdiklerini belirtmiştir (Senemoğlu, 2011).

2.1.2 Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Bilgiler ve Tarih Eğitimi

20. yüzyılın başlarında, sosyal yaşantıların giderek karmaşıklaşması, toplumsal değişmelerin ve çatışmaların artması, eğitimin, sosyal hayatın süreklilik arz eden yönlerini anlamlı bir biçimde, değişime açık yönlerini de tutarlı bir biçimde sergileyebileceği nitelikte olmasını gerektirmiştir. Bu sebeple eğitimde "millî ve ahlaki" değerlere öncelikler çerçevesinde, tarih ve coğrafya gibi dersler konmuş, zamanla ortak alanlar ve sosyal etmenlerin etkileşimini içeren konulara programlarda yer verilmiştir (Dönmez, 2003). Bu programlardan biri de sosyal bilgilerdir.

Doğdukları andan itibaren çevrelerindeki dünyayı keşfetmeye başlayan çocukların, sosyal bilgilerle ilk karşılaşmaları da yaşamlarının ilk dakikalarında başlamaktadır (Yiğit ve Sezer, 2009). Çocuğun bir aile içinde dünyaya gelmesi onun ilk sosyal

çevresiyle buluşması anlamına gelmektedir. Burada çocuklar ailelerin neler yaptığını ve kendi ailelerinin ötesindeki dünyaya maruz bırakılırlar. Bu seviyedeki ilişkiler bireyin aile ile ilişkisi, aileler ve ihtiyaçları, ailelerin işleyişi ve mahalledeki diğer aileler gibi ilişkilerini içerebilir (Fredericks, 2007).

Dünya üzerinde birçok ülkede okul öncesi eğitim programlarında sosyal bilgiler dersine yer verilmektedir. Bu ülkelerden biri de ABD'dir. ABD'de okul öncesi sosyal bilgiler programı tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji ve antropoloji kategorilerine bölünmüştür. Bu alanlar aynı zamanda ilköğretim ve lisedeki sosyal bilgiler için de çerçeve oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler programı her bir sınıftaki çocuğa göre belirlenir. Öğrencilerin etik ve kültürel geçmişleri ve onların bağlı olduğu toplumun özellikleri, yaşadıkları bölge öğretilecek konuları ve içeriği belirler (Wortham, 2005, 380). Ülkemizde ise okul öncesi eğitim programında sosyal bilgiler eğitimi bağlamında bazı tarih, sosyoloji, coğrafya vs. gibi sosyo-kültürel kapsamda yer alan konulara yer verilmemektedir. Ancak yukarıda sayılan etmenler ve çocuğun gelecekteki yaşantısına temel oluşturması sebebiyle okul öncesi programda sosyal bilgiler dersine yer verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Sosyal bilgilerin pek çok alanı okuma-yazma, müzik ve oyunlar yoluyla programa dâhil edilebilir. Örneğin çocuklar sosyal bilimlerle ilgili kitapları okuyabilir ya da öğretmeninden dinleyebilir, öğrendikleri hakkında rapor yâda günlük yazmayı öğrenebilir. Şarkılar söyleyebilir yâda değişik kültürler ve zaman periyodları hakkında danslar ve oyunlar öğrenebilirler. Özellikle temaların kullanımı sosyal bilgileri diğer alanlarla entegre etmenin etkili bir yoludur (Brewer, 2007) .

Sosyal bilgiler eğitim programı, içinde, pişirme ve yeme etkinlikleri, giyinme tarzları, mesleki roller, hava durumu ve insanların dünya üzerinde bir yerden diğer bir yere ulaşmaları gibi farklı başlıkları barındırabilir (Jackman, 2001).

Öte yandan ülkemizde 6 yaşında olan çocukların tarih konularını öğrenemeyeceği algısı vardır. Ancak uygun konuların seçilmesi ve seçilen konuların doğru etkinliklerle verilebilmesiyle çocuklar 6 yaşında tarihi olayları öğrenebilir ve zaman algısına sahip olabilirler.

Çocuklar zamanın ilerlediğini ilk olarak gün içinde yapılan günlük işlerin yapılmasıyla anlarlar. Öğrencilerin zamanı ölçen etkinliklerden, tarihin geçen

zaman içerisinde olan olayların çalışması olduğunu fark etmeye geçerler. Zaman içerisinde gerçekleşen değişikliklerin algılanması da tarihin varlığının anlaşılmasını sağlar. Çocuklar kendilerindeki değişiklikleri anlama halinden çevrelerindeki ve evlerindeki değişiklikleri fark etmeye geçerler. Nesiller arası ilişkiler sayesinde yaşamdaki devamlılığı ve farklı yaşlardaki insanların farklı zamanları temsil ettiğini öğrenirler. Bir yıldaki tatillerde zamanın geçtiğini gösteren birer işarettir. Tatiller ve kutlamalar da bir takvim yılı boyunca zamanın geçtiğinin birer göstergesi olurlar (Wortham, 2005).

Altı yaş ve altındaki çocuklara verilen eğitimin önemli bir bölümünü uzay ve zaman kavramlarının öğretilmesi oluşturur. Çocuklar aileyi, toplumsal yapıyı, dili nasıl öğreniyorlarsa zamanı ve mekânı da aynı biçimde öğrenirler. Bu öğrenme biçiminde sorgulama yoktur. Bu şekilde çocuklar günlük yaşamlarında zaman ve mekânla ilgili kavramları kullanmakta güçlük çekmezler (Kaplan, 2004). Okul öncesi dönemdeki çocuklar tarihle alakalı kavramları öğrenmeye başlar. Değişim ve zaman öğrencilerin geçmiş kavramını öğrenmelerine yardımcı olur (Wortham, 2005).

İnsan tarihi kökenlerini anlamaya ve kendini zaman içinde yerleştirmeye çalışır. Okumayı bilmek ve geçmişini tekrar inşa edebilmek şu gibi soruları cevaplamak için tarihi bir bakış açısı geliştirmeyi sağlar: Geçmişte ne oldu? Dünya nasıl değişti? Gelecekte dünya nasıl değişebilir? İlgili derslerin ve disiplinlerin bu soruları içermesi ile çocuklar tarihi ve zaman kavramını algılayabilir ve öğrenebilirler (Fredericks, 2007). Altı yaşındaki çocuklara verilen sosyal bilgiler ve tarih eğitimi ile; onların geçmişlerini sorgulayarak gelecekleri hakkında temel oluşturmaları sağlanabilir.

2.1.3 Sosyo-Kültürel Eğitim

Erken çocukluk eğitiminde sosyal bilgiler öğretimi içinde yer alan, tarihi özelliği bulunan ve kültürümüzle ilgili olan konular “sosyo-kültürel konular”; bunların öğretimi ise “sosyo-kültürel eğitim” olarak adlandırılmaktadır (Coşkun-Keskin ve Daysal-Ersoy, 2012). Toplumların yaşamları, bıraktıkları ürünler, topluma mal olmuş önemli kişilerin tanıtılması, geçmişten günümüze aktarılan önemli tarihî olay ve olguların erken çocukluk döneminde yapılan etkinliklerle öğretilmesi sosyo-kültürel eğitim bağlamında değerlendirilebilir (Coşkun-Keskin, Baskıda).

Okul öncesi dönem, insan hayatının diğer dönemlerinin temelini oluşturan bir dönemdir (Oktay, 2000). Bu dönemde verilen eğitim, çocuğu ilköğretim kademelerine de hazırlamayı amaçlamaktadır. NCSS (1988)'e göre erken çocukluk döneminde aktif bir şekilde sosyal bilgiler eğitimi yapılırsa, bireyler ileride demokratik değerleri kişiliklerinde barındıran sosyal alanların bilgi, beceri ve davranışlarını kazanmış olabilirler (Coşkun-Keskin ve Daysal-Ersoy, 2012).

Ülkemizde sosyal bilgiler dersi 4. sınıf programıyla başlamaktadır. 1. ve 3. sınıflarda ise bu ders Hayat Bilgisi dersi kapsamında verilmektedir. Ancak okul öncesi eğitim programında sosyal bilgilerin özellikle sosyo kültürel konuları yer almamaktadır. Oysaki bazı ülkelerde okul öncesi programda da sosyal bilgiler dersi konularına yer verildiği ve bu dersin içeriğinde sosyo-kültürel konuların yer aldığı görülmektedir. Örneğin ABD'de okul öncesi eğitim programında çocukların etik ve kültürel geçmişleri ile onların bağlı oldukları toplumun özellikleri, yaşadıkları bölge öğretilen konuların içeriğini belirlemektedir (Wortham, 2005).

Küreselleşen dünyada bazı toplumların kültürleri ve tarihi değerleri zaman içinde asimile olmaktadır. Bu durum, bireyi kendi kültüründen uzaklaştıran bir hal almaktadır. Çocuğun kültürünün özelliklerini tanınması, onu kültürüne yabancılaşmaktan uzaklaştıracaktır. Toplumların yaşamları, bıraktıkları ürünler, tarihine ait önemli olayların sosyal bilgilerin içeriğinde olduğu düşünüldüğünde, erken çocukluk döneminde bu yönde verilen eğitimin önemi ortaya çıkacaktır (Coşkun-Keskin ve Daysal-Ersoy, 2012).

2.2 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Daysal Ersoy (2011), tarafından erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim üzerine bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada, sosyo-kültürel eğitim bağlamında, ünlü Türk büyüklerine yönelik etkinlikler hazırlanmış ve bu etkinlikler Ankara ilinde 17 çocuğun katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada sosyo kültürel eğitimi uygulamak için Atatürk, Fatih Sultan Mehmet, Mevlana, Piri Reis, Ahi Evran, Kültiğin-Bilge Kağan, Yunus Emre ve Mimar Sinan gibi ünlü Türk büyüklerini konu alan etkinlikler yapılarak veriler toplanmıştır. Eylem araştırması çerçevesinde yapılan araştırmanın sonucunda; sosyo-kültürel eğitim çerçevesinde çocukların kendilerine tanıtılan ünlü Türk büyükleriyle ilgili etkinliklere aktif bir

şekilde katılarak bilişsel, duyuşsal ve psikomotor birçok beceriyi sergiledikleri ve bu kişileri hatırladıkları görülmüştür.

Yiğit ve Sezer (2009), tarafından yapılan ve okul öncesinde sosyal bilgiler eğitiminin gerekliliğine ilişkin literatür çalışması ele alınmıştır. Çalışmada çocukların zaman ve mekan konularında sezgisel anlamda bir duyarlılığa sahip oldukları bu sebeple de çocukların bu dönemde dünya tarihi ve coğrafyasıyla da tanışmalarının gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca araştırmada ABD'de sosyal bilgiler eğitiminin okul öncesi dönemden itibaren verilmeye başlandığına değinilerek, bu kapsamda yapılan çalışmalar ele alınmıştır..

Hooper-Greenhill (1991), tarafından müze ve galeri eğitimi üzerine yapılan araştırmada 5-6 yaş grubu çocuklara ve onların öğretmenlerine yönelik çeşitli projeler geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Bunlardan biri olan ve 5-6 yaş grubu çocuklar için "*evler*" ve "*o zaman ve şimdi*" temalarını içeren bir proje geliştirilmiş ve bu proje kapsamında çocuklardan gezdikleri müzelerde bulunan eşyaları günümüzle kıyaslamaları istenmiştir. Öğretmenler tarafından hazırlanan sorulara, çocukların gezdikleri yerler bağlamında cevap vermeleri istenmiş; alınan cevaplar doğrultusunda program geliştirilmesi kararlaştırılmıştır.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde araştırma deseni ve veri toplama süreci konularına yer verilmiştir. Araştırmanın yöntemi hakkında bilgi verilerek araştırma süreci özetlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca araştırmanın bulgulanması ve yorumlanmasında dikkate alınan değerlendirme esaslarına da yer verilmiştir.

3.1 ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma, doğası gereği nitel araştırma yöntemiyle modellendirilmiştir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel araştırmanın beş temel noktası vardır. Bu beş temel noktadan ikisi öznenin kendi doğal günlük ortamında (laboratuvarda değil) araştırılması ve çıkan araştırma sonuçlarının, bir genelleştirme sürecinden geçmeden derinlemesine betimleme yapılarak verilmesidir (Mayring, 2000). Bu çalışma okul öncesi öğrencileriyle yapılan bir araştırmadır. Bilindiği gibi bu dönemde çocuklar okuma yazma bilmemektedirler. Bu nedenle öğrencilerden alınacak veriler; öğrenci çizimleri, görüşmeler ve gözlemlerle elde edilebilmektedir. Bunun yanı sıra onların doğal ortamda yani kendi sınıflarında etkinlikler yapılırken izlenmesi gerekmektedir. Bu noktadan hareketle çalışmada nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması kullanılmıştır.

Eylem araştırması bir okulda çalışan yönetici, öğretmen, eğitim uzmanı gibi bizzat uygulamanın içinde olan bir uygulayıcının doğrudan kendisinin ya da bir araştırmacı ile birlikte gerçekleştirdiği bir uygulama sürecine ilişkin sorunların ortaya çıkarılması ya da hâlihazırda ortaya çıkmış bir sorunu anlama ve çözmeye yönelik sistematik veri toplamayı ve analiz etmeyi içeren bir araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmaya taraf olan bireyler, eylem araştırması için bir denek veya nesne değil aksine eş ve öznedir. Araştırmacı ile bu araştırmadan etkilenen taraflar birbiriyle eşit şekilde tartışmaya katılmaktadır (Mayring, 2000).

Bu araştırmada eylem araştırması türlerinden teknik/bilimsel/işbirlikçi eylem araştırması türü seçilmiştir. Bu yaklaşımda amaç, daha önceden belirlenmiş kuramsal bir ereve içinde bir uygulamayı test etmek ya da değerlendirmektir. Buna göre sözü edilen kuramsal çerçeveye hâkim bir araştırmacının rehberliğinde uygulayıcı yeni bir yaklaşımı uygulamaya koyabilir ve bu süreç araştırmacı tarafından analiz edilerek uygulamaya ilişkin bir değerlendirme yapılabilir. Bu yaklaşımda uygulayıcı ile araştırmacı arasında uygulama sürecine ilişkin yoğun bir etkileşim vardır (Yıldırım ve şimşek, 2008).

Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, eylem araştırmasının bu araştırma için ne kadar önemli olduğu ortadadır. Eylem araştırması tanım itibariyle yaparak öğrenmedir (Çepni,2005).

3.2 ÇALIşMA GRUBU

Çalışma hem pilot hem de ana uygulama olmak üzere iki basamaktan oluşmuştur. Bunun yanı sıra araştırmacının, 3 ay süreyle sınıf içi etkinliklerle gözlem yapmıştır. Böylece araştırmacı için kolay ulaşabileceği, iznini rahat alabileceği bir çalışma ortamı ihtiyacı doğmuştur. Bu nedenle araştırmada *kolay ulaşılabilir durum örnekleme*si kullanılmıştır (Yıldırım ve şimşek, 2008). Araştırmaya 24 ocuk katılmış; çocuklardan 11'i pilot uygulama 13' ana uygulamadır. Pilot uygulamanın yapıldığı okul ile ana uygulamanın yapıldığı okul birbirinden farklı niteliklere sahiptir. Bu nitelikler arasında; sosyo-ekonomik düzey, anne baba eğitim durumu, okulların bağlı bulunduğu bölge, yardımcı personel varlığı, çocukların okula devam durumu sayılabilir. Bu nitelikler araştırmaya olumlu bulgular sağlamıştır. Yukarıda sayılan niteliklerin tamamına sahip olan ana uygulamanın yapıldığı okul, araştırma için olumlu bulgular sağlarken, bu niteliklere sahip olmayan pilot uygulamanın yapıldığı okul araştırmaya etkinliklerin düzenlemesinin dışında bulgu sağlamamıştır. Bu bulgulardan veri toplama sürecinde bahsedilmiştir.

3.3 VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın doğası gereği; araştırma sürecinde, yapılandırılmamış ve katılımcı gözlem, görüşme ve doküman incelemesi kullanılmıştır. Aşağıda bu veri toplama araçları açıklanmıştır.

3.3.1 Gözlem

Bu araştırma okul öncesi öğrenciler üzerinde yapıldığından, bu grubun gelişim özellikleri dikkate alındığı zaman gözlem yoluyla veri toplamanın gerekliliği ortaya çıkmıştır. Gözlem nitel araştırmalarda kullanılan en yaygın veri toplama araçlarından biridir. Araştırmacıya veriyi ilk elden toplama olanağı verir. Eğer araştırmacı herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir resim elde etmek istiyorsa, gözlem yöntemini rahatlıkla kullanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Gözlemlenenler doğal ve açık bir yöntemle izlenir, kaydedilir, tanımlanır, analiz edilir ve yorumlanır (Büyüköztürk, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011).

Araştırma sürecinde gözlemden iki şekilde yararlanılmıştır: Katılımcı gözlem, yapılandırılmamış gözlem.

Katılımcı Gözlem: Punch'a (2005) göre, katılımcı gözlem "bir grubun, topluluğun ya da örgütün hayatına, insanların alışkanlıklarını ve düşüncelerini anlamak ve aynı zamanda onları bir arada tutan sosyal yapıyı çözmek amacıyla uzun süreli dâhil olma sürecidir". Katılımcı gözlemin temel özelliği, araştırmacının gözlemlendiği grubun bir parçası olmasıdır. Böylece araştırmacı, süreçte sadece fiziksel ve bedensel bir varlıkla bulunmayıp, aynı zamanda gruptaki üyelerin sosyal, psikolojik, sembolik, sözlü ve sözsüz anlatımlarını, geleneksel-toplum alışkanlıklarını, davranış biçimlerini, iç dinamiklerini paylaşabilmektedir (Büyüköztürk, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2011).

Yapılandırılmamış gözlem: Gözlem öncesi yapılandırılmamış ve araştırmacıya bilgi toplamada ve kayıt etmede özgürlük sağlayan bir gözlem türüdür. Araştırmacının notlar almasına olanak tanır. Araştırmacının bilgileri sentezlemesi, soyutlaması ve organize etmesi gerekir (Büyüköztürk, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2011).

Okul öncesi öğrencilerinin gelişimsel özellikleri dikkate alındığında katılımcı gözlemci olarak araştırmayı sürdürmek gerekliliğinden dolayı araştırmada katılımcı gözlem ve yapılandırılmamış gözlem yapılarak veri toplanmıştır. Veriler, video kamera ile kayıt altına alınmıştır. Pilot uygulama etkinlikleri 6 saat, ana uygulama etkinlikleri ise 8 saat süreyle kamera kaydı altına alınmıştır.

3.3.2 Görüşme

Görüşme; bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikâyetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede oldukça etkili bir yöntem olmasından dolayı sosyal bilimler alanında oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. İlk bakışta görüşme, kolay bir veri toplama yöntemi gibi görülebilir ve sadece konuşma ve dinleme gibi herkes tarafından kullanılan temel becerileri gerektirdiği düşünülür. Ancak görüşme beceri, duyarlılık, yoğunlaşma bireyler arası anlayış, öngörü, zihinsel uyanıklılık ve disiplin gibi pek çok boyutu kapsamı açılardan, hem sanat hem de bilimdir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Görüşme temelde soru sormayla ilgilidir, fakat özellikle nitel araştırma bağlamında, bundan çok daha fazla anlamı vardır (Punch, 2005). Stewart ve Cash' a göre görüşme; önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim sürecidir. Soru sorma ve yanıtlama, “görüşme” süresince görüşmeye dâhil olan bireyler arasındaki etkileşim ve ilişkiyi başlatma ve sürdürme; bunun yanı sıra taraflardan en az birinin önceden planlanmış amacının gerçekleşmesine hizmet etme ve bu amaca yönelik bilgiye ulaşmayı sağlama işlevini ifade eder (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu bağlamda; bu çalışmada iki aşamalı olarak görüşmeden yararlanılmıştır: İlk olarak ön bilgileri sınamak amacıyla etkinliklerin başlangıcında ve ikinci olarak tüm etkinlikler bittikten sonra değerlendirme amacıyla kullanılmıştır. Ön görüşmeler; etkinlikler içinde sınıfça yapılmış (odak gruplu görüşme), değerlendirme aşamasında ise öğrencilerle tek tek görüşülmüştür. Etkinlikler 13 saat sürmüş, çocuklarla görüşmeler ise 5'er dakika süreyle yapılmıştır.

Sohbet Tarzı Görüşme:

Patton (1987)'a göre; araştırmacının araştırma ortamında görece olarak uzun kalabileceği araştırma problemleri için uygundur. Araştırmacı problemin değişik yönlerine ilişkin gerekli ve yeterli veriyi toplayabilmek için, ilgili bireyle birden fazla sohbet gerçekleştirebilir. Görüşme soruları ve konuları, görüşmede açılan konuların ve elde edilen yeni ipuçlarının ışığında değiştirilir. Burada görüşmeci “akıntıyla birlikte hareket etmelidir” (Akt:Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırmada, her etkinliğin bitiminden sonra çocuklarla sohbet tarzı görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerle; çocukların etkinlikler sonucunda çıkarımları ve yöneltilen sorularla etkinlikleri algılama şekilleri tespit edilmiştir.

3.3.3 Doküman İncelemesi

Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Bu veri toplama yöntemi, nitel araştırmalarda gözlem ve görüşme gibi diğer veri toplama yöntemleri ile birlikte kullanıldığı zaman “verinin çeşitlendirilmesi” amacına hizmet eder ve araştırmanın geçerliliğini önemli ölçüde artırır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Bu araştırmada kullanılan etkinlikler çerçevesinde elde edilen dokümanlar doküman analizine tabi tutulmuştur. Bu dokümanlar, öğrenci resimleri, resimlerle yazılan mektuplar ve bu çizimlerin anlatılmasına dayalı dokümanlardır.

3.4 VERİLERİN ANALİZİ

Veri analizi, nitel araştırmacıların en fazla güçlük çektikleri aşamalardan biridir. Nitel araştırmalarda veri analizi çeşitlilik, yaratıcılık ve esneklik anlamına gelir. (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

3.4.1 Verilerin İşlenmesi

Verileri işleme süreci, ham verilerin analize uygun hale getirildiği aşamadır. Çünkü gözlem, görüşme ve dokümanlar aracılığıyla elde edilen veriler henüz ham verilerdir. Bu verileri analiz edebilmek için verilerin özelliklerine göre işleme tabi tutulması gerekmektedir. Bu işlem; dokümanlar, gözlemler ve görüşmeler için farklı şekillerde yapılır. Örneğin; gözlem yoluyla elde edilen veriler araştırmacı tarafından izlenerek, konuşmaların orijinalliği bozulmadan görüşmeler dinlenerek yazıya geçirilir. Dokümanlar ise incelenerek araştırmayı ilgilendiren boyutları seçilerek ve tasnife hazır hale getirilir.

Araştırmada uygulanan etkinlikler süresince elde edilen veriler, süreç boyunca kamera ile kayıt altına alınmıştır. Daha sonra izlenen bu görüntüler yazıya aktarılmıştır. Etkinlikler esnasında öğrencilerin etkinliklerle ilgili yaptığı resimler de, öğrencilere anlatılarak kayıt altına alınmış, yazıya aktarılmış ve tasnif edilmiştir. Görüşme veya grup tartışmalarında geçen konuşmalar ile gözlem kayıtlarının yazıya geçirilmesi ile yazılı formlar oluşturulmuştur. Bu yapılan işlem

yazıya dökme olarak adlandırılmaktadır. Yazıya dökme çok zahmetli, ancak güçlü bir yorumlama için kaçınılmazdır (Mayring, 2000).

Bu araştırmada, süreç kamera ile kayıt altına alınmış, kayıtlar yazıya aktarılmıştır. Aktarım sırasında, çocukların dili doğru kullanamamasından kaynaklanan sıkıntılar dikkate alınmış ve bozuk kullanımlar düzeltilmiştir.

3.4.2 Nitel Analiz Teknikleri

Elde edilen verilerin, analiz edilmesi sonuca ulaşmayı sağlamaktadır. Bu durumun gerçekleşmesi yorumlama tekniklerine bağlı olarak meydana gelmektedir. Eylem araştırmalarında, birkaç analiz bir arada yapılabilmektedir. Bu araştırmada da, nitel içerik çözümlemesi ve yorumsal analiz tekniklerinden yararlanılarak yorumlama yapılmıştır.

Nitel İçerik Çözümlemesi:

Nitel araştırma, doğası gereği çok geniş yorumlamalara ulaşabilecek bakış açısına sahiptir. Bu durum içeriğin çözümlenmesini oldukça karmaşık bir süreç haline getirmektedir (Punch, 2005). İçerik çözümlemesinin gücü, materyalin iyi bir denetim yapılabiliyor olmasından ve adım adım ilerliyor olmasından gelmektedir. Birbiri ardına ele alınmak üzere, materyali çeşitli birimlere ayırır. Merkezinde, kuramsal olarak belirlenmiş kategori sistemi bulunur. Bu kategori sistemine göre, ilgili boyutlar belirlenir ve materyalden süzülüp alınır (Mayring, 2000). Bu çalışmada içerik çözümleme aşamasında özetleme yöntemi kullanılmıştır.

Yorumsal Analiz: Araştırmalarda parçaları anlamak için bütüne, bütünü anlamak için parçalara başvurmak zorundayız. Bu nedenle bilimlerde açıklama değil, anlama önemlidir. Anlama yorumsal (hermeneutik) analiz ile sağlanır. Hermeneutik anlama sanatı olduğundan elde edilen veriler bu yöntem ile derinlemesine analiz edilir ve yorumlanır. Araştırmacılar adete katılımcıların sesi olur (Tırnovalı,2005) Bu araştırma erken çocukluk döneminde yapıldığı ve katılımcıların okuma yazma bilmemesinden dolayı, kayıt altına alınan veriler yorumsal analize tabi tutulmuştur.

3.4.3 Araştırma Süreci

Araştırma etkinlik hazırlama, literatüre ulaşma, veri toplama, veri işleme ve verilerin yorumlanması süreçlerini içermektedir.

Araştırma yapılacak konu, danışmanlık eden öğretim üyesi ile araştırmacı tarafından belirlendikten sonra konu ile ilgili yayınlar taranmıştır. Konu ile ilgili yurtiçinde yapılan çalışmaların azlığı, literatür oluşturmada araştırmacıyı yurtdışı kaynaklara yöneltmiştir. Araştırma öncesi, etkinliklerin seviyeye uygun hazırlanabilmesi için bir süre sınıfta gözlem yapılmıştır. Yapılan bu gözlemler sonucu uzman görüşüne başvurularak öğretilmesi hedeflenen tarihi olay ve olgular seçildikten sonra etkinliklerin hazırlanması ve düzenlenmesi sürecine girilmiştir. Hazırlanan bu etkinlikler, 2010-2011 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında pilot uygulama ve ana uygulama olarak 2 basamakta uygulanmıştır.

Ardından araştırma yapılacak pilot ve ana uygulama gruplarına karar verilmiş ve bununla ilgili izin girişimlerinde bulunulmuştur. Bu bağlamda araştırma yapılacak okul yönetimleri ile okul öncesi öğretmenleriyle iletişim kurulmuş, araştırma hakkında bilgi verilerek destekleri sağlanmıştır. Ayrıca katımlı öğrenci grubunun velilerinden yazılı izin alınmıştır.

2010-2011 bahar dönemi itibariyle ilk olarak pilot uygulama yapılmıştır. Böylece etkinliklerin eksikliği ve aksayan yönleri tespit edilmiştir. Pilot uygulama sonucu karar verilen değişikliklerin yapılması akabinde ana uygulama başlamıştır. Her gün bir etkinlik yapılmış, etkinliklerin yapılma hızı öğrencilerin tepki ve katılımlarına göre ayarlanmıştır. Okul öncesi öğretmeninden etkinlikler sırasında destek alınmış, gerekli görülen durumlarda okul öncesi öğretmeni ya da araştırmacı etkinliği yönlendirmiştir. Bu bağlamda; 14 etkinlik gerçekleştirilmiştir.

Yukarıda yer alan tarihi olay ve olgular, Türk kültürünün en zengin birikimlerini içinde barındırdığı için uzman görüşü doğrultusunda seçilmiştir. Akabinde bu tarihi olay ve olgular; Türklerde sanat, sosyal yaşam; önemli gün ve semboller son olarak da tarihi olaylar olmak üzere dört başlık halinde tasnif edilmiştir. Bu durumu gösteren tablo aşağıda sunulmuştur. Ardından her etkinliğin açıklamasına yer verilmiştir.

Tablo 1: Uygulanan Etkinlikler

	Etkinlik Adı	Resim yapma	Drama yapma	Materyal kullanarak resim yapma	Şarkı söyleme	Film izleme	Tekerleme söyleme	Sanat etkinliği	Oyun Oynama	Hikaye okuma	Mektup yazma	Toplam
Sosyal Yaşam	Eski Meslekler	+	+	+	+	+	+		+			7
	Osmanlı Günü	+	+									2
Sanat	Müzik							+	+			2
	Ebru							+				1
	Seramik							+				1
Önemli Günler Ve Semboller	Nevruz				+					+		2
	Türk Bayrağı			+						+		2
Tarihi Olaylar	Çanakkale Zaferi	+	+							+	+	4
	İstiklal Marşı'nın Kabulü Ve Mehmet Akif Ersoy		+							+		2
	Genel Toplam	3	4	2	2	2	1	3	2	4	1	

Sosyal Yaşam Teması Kapsamında Etkinliklerin Uygulama Süreçleri

Sosyal yaşam etkinliklerinde eski mesleklere ve Osmanlı günü etkinliklerine yer verilmiştir.

Eski Meslekler; süpürgecilik, sepetçilik, şerbetçilik, takunyacılık, sedef kakma ve demircilik gibi altı meslekten oluşmaktadır.

Süpürgecilik etkinliğinde; öğretmen sınıfa elinde süpürge ile sınıfa girerek, onun ne olduğu sorumuş ve böylece süpürgeyi tanıyıp tanımadıkları öğrenilmiştir. Süpürgenin nasıl yapıldığı ile ilgili bilgiler verilirken bir taraftan süpürgecilikle ilgili bir resim gösterilmiştir "*Arkadaşım Süpürge*" adlı hikâye sınıfta okunmuştur. Daha sonra süpürgenin yapılma aşamalarını ayrı ayrı gösteren resimler karışık bir şekilde çocukların önlerine konularak düzenlemeleri istenmiştir. Akabinde sınıfa getirilen süpürgeden öğrenci sayısı kadar kesilerek küçük süpürgeler yapılmış ve çocuklardan bunları boyamaları istenmiştir. Çocuklara dünyadan hangi kötülükleri süpürmek istedikleri sorulmuş, alınan cevaplar kağıtlara yazılarak, boyadıkları

süpürgelere yapıştırılmıştır. Sınıfa getirilen büyük bir dünya haritası üzerine, hazırlanan bu süpürgeler çocuklar tarafından yapıştırılmıştır.

Sepetçilik etkinliğinde; öğretmen yanında getirdiği sepeti çocuklara göstererek ne olduğunu sormuştur. Aldığı cevaplar karşısında sepet ve sepetçilik hakkında soru cevap şeklinde bilgi vermiştir. Sepet yapan bir ustayı gösteren resim ile sepetin nasıl yapıldığı anlatılmıştır. Daha sonra öğrencilere üzerinde süpürge şekli bulunan resim kağıdı dağıtılarak, renkli rafyalar ile sepet yapmaları istenmiştir. Son olarak çocuklar yaptıkları bu sepetlere koymak istedikleri malzemelerin şekillerini çizmişlerdir.

Şerbetçilik etkinliğinde; öğretmen, üzerinde şerbet satan bir şerbetçiyi gösteren resmi öğrencilere göstererek öğrencilere şerbetçilik hakkında bilgi vermiş ve akabinde öğrencilere şerbetçilik mesleği ile ilgili sorular sorulmuştur. Sınıfa getirilen limonlar çocuklar tarafından sıkılmıştır. Daha sonra çocuklar içinden görevliler seçilerek şerbetin şekeri atılmış karıştırılmış ve tadıcı tarafından tadılmıştır. Hazırlanan bu şerbete çocuklardan isim koymaları istenmiş ve oy birliği ile "Sevgi Pınarı" ismi konmuştur. Hazırlanan bu şerbet, sınıftan bir şerbetçi seçilerek kendi sınıfına ve yan sınıftaki arkadaşlarına satmıştır.

Takunyacılık etkinliğinde öğretmen, çocukların ilgili bakışları arasında sınıfa ayağında takunya ile girmiştir. Takunya ve takunyacılık hakkında bilgiler vererek, üzerinde takunya yapan bir ustayı gösteren resmi çocuklara göstermiştir. Daha sonra çocuklar tek tek bu takunyayı giyerek fikirlerini dile getirmişlerdir. Son olarak ise de çocuklara "takatuka" tekerlemesi öğretilmiştir.

Sedef Kakma Ustalığı etkinliğinde; çocuklara üzerinde sedef kakma yapan bir ustanın resmi olan kart gösterilerek, bu ustanın ne yaptığı sorulmuştur. Alınan cevaplar neticesinde sorunun gerçek cevabı verilmeden, sedef kakmanın ne olduğunu ve nasıl yapıldığını anlatan video izlettirilmiştir. Sorunun cevabını bulunduktan sonra kutu şeklindeki köpüklere, yapma çiçek parçaları ve renkli raptiyelerle kakma işlemi uygulanmıştır.

Demircilik etkinliğinde; öğretmen sınıfa elinde demirden yapılmış bir çiçekle girerek, bu çiçeğin hangi maddeden yapıldığını sormuştur. Alınan cevaplardan sonra doğru cevabı vererek, demirin nasıl olup da bu şekli aldığını sormuştur. Bu

sorunun ardından çocukların fikirlerini alarak, demircilik mesleğini ve demirin işlenişini gösteren video izlettirilmiştir.

Osmanlı günü etkinliğinde; Osmanlı Devleti'nin kültürü, giyim kuşamı, pazarcılık anlayışı, Osmanlı evleri, Osmanlı yemek sanatı, Osmanlı saray yaşantısı hakkında bilgiler verilerek etkinlikler yapılmıştır.

İlk olarak çocuklara Osmanlı giyim kuşamına benzeyen kıyafetler giydirilmiş ve bu kıyafetlerin yapısı hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Osmanlı saray yapısı hakkında kısa bir bilgi verilerek, saray erkânından birer kişiyi seçmeleri ve gün boyunca o kişi gibi davranmaları istenmiştir. Daha sonra, çocukların daha önceki etkinliklerinde hazırladıkları materyaller sınıfa getirilerek bir pazar ortamı oluşturulmuştur ve bu pazarda çocukların Osmanlı Devleti döneminde hoşgörü ve adalet sistemi üzerine kurulan pazarcılık anlayışı ile hazırladıkları bu materyalleri satmışlardır.

Osmanlı evlerini gösteren resimler öğrencilere gösterilerek, bugün ki evlerle karşılaştırılmış ve daha sonra bu karşılaştırmalarını resmetmeleri istenmiştir. Osmanlı yemek kültürüne geçilerek, o devirdeki yemekler hakkında bilgi verilmiş ve Osmanlı sofrası gelenekleriyle yemek yemişlerdir. Son olarak ise, çocuklar Osmanlı Devleti hakkında drama yapmışlardır.

Sanat Teması Kapsamında Etkinliklerin Uygulama Süreçleri

Sanat etkinliklerinde; eski müzik aletleri (kopuz, kabak kemane, tulum, davul), ebru sanatı ve seramik sanatına yer verilmiştir.

Kültürümüze müzik aletleri etkinliğinde; üzerinde davul, tulum, kopuz ve kabak kemane resimleri olan kutular sınıfın köşelerine yerleştirilmiştir. Çocuklara bu müzik aletlerinde çıkan sesler dinletilerek, hangi müzik aletine ait olduğu gösterilmiş ve bu müzik aletleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bu etkinlik bir kaç defa tekrar edildikten sonra, benim şarkım adlı oyun oynanmıştır.

Ebru sanatı etkinliğinde; sınıfa ebru malzemeleri getirilmiştir. Ebru sanatı hakkında bilgi verilerek, çocukların fikirleri alınmıştır. Daha sonra sınıfa getirilen ebru malzemeleri ile her çocuk kendi çabasıyla kendi ebrusunu yapmıştır. Yapılan bu ebrular daha sonra Osmanlı günü etkinliğinde satılmıştır.

Seramik sanatı etkinliğinde; öğretmen çocuklara seramik sanatı hakkında bilgi vererek, çocukların fikrini almıştır. Daha sonra araştırmacının getirmiş olduğu seramik hamuru öğrencilere dağıtılarak kendi sanat eserlerini yaratmaları istenmiştir. Kendi eserlerini yaratan çocuklar, bunları kurumaya bırakmış ve ertesi gün boyamışlardır.

Önemli Günler ve Semboller Teması Kapsamında Etkinliklerin Uygulama Süreçleri

Bu etkinlikler kapsamında; nevrüz ve Türk Bayrağı etkinliklerine yer verilmiştir.

Nevruz etkinliğinde; çocuklara Nevruz'un ne olduğunu bilip bilmedikleri, bu kelimeyi daha önce duyup duymadıkları sorulmuştur. Alınan cevaplardan sonra çocuklara "Nevruz" adlı hikâyeye okunmuştur. Hikâyenin ardından çocukların boynuna üzerinde Nevruz mesajlarını içeren ve "Nevruz Şarkısı"nın sözlerinden oluşan kartlar asılarak "Nevruz Şarkısı" söylenmiştir.

Türk Bayrağı etkinliğinde; çocuklara bayrak kavramı anlatılmıştır. Daha sonra çocuklara Türk Bayrağı'nın nasıl oluştuğu sorulmuş ve sınıfın büyük çoğunluğundan doğru cevap alınmıştır. Bunun sebebi öğretmenin daha önceki günlerde bu konuya yer vermesidir. Türk Bayrağı'nın oluşumu ile ilgili bazı resimler gösterilerek, çocuklardan kendi bayraklarını oluşturmaları istenmiştir.

Tarihi Olaylar Kapsamında Etkinliklerin Uygulama Süreçleri

Tarihi olaylar etkinliklerinde; Çanakkale Zaferi ile İstiklal Marşı'nın kabulü ve Mehmet Akif Ersoy etkinliklerine yer verilmiştir.

Çanakkale Zaferi etkinliğinde; çocuklara Çanakkale Savaşı esnasında Anzak askerleri ile Türk askerleri arasında geçen ve yardımlaşmaya dayanan ilişki anlatılmıştır. Çocuklardan anlatılan bu yardımlaşmayı drama yapmaları istenmiştir. Daha sonra resim yapma etkinliğine geçilmiştir. Çocuklardan Çanakkale Zaferi'ni resmetmeleri istenmiş ve yaptıkları resimler çocuklara anlattırılmıştır. Etkinliğin son aşamasında ise "Kınalı Ali" adlı hikaye okunmuş ve çocuklardan kendilerini Anzak askerlerinin yerine koyarak, Çanakkale cephesinden annelerine mektup yazmaları istenmiştir. Çocukların yazma bilmemesi sebebiyle araştırmacı çocukların söylediklerini yazıya geçirmiştir.

İstiklâl Marşı ve Mehmet Akif Ersoy etkinliğinde; çocuklara ilk olarak marş kavramı verilmiştir. Öğrencilere İstiklâl Marşı'nın nasıl dinletileceği öğretilerek, hep birlikte İstiklâl Marşı dinlenmiştir. Daha sonra İstiklâl Marşı'nın yazarı Mehmet Akif Ersoy hakkında bilgi verilerek, İstiklâl Marşı'nın nasıl kabul edildiği anlatılmıştır. Çocuklar bir meclis ortamı oluşturarak İstiklâl Marşı'nın mecliste okunuşunu drama yapmışlardır.

Her etkinlikten elde edilen veriler, her bir öğrenci için ayrı ayrı incelenmiştir. Tüm etkinlikler sonunda öğrenciler ile ayrı ayrı görüşmeler yapılarak, yapılan etkinlikler genel bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu aşamada çocuklara yapılan etkinlikler sonucu öğrendikleri tarihi olay ve olguları hatırlatacak sorular sorularak, anlatılanın ne olduğunu bulması istenmiştir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu bölümde yukarıda tanıtılan Türk tarihine ait bazı olay ve olgularla ilgili yapılan etkinliklerle elde edilen bulgulara ve bunların yorumlanmasına yer verilmiştir.

4.1 ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ÖĞRETİLEBİLECEK TÜRK TARİHİNE AİT BAZI OLAY VE OLGULARIN NASIL VE HANGİ ETKİNLİKLERLE ELE ALINABİLECEĞİNE DAİR BULGULAR

Bu başlık altındaki bulgular, araştırmanın ilk alt probleminden (*Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında bazı tarih konuları nasıl ve hangi etkinliklerle öğretilir?*) hareketle iki alt başlıkla ele alınmıştır. Bu alt başlıkların ilkinde erken çocukluk döneminde öğretilebilecek Türk Tarihine ait bazı olay ve olgular; sanat, sosyal yaşam, önemli günler ve semboller, tarihi olaylar temalarıyla çerçevelendirilerek değerlendirilmiştir. İkinci alt başlıkta Evliya Çelebi çerçevesinden yapılan etkinliklerin değerlendirilmesi ile çocukların etkinlikleri hatırlama düzeylerine yer verilmiştir.

4.1.1 Erken Çocukluk Döneminde Öğretilebilecek Türk Tarihine Ait Bazı Olay ve Olgularla İlgili Etkinliklere Dair Bulgular

Yukarıda da belirtildiği gibi bu araştırma, 4 ana başlık halinde temalaştırılmıştır. Bu temalar; sosyal yaşam, sanat, önemli günler ve semboller ile tarihi olaylardır.

- *Sosyal yaşam teması kapsamında;* eski mesleklere ve Osmanlı günü etkinliklerine,
- *Sanat teması kapsamında;* kültürümüze ait müzik aletleri, seramik sanatına ve ebru sanatı dair etkinliklere,
- *Önemli günler ve semboller teması kapsamında;* Nevruz ve Türk bayrağına dair etkinliklere ve
- *Tarihi olaylar teması kapsamında;* Çanakkale Zaferi, İstiklal Marşı'nın kabulü ile Mehmet Akif Ersoy hakkında hazırlanan etkinliklere yer verilmiştir.

Yukarıda yer alan temalar içerisinde yer alan konular uygulama esnasında kronolojik sıra ile verilmiş, bulgularılırken temalar bağlamında sıralanmıştır.

Aşağıda belirtilen her bir tema ayrı ayrı analiz edilerek, elde edilen bulgular sunulmuştur.

4.1.1.1 Sosyal Yaşam Teması Bağlamında Yer Alan Etkinliklere Dair Bulgular

Sosyal yaşam; bir milletin, topluluğun; kültürel mirasını, ilim hayatını, hukuk yapısını, ekonomik yaşantısını, günlük hayatını kapsayan çok geniş bir kavramdır. Sosyal yaşam demek o milletle alakalı, o millete kimlik kazandıran her olguyu kapsamaktadır (Kafesoğlu, 2003). Bu bağlamda sosyal yaşam teması kapsamında eski mesleklere ve Osmanlı gününe yer verilmesi kararlaştırılmıştır. Eski mesleklerin hangileri olacağı ve Osmanlı gününde hangi etkinliklerin yapılacağına dair uzman görüşü alındıktan sonra etkinlikler geliştirilmiştir. Bir milletin meslek yaşantısı o milletin sosyal yapısı hakkında çok önemli bilgilere ulaşılmasını sağlamaktadır. Osmanlı günü etkinliklerin de ise halkın gündelik yaşantısı, aile yapısı, yemekleri, giyim-kuşamı, mimari yapısı hakkında bilgiler verilmesi sebebiyle sosyal yaşamı tam manasıyla aktaracağı düşünülmüştür.

Etkinlikler kapsamında yapılan analizlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için elde edilen sonuçlar genel bir çerçevede dâhilinde aşağıda verilmiştir. Sosyal yaşam teması bağlamında yapılan etkinliklere dayalı sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

4.1.1.1.1 Eski Meslekler Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular

Eski meslekler, günümüzde varlığı sürdürmeyen ya da sayısı oldukça azalmış mesleklerdir. Günümüz dünya koşulları ve gelişen teknoloji bu mesleklerin unutulmasına sebep olmuştur. Ancak bu mesleklerin çoğu artık sadece bir sanat dalı olarak icrâ edilmektedir. Eski meslekler, Türk kültürünün ve sosyal hayatının önemli miraslarından. Bu nedenle öğrenmenin en hızlı olduğu erken çocukluk döneminde eski meslekler aracılığıyla, çocukların Türk kültürüne ait önemli unsurlardan olan eski meslekleri tanımalarının yanı sıra tarih için önemli bir beceri olan geçmiş (zaman) kavramına dair egzersizler yapılması da amaçlanmıştır.

Elbette o dönemlerde icra edilen çok sayıda ve çeşitte meslek vardır. Ancak bu çalışmada; sepetçilik, şerbetçilik, süpürgecilik, sedef kakma ustalığı, takunyacılık ve demircilik mesleklerine yönelik 7 etkinlik uygulanmıştır. Bu etkinlikler genel olarak değerlendirildiğinde aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Eski meslekler etkinliklerine genel olarak bakıldığında, çocukların etkinliklerin uygulanması sonucu;

- ✓ Mesleki uygulamalar sonucu elde edilen ürünleri tanıdığı ama bu ürünleri yapan ve mesleği icra eden meslek erbaplarını tanımadığı, yapılan etkinliklerle bunun farkına vardıkları,
- ✓ Problem çözme ve akıl yürütme becerilerini kullandıkları,
- ✓ Süreğen düş güçlerine yönelik ifadeye buldukları,
- ✓ Geçmişle ilgili zaman kavramlarını kullandıkları,
- ✓ Geçmişle bugünü ilişkilendirdikleri,
- ✓ “Önce” ve “sonra” gibi kavramları hem zaman belirtmek hem de olayları sıralarken kullandıkları,
- ✓ Günlük hayatlarıyla ilişkilendirmeler yaptıkları,
- ✓ Çocukların sıklıkla enformatik araçların etkisinde ifadeler kullandıkları,
- ✓ Başta çıkarım yapmak ve neden sonuç ilişkisi kurmak üzere eleştirel düşünme becerilerini kullandıkları tespit edilmiştir.

Sepetçilik

Sepet genellikle sepetçi söğüdü de denen sorgun ağacı, saz, kamış, kestane ağacı, ince ve esnek Hint hurması, vb. bitkilerin dallarından yarılarak elde edilen şeritlerle örülür. Sepetler, yiyecek ve eşya taşımak için üretilen kulplu ya da kulpsuz taşıma veya saklama kaplarıdır (Diyarbakırlıoğlu, 2010). Bu sepetleri yapan ustalara sepetçi ustası denilmektedir. Uygulama sürecinde bu meslek, iki aşamada ele alınmıştır. Birinci aşama, mesleğin tanınması; ikinci aşama ise, meslekle alakalı materyal kullanarak resim yapma etkinliğidir.

Mesleğin tanınması aşamasında çocukların ön bilgilerinin anlamak için onlarla sepet hakkında aşağıdaki diyalog gerçekleştirilmiştir.

Diyalog 1: Sepet Kavramına Dair

Uygulama Tarihi: 11.04.2011

- (1) Ö : ...Sepeti bilen var mı?
- (2) EY : Var.
- (3) Ö : Nedir sepet?
- (4) KM: Sepet yemek koymak için.
- (5) EY : Pikniğe gitmek için.
- (6) Ö : Pikniğe giderken içine ne koyuyoruz?
- (7) TÖ : Yemeeeekkkk.
- (8) EY: Peynir, domates, salatalık.

Diyalogda görüldüğü üzere, öğrenciler sepetin ne işe yaradığını bilmektedirler. Fakat aşağıdaki diyalogdan anlaşılacağı üzere, bunu kimlerin yaptığına dair öğrencilerin bilgisi bulunmamaktadır.

Diyalog 2: Sepeti Kimin Yaptığına Dair

Uygulama Tarihi: 11.04.2011

- (1) Ö : *Sizce sepeti kimler yapar?*
- (2) EA : İşçiler.
- (3) Ö : *Başka?*
- (4) KM : ??
- (5) KFB : Marangoz.
- (6) Ö : *Marangoz güzel. Başka?*
- (7) EY : Ağaç fabrikasında çalışanlar yapar.

2, 5 ve 7 nolu söylemlerde görüldüğü üzere, öğrencilerin sepeti kimlerin yaptığına dair “işçiler, marangoz, ağaç fabrikasında çalışanlar” şeklindeki cevapları, onların sepeti kimlerin yaptığına dair bilgisinin olmadığını göstergesidir.

Bu diyalogun ardından öğrencilere aşağıda yer alan ve sepet yapan bir ustanın resmi gösterilmiştir. Konuyla ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Resim 1: Sepet Yapan Usta

Diyalog 3 : Sepet Kullanımına Dair

Uygulama Tarihi:11.04.2011

- (1) A :*(resmi göstererek) bakın resimdeki adam elleriyle ağacın sert dallarını birbirine geçirerek kocaman bir sepet yapıyor görüyor musunuz?*
- (2) EY : *Nasıl yapıyor?*
- (3) A :*İşte sepet ustaları böyle. Onlar çok güçlüler.*
- (4) EH :*Neden çıplak ayakla tutuyo?*
- (5) A :*Çünkü ağacı sabitliyor. Çıplak ayakla çıplak elle yapıyor.*
- (6) A :*Peki çocuklar sizce bizim büyük büyük dedelerimiz bu sepeti niçin yapmış olabilirler?*
- (7) EY :*Çünkü, taşımak için.*
- (8) A :*Peki eskiden biz bu sepetlerde ne taşıyor olabiliriz?*
- (9) EY : *Yiyecek.*
- (10) EFA : *Sopayla odun.*
- (11) KAP : *Meyve sebze.*

- (12) KS : Köyde odun taşıyolar.
(13) EA : Bizim köyde öyle yapıyorlar. Bissürü odun buluyorlar.
(14) EY : ....Oyuncaklar taşınır.
(15) A : Peki poşet yerine neden sepet yapmışlar sizce?
(16) EFA : Çünkü zorluk çekmesinler diye.
(17) KS : O zamanlar poşet yoktu.

Yukarıdaki diyalogda görüldüğü üzere günümüzde şehirlerde sepetle pek odun taşınmamasına rağmen KS'nin (s-15): "köyde odun taşıyolar" ifadesini kullanması onun Fines'in ifade ettiği süreğen düş gücüne sahip olduğunu göstermektedir. Çünkü öğrenci, sadece kendi yaşantısına dayalı olmayan başka yaşantıları da dikkate alan bir ifade kullanmıştır. Bunun yanı sıra çocuklar (s-8): "Peki eskiden biz bu sepetlerde ne taşıyorduk?" sorusuna; (s-9): "yiyecek", (s-10): "sopayla odun" ve (s-11): "meyve sebze" (s-14): "oyuncaklar" şeklinde cevap vermişlerdir. Bu durumda onların, nesnelere arasında doğru bir şekilde neden sonuç ilişkisi kurdukları söylenebilir.

Bilindiği üzere çocuklar, okul öncesi dönemde tarihle ilgili kavramları sezgisel olarak kullanırlar ve onlarda birçok tarih kavramı zamanla gelişir (Coşkun Keskin, Baskıda). Bu kavramlardan biri de geçmiş kavramıdır. Buna rağmen KS'nin (s-14): "o zamanlar poşet yoktu" ifadesini kullanması dikkat çekicidir. Çocuğun bu ifadeyi kullanması, geçmişle günümüzü ilişkilendirdiği şeklinde yorumlanabilir. Bu durumda, tarihi konular bağlamında hazırlanan etkinliklerin, çocukların 'zaman'a yönelik kavramları kullanmasını ve farkında olmasını sağladığı söylenebilir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, zaman kavramı çocuklarda zamanla gelişmektedir. Ancak aşağıdaki diyalogda çocukların zaman kavramını rahatça kullandıkları görülmüştür.

Diyalog 4: Sepet Varlığına Dair

Uygulama Tarihi: 11.04.2011

- (1) A : *Sizce biz bugünlerde bu sepetleri neden kullanmıyoruz?*
(2) EY : *Artık bıraktılar sepet yapmayı.*
(3) EFA : *Çünkü poşet olduğu için.*
(4) A : *Peki biz bütün eşyalarımızı bu poşetlerde taşıyorsak bu sepetleri yapan ustalara ne oldu?*
(5) EY : *Öldüler.*

Diyalogda yer alan EY'nin (s-4): "öldü" söylemi, çocukta zaman kavramının varlığını ve geçmiş algısının olduğunu göstermektedir. Çünkü kullandığı ifadenin,

eskiden var olan sepetçilerin şimdi olmadığı; bunun sebebinin günümüzde yaşamamaları şeklinde olması, bu durumun en açık göstergesidir.

Öte yandan aynı diyalogda yer alan (s-1): “Sizce biz bugünlerde bu sepetleri neden kullanmıyoruz?” sorusuna EFA’nın (s-2): “çünkü poşet olduğu için.” cevabını vermesi bugün ile geçmiş arasında kıyaslama yaptığını ve neden sonuç ilişkisi kurduğunu göstermektedir. Okul öncesi programda (MEB, 2006:27)'da bu yaş grubundaki öğrencilerin bilişsel açıdan “Belli durum ve olaylarla ilgili neden sonuç ilişkisi kurabilme” kazanımını kazanmaları hedeflenmektedir. Bu çerçeveden düşünüldüğünde, bu tür etkinliklerin de bahsedilen kazanımı kazandırdığı söylenebilir.

Etkinliğin ikinci aşamasında; okul öncesi eğitim programında (MEB, 2006:19) yer alan “kâğıt üzerinde çizilmiş basit şekilleri keser” kazanımından yola çıkılarak, çocuklardan çeşitli materyaller kullanarak kâğıda sepet yapmaları istenmiştir. Etkinlik sırasında çocuklara üzerinde sepet şablonu çizilmiş kâğıtlar ve renkli kâğıtlar dağıtılmış ve kendi sepetlerini yapmaları istenmiştir. Çocuklardan bu sepetleri yaparken kendilerini sepet ustaları gibi hissetmeleri tavsiye edilmiştir. Ardından sepetlerin içlerine taşımak istedikleri eşyaların resimlerini çizmeleri istenmiştir. Bu etkinlikle ilgili bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Resim 2 : Öğrencilerin yaptıkları sepetler

Resim 3 : Öğrencilerin yaptıkları sepetler

Yukarıdaki resimler; çocukların yaptıkları resimlerden sadece ikisidir. Çocukların kendilerini sepetçinin yerine koyarak yaptıkları sepetlerin içine; çiçek, oyuncak, meyve-sebze, yemek, bardak, vb. günlük hayatta kullandıkları nesnelere çizmeyi tercih etmeleri, onların sepetçilik mesleğini günlük hayatlarıyla ilişkilendirdiğinin göstergesi olarak yorumlanabilir. Ayrıca, EY’nin 3. diyalog s-14’te belirttiği “oyuncak”larını çizdiği resimde de betimlemesi dikkat çekmektedir. Resimler

üzerine öğrencilerle gerçekleştirilen diyalog 5'te; öğrencilerin neden sonuç ilişkisini süregelen bir düşünme gücüyle kurdukları görülmektedir.

Diyalog 5: Sepet Etkinliğine Dair

Uygulama Tarihi 11.04.2011

- (1)A : *Sepetlerinize neler koyacaksınız?*
(2)EA : *Sebze.*
(3)ET : *Meyve bi de sebze.*
(4)EAB : *Öğretmenim televizyon koyarsak kırılır.*
(5)EY : *(ET'nin kağıdındaki insan resmine bakarak) İnsan taşınır mı?*
(6)ET : *Hayır. O oyuncak insan.*
(7)EY : *Oyuncaklar taşınır.*

Diyalog 5'te görüldüğü gibi, EAB'nin (s-4): "*Öğretmenim televizyon koyarsak kırılır*" söylemi ve ET'nin s: 5-7'deki insanların bu sepette taşınamayacağı ancak oyuncak insanların taşınacağı düşüncesi, onların süregelen düşünme gücüyle doğru bir şekilde neden sonuç ilişkisi kurduğunun göstergesidir.

Resim etkinliğinden sonra öğrencilerle sohbet etkinliğine geçilmiştir. Sepetçi mesleği için yapılan etkinlikler soru cevap şeklinde tekrar edilmiştir.

Diyalog 6: Sohbet Etkinliğine Dair

Uygulama Tarihi: 11.04.2011

- (1)A : *Sepeti kimler yapıyordu?*
(2)EY : *Ağaç ustaları.*
(3)KS : *Dedelerimiz.*
(4)EA : *Odun ustaları.*
(5)KFB : *Sepet ustaları.*
(6)EY : *Sepet ustaları.*

Yukarıdaki diyalog, 1. ve 2. diyaloglarla karşılaştırıldığında; başlangıçta çocukların sepetçi ustaları hakkında bilgi sahibi olmamasına rağmen etkinlikler sonrasında sepet ve ağaç arasında ilişki kurarak, sepetin neden yapıldığını anlayarak sepet ustaları hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Bunun yanı sıra KS'nin (s-3): "*dedelerimiz*" cevabını vermesi, onun bu mesleğin eski zamanlarda yapıldığının farkında olmasına bir gösterge olarak yorumlanabilir.

Sepetçilik mesleğine dair yapılan etkinlikler genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların bu meslek ile ilgili sorulara, günlük hayatlarıyla ilişkilendirmeler yaparak cevaplar verdikleri görülmüştür. Ayrıca onların neden-sonuç ilişkisi kurduğu, geçmişe dair kavramlar hakkında konuştukları da tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin bu etkinlikte, süregelen düşünme gücünü gösteren ifadeleri de kullandıkları tespit edilmiştir.

Şerbetçilik

Meyve suyu veya meyan kökünden elde edilen içeceğe genel adıyla "şerbet" bunu üretip özel tuluklarda satan kimselere de "şerbetçi" denilir. Eski zamanlarda şerbetçiler, omuzlarına aldıkları tuluklar ve bakır kaplarla sokak sokak dolaşarak, öksürüğe, göğüs hastalıklarına iyi geldiği bilinen meyan kökü şurubunu satarlardı (Diyarbakırlıoğlu, 2010).

Uygulama sürecinde bu meslek, iki aşamada ele alınmıştır. Birinci aşama mesleğin tanınması, ikinci aşama şerbet hazırlama etkinliğidir. Şerbetçi mesleğinin tanınması aşamasında, çocuklara kısa bir hikâyeye okunmuştur. Okunan bu hikâyeye bazı yerlerde kesilerek çocuklara sorular yöneltilmiştir. Aşağıda bu etkinlikle ilgili iki kısımdan oluşan hikâyeye ve bulgulara yer verilmiştir.

Şerbetçilik Hikâyesi-Birinci Kısım

Günümüzden çooook önce, şimdiki marketler yokmuş. Hatta bu kadar fazla bakkal bile yokmuş. Şimdi neredeyse her yerde bakkallar ve marketler var. Eskiden bakkallar da marketler de yokmuş. Yaz olduğu zaman o sıcak günlerde insanlar çok susarmış. Peki, sizce susadıkları zaman içeceklerini nereden satın alırlarmış? Tahmin edebilir misiniz?

Diyalog 7: Şerbete Dair

Uygulama Tarihi:12.04.2011

- (1) **A** : *Peki, sizce susadıkları zaman içeceklerini nereden satın alırlarmış? Tahmin edebilir misiniz?*
- (2) **EA** : *Dereden.*
- (3) **KFB** : *Şelale[den].*
- (4) **KM** : *Kuyudan alırlar.*
- (5) **EA** : *Cennete gidip oradan içebilirler.*
- (6) **KŞ** : *Süt isterlerse inek sağabilirler.*
- (7) **KAP** : *Meyveleri sıkırlar.*

Yukarıdaki diyalogda çocukların verdiği cevaplar incelendiğinde; çocukların şerbet hakkında bilgi sahibi olmadıkları ancak akıl yürütme ve problem çözme becerilerini kullanarak cevap verdikleri görülmüştür. Çocukların '[Eskiden insanlar] sizce susadıkları zaman içeceklerini nereden satın alırlarmış?' sorusuna verdikleri; "şelale, kuyu, meyve sıkma, cennet [suları] ve inek sağarak süt elde etme" şeklindeki cevaplar, okul öncesi eğitim programında (MEB, 2006:28) onlara kazandırılması hedeflenen "problem çözebilme" ve bu bağlamda "en uygun çözüm yoluna karar verme" kazanımına ulaşıldığının göstergesidir. Problem çözmenin

bireylerin gündelik yaşamını sağlıklı bir şekilde sürdürmek için önemli becerilerden biri olduğu göz önüne alınırsa, geçmişle ilişkili olgulara yönelik bu tür etkinliklerin birey için, hem kendi kültürünü tanıması hem de problem çözme becerisini geliştirmede önemli bir yeri olduğu söylenebilir.

Şerbetçilik Hikâyesi- İkinci Kısım

Köşe başlarında sokaklarda, her köşe başlarında içinde meyve suyu olan ibriklerle dedeler olurdu. Böyle (ibriğin takılışını göstererek) arkalarına takarlar ve gezerler. Bu dedeler o sıcak yaz günlerinde ibriklerindeki meyve sularını satarlar, böylece o sıcak havalarda susuz kalmamış olurdu insanlar.

Hikâyenin bitiminden hemen sonra EY araştırmacıya "şerbet insanı sarhoş yapmıyor mu?" sorusunu yönlendirmiştir. Bu durum çocuğun şerbet ve şarap kavramlarını birbirine karıştırdığının ve onun şarap konusunda, olumsuz imaj derinliğine sahip olduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir. Çocukların olumsuz imaj derinliğine sahip bu özellikteki kavramları öğrenmesinde enformatik araçların (özellikle televizyon) ve ailesinin etkili olduğu söylenebilir. Enformatik araçlar ve aile, Vygotsky'nin ifade ettiği öğrenme bağlamıyla ilgilidir. Çünkü Vygotsky'e göre çocuk çevresinde gördüğü, duyduğu şeyleri yorumlayarak bilgiyi içselleştirir. Çocuğun çevresinde yer alan bu unsurlar, hem çocuğun bağlamını oluşturmakta hem de çocuk, onu gelişiminde bir araç olarak kullanmaktadır (Coşkun Keskin, 2007). Bu durumda EY'nin gelişimsel araç olarak bu enformatik araçları veya aile çevresinde gördüklerini kullandığı söylenebilir.

Bu hikâye okunduktan sonra, gündelik hayatla ilişkilendirmek için, çocuklara ne tür şerbet sevdikleri sorulmuş ve her öğrenci kendi sevdiği şerbeti söylemiştir.

Diyalog 8: Sevilen Şerbete Dair

Uygulama Tarihi:12.04.2011

- (1) **KŞ** : Portakallı olabilir, limonlu olabilir.
- (2) **EFY** : Bende portakallı.
- (3) **EH** : Bizde çilekli yapıyoruz.
- (4) **EFA** : Portakallı.
- (5) **EA** : Limonlu.
- (6) **EAB** : Limon, çilekli.

Daha sonra öğrencilere aşağıda verilen şerbetçi resmi gösterilerek öğrencilerle diyaloga devam etmiştir. Resim incelenerek şerbetçinin nasıl şerbet doldurup çocuklara sattığı anlatılmıştır. Resim incelenirken bir taraftan da sınıfa getirilen bakır şerbet ibriği öğrenciler tarafından incelenmiştir. Getirilen bu ibrik,

çocukların oldukça ilgisini çekmiştir. Bunun sebebi ise çocukların daha önce bu tür bir nesne görmemesidir. İbriğin incelenmesi esnasında KAP'nin "*öğretmenim ama hiç ben vazoya elimi dokunmadım.*" söyleminden, öğrencinin vazo şemasıyla ibrik şemasını birbirine karıştırarak Piaget'e göre bilgilerin yapılandırılmasında özümseme aşamasını yaşadığı anlaşılmaktadır. Yeni bir nesneyle ya da olayla karşılaşan çocuk, onu bir önceki şemaya dayandırarak anlamaya çalışır. Bu çocuğun özümseme sürecinde olduğunu gösterir. Eski şema yeni olayı anlamak için yeterli olmazsa; çocuk şemayı değiştirir ve uyum sağlama sürecine girerek yeni bir şema oluşturarak olayı ya da nesneyi anlar (Atikson ve diğerleri, 2002). Erken çocukluk döneminde çocuk ne kadar fazla nesne ve uyarıcıyla temas ederse o kadar şema oluşturur. Oluşturduğu bu şemalar sürekli olarak olgunlaşma ve yaşantı kazanma yoluyla değişime uğrayıp yeniden organize edilebilir olmalıdır (Senemoğlu, 2011). Böylelikle şema oluşturduğu kavramlar, bilişsel gelişime etki ederek öğrenme gerçekleşir. Bu etkinlik sayesinde de öğrenciler yeni şemalar oluşturarak yeni bir kavram öğrenmişlerdir.

Resim 4: Şerbet satan usta

Diyalog 9: Şerbet Dair

Uygulama Tarihi: 12.04.2011

- (1) **A** :*Çocuklar biz bu şerbetçi dedelerimizi artık neden görmüyoruz?*
- (2) **EH** :*Çünkü marketler bakkallar olduğu için.*
- (3) **KM** : *Meyve suları var.*
- (4) **KF** : *Meyve sularını makine yapıyo.*
- (5) **EH** :*Meyve suyu fabrikasında onlar.*
- (6) **KŞ** :*Ama annem şerbet yapmayı biliyo, çünkü karnum ağrıdığına bana şerbet yapıyo.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde, sorulan (s-1): "*Çocuklar biz bu şerbetçi dedelerimizi artık neden görmüyoruz?*" sorusuna çocukların akıl yürütme ve problem çözme becerilerini kullanarak cevap verdikleri görülmektedir. EH'nin (s-6): "*çünkü marketler bakkallar olduğu için*" şeklindeki söylemi, çocuğun geçmişte olan günümüzde olamayan bir olayla ilgili neden sonuç ilişkisi kurduğunun göstergesidir. Okul öncesi eğitim programı (MEB, 2006:28) incelendiği zaman; EH'nin bu söylemi ile "*zamanla ilgili kavramlar arasında ilişki kurabilme*" amacına ulaştığı söylenebilir.

Ayrıca KM'nin (s-3): "Meyve suları var." ve KŞ'nin (s-6): "Ama annem şerbet yapmayı biliyo, çünkü karnım ağrıdığına bana şerbet yapıyo." söylemlerinde bulunmaları, KM'nin günlük hayatla ilişkilendirme yaptığı, KŞ'nin ise annesi ile şerbetçiyi özdeşleştirerek günlük hayatla ilişkilendirme yaptığı göstergesidir.

Bu diyaloglardan sonra, okul öncesi eğitim programında (MEB, 2006: 21) yer alan "küçük kaslarını kullanarak belirli bir güç gerektiren hareketleri yapabilme" kazanımı göz önünde bulundurularak, çocukların limonları sıkarak kendi şerbetlerini yapmaları istenmiştir. Şerbet yapma etkinliğinde bütün öğrenciler görev almıştır. Şerbet yapmak için tadıcı, karıştırıcı ve şeker katıcı seçilmiştir. Çocuklar yaptıkları bu şerbeti, aralarından şerbetçi seçerek hem kendi sınıflarına hem de diğer sınıftaki arkadaşlarına dağıtmışlardır. Bu etkinlik ile ilgili bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

Resim 5: Sınıfta şerbet satılması

Yukarıdaki resimde, çocukların sınıfta şerbetçi dede gibi şerbet sattıkları görülmektedir. Şerbeti satan EFY bir şerbetçi gibi "buz gibi şerbetlerim var, şerbet" diye bağırarak şerbeti dağıtmıştır. Bu durumda EY'nin okul öncesi eğitim programında (MEB, 2006:24) var olan "üstlendiği role uygun konuşur" kazanımına uygun olarak hareket ettiği söylenebilir. Şerbet satma sürecinde EFY'nin sınıf arkadaşları ona, "şerbetçi dede" şeklinde hitap etmiştir. Şerbet dağıtımını bittikten sonra, çocuklar yaptıkları şerbete isim koymuşlardır. Aşağıda isim koyma diyaloguna yer verilmiştir.

Diyalog 10: İsim Koyma

Uygulama Tarihi:12.04.2011

- (1) KŞ : Limonlu limonata.
- (2) KAP : Limonlu şerbet.
- (3) EFY : Kurabiyeli şerbet.
- (4) EFA : Portakallı şerbet.
- (5) EA : Buz tadı.
- (6) EAB : Limonlu portakallı.

- (7) ET : *Benim ki şimşek kız olsun.*
(8) KM : *Çok tatlı şerbet olsun.*

Diyalog incelendiğinde, öğrencilerin “kurabiyeli, buz tadı, şimşek kız, çok tatlı şerbet” gibi cevapları, yapılan etkinliğin okul öncesi eğitim programında (MEB, 2006:24) var olan “duygu düşünce ve hayallerini yaratıcı yolla açıklar” kazanımını karşıladığı göstergesidir. İsim koyma etkinliğinden sonra, sohbet etkinliğine geçilmiştir. Şerbetçi mesleğiyle ilgili daha önce yapılan etkinlikler soru cevap şeklinde tekrar edilmiştir.

Diyalog 11: Şerbetçiliğe Dair Uygulama Tarihi:12.04.2011

- (1) A : *Şerbet yapmak hoşunuza gitti mi çocuklar?*
(2) ÇT : *Eveett.*
(3) KM : *Öğretmenim ben bir daha limonlu yapmıcam. Başka bi tane yapıcam.*
(4) ET : *Öğretmenim ben bi daha istiyorum, çok sevdim.*
(5) A : *Şerbeti kimler yapıyordu?*
(6) ÇT : *Şerbetçi dedeler.*

Yukarıdaki diyalog, 7. diyalogla karşılaştırıldığında; çocukların başlangıçta şerbet ve şerbetçilikle ilgili bilgi sahibi olmamasına rağmen, kendilerinin de şerbet yapmasının etkisiyle şerbetçilik hakkında bilgi sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra KM'nin (s-3): “Öğretmenim ben bir daha limonlu yapmıcam. Başka bi tane yapıcam” ve ET'nin (s-4): “Öğretmenim ben bi daha istiyorum, çok sevdim.” söyleminden de anlaşılacağı üzere öğrencilerin etkinliğe karşı olumlu tutum geliştirerek şerbet yapmayı tekrar istedikleri görülmektedir.

Şerbetçilik mesleğine dair yapılan etkinlikler genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların şerbetle ilgili sorulara günlük hayatlarıyla ilişkilendirmeler yaparak cevap verdikleri görülmüştür. Bunun yanı sıra çocukların problem çözme ve akıl yürütme becerilerini kullandıkları tespit edilmiştir.

Süpürgecilik

Süpürge, süpürmeye yarayan alettir. Süpürgecilik ise bu süpürgeleri yapma ve satma işidir. Süpürgeler çeşitli maddelerden yapılmaktadır. Bunlar; domuz kılı, ayrik otu, hindistan cevizi, kayın ağacı dalı ve çalıdır. En yaygın olarak kullanılan ise süpürge otu diye tabir edilen çalılardan yapılan süpürgelerdir (Umut ve Güngör, 2009).

Süpürgecilik mesleği uygulama sürecinde, iki aşamada ele alınmıştır. Birinci aşama, mesleğin tanınması; ikinci aşama ise, süpürge yapma etkinliğidir.

İlk olarak süpürgeciliğin tanıtılması aşamasında çocuklara süpürge gösterilerek ne amaçla kullanıldığı sorulmuş ve ön bilgilerini anlamak amacıyla aşağıdaki diyalog gerçekleşmiştir.

Diyalog 12: Süpürgeye Dair

Uygulama Tarihi 13.04.2012

- (1) A : *(Süpürgeyi göstererek) Sizce bu ne işe yarar?*
(2) KAP : *Temizlemek için.*
(3) EH : *Bazen balkonları temizleriz onunla.*
(4) ET : *Pislikleri süpürürüz onunla.*
(5) EAB : *Evde pislik olmasın için süpürgeler her yerde olması gerekiyor.*
(6) EH : *Ağaçtan yaprak dökülüyor onu da süpürüyoruz.*
(7) KM : *Pis olan yerleri süpürüyoruz.*

Yukarıda diyaloglarda görüldüğü üzere; çocuklar, sadece hem süpürgeyi tanımakta hem de işlevi hakkında da bilgi sahibidirler. EH'nin (s-2): "Bazen balkonları temizleriz onunla", ET'nin (s-3): "Pislikleri süpürürüz onunla", EH'nin (s-5): "Ağaçtan yapraklar dökülüyor onu da süpürürüz" ve KM'nin (s-6): "Pis olan yerleri süpürüyoruz" söylemlerinde bulunmaları, çocukların süregelen düş gücüne sahip olduklarını göstermektedir. Çünkü süpürgeleri günlük hayatlarında çocukların kendileri değil, çevresindeki insanlar kullanmaktadır. Ancak verdikleri cevaplarda bu araçları kendileri kullanmış gibi hareket etmişlerdir.

Daha sonra çocuklara bu süpürgeleri yapıp satan ustaları, daha önce görüp görmedikleri sorulmuş ve aşağıdaki diyalog gerçekleşmiştir.

Diyalog 13: Süpürgecilere Dair

Uygulama Tarihi 13.04.2012

- (1) A : *Çocuklar siz hiç süpürge satan birini gördünüz mü?*
(2) KŞ : *Pazarda gördüm.*
(3) KS : *Bende pazarda gördüm.*
(4) EA : *Hayır görmedim.*
(5) A : *Peki göremiyorsak nerde bizim süpürge ustalarımız?*
(6) EY : *Uzakta.*
(7) KM : *Köyde.*
(8) EA : *Gittiler, çünkü elektrikli süpürgeler geldi.*
(9) KFM: *Artık makineler başladı.*
(10) KS : *Elektrikli süpürge var.*

Öte yandan EA'nın (s-8): "Gittiler, çünkü elektrikli süpürgeler geldi" ve KFM'nin (s-9) "Artık makineler başladı." şeklinde söylemlerinde bulunmaları, çocuğun geçmişte

olan günümüzde olamayan bir olaya dair neden sonuç ilişkisi kurduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir. Ayrıca bu söylem çocuğun, değişim ve sürekliliği algılama becerisini kullandığının da göstergesidir. Çocuklar yakın çevrelerinde oluşan değişimlerin, "önce" ve "sonra" kavramlarıyla sürekliliği farkına varabilirler (Coşkun-Keskin, Baskıda) Bu diyalogda değişim ve sürekliliği algılama açısından kullanılan "önce" ve "sonra" ifadeleri günlük hayatta kullanılan ve sıralamayı ifade eden "önce" ve "sonra" kavramından oldukça farklıdır. Burada çocuğun bahsettiği "önce" kendisinin dahi var olmadığı kadar öncedir. Çocuğun elektrikli süpürgelerin kullanılmaya başlandığı dönemlerde olmaması ve bu süpürgeleri kullanmamasına rağmen, "Gittiler, çünkü elektrikli süpürgeler geldi" ifadesini kullanması yüksek zihinsel performans sergilediğinin göstergesidir.

Aşağıda ise sepetin hangi malzemeden yapıldığına dair diyalog yer almaktadır.

Diyalog 14: Süpürge Otuna Dair

Uygulama Tarihi 13.04.2012

- (1) **A** : *Elimde görmüş olduğunuz bu süpürge hangi malzemeden yapılmış olabilir?*
- (2) **ET** : *Saman.*
- (3) **KAP** : *Ağaç dalı.*
- (4) **EAB** : *Öğretmenim sepetler için ağaç dalları uzamış.*
- (5) **KM** : *Çimen.*
- (6) **EFY** : *Ağaç kabuğundan.*
- (7) **EH** : *Çimenden.*
- (8) **EY** : *Çimen.*
- (9) **KŞ** : *Süpürge çimeni.*

Diyalog 13 incelendiğinde; çocukların gerçekte süpürgenin hangi malzemeden yapıldığını bilmemelerine rağmen, bitkisel bir nesne olduğunun ve yetişmiş bir bitkiden yapılmış olabileceğine dair çıkarım yapmış oldukları görülmektedir.

Bu diyalogların ardından "*Arkadaşım Süpürge*" adlı hikâye okunmuştur. Hikâye bir süpürgenin nasıl yapım aşamalarından geçerek son halini nasıl aldığını anlatmaktadır. Anlatılan bu hikâye ek (1) sunulmuştur.

Hikâyenin okunmasından sonra okul öncesi eğitim programında (MEB, 2006:28) yer alan "*olayları oluş sırasına göre sıralar*" kazanımından yola çıkılarak; çocuklara süpürgenin yapım aşamalarını gösteren resimler verilmiş ve iki grup halinde bu resimleri sıraya koymaları istenmiştir.

Resim 6: Süpürge otlarının yetişmesi

Resim 7: Süpürge otunun toplanıp bağlanması

Resim 8: Süpürgelerin kesilmesi

Resim 9: Süpürgenin bağlanması

Resim 10: Biten süpürgeler

Bu etkinlikte; iki grup ayrı ayrı resimleri süpürgenin oluş ve yapılış aşamalarına göre sıraya koymuşlardır. Böylelikle okul öncesi eğitim programında (MEB, 2006:28) yer alan "*olayları oluş sırasına göre sıralar*" kazanımını gerçekleştirmişlerdir. Etkinlik sırasında çocukların birbirleri ile oldukça fazla etkileşim içinde oldukları ve bu etkinlikten büyük keyif aldıkları gözlenmiştir.

Daha sonra etkinliğin ikinci aşaması olan "*Kendi Süpürgemizi Yapalım*" etkinliğine geçilmiştir. Sınıfa getirilen süpürge, öğrenci sayısı adedinde kesilerek küçük süpürgeler yapılmıştır. Bu süpürgeler öğrencilere dağıtılarak istedikleri renge boyamaları istenmiştir. Ardından öğrencilere "*dünyadan hangi kötülükleri bu sihirli süpürgelerle süpürmek istedikleri*" sorulmuş, öğrenci cevapları kendi süpürgeleri üzerine yazılmış ve dünya haritası üzerine sihirli süpürgeler yapıştırılmıştır. Bu etkinliğe ait diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 15: Sihirli Süpürge
Uygulama Tarihi 13.04.2012

- (1) **A** : *Bu süpürgelerle dünyadan hangi kötülükleri süpürmek istersiniz çocuklar?*
- (2) **EY** : *Hırsızları.*
- (3) **KS** : *Pisli pisli halıları süpürmek isterim.*
- (4) **KNN** : *Yaramazlık yapan insanları süpürmek isterim.*
- (5) **KŞ** : *Dökülen yaprakları süpürmek isterim hem de kuruyan çiçekleri süpürmek isterim.*
- (6) **ET** : *Mikropları süpürmek isterim.*
- (7) **EB** : *Tozları süpürmek isterim.*
- (8) **KAP** : *Yere dökülen bütün süslemeleri süpürmek isterim.*
- (9) **EFY** : *Kötülükleri, pislikleri.*
- (10) **EAB** : *KAP'ı [kız kardeşi] süpürmek istiyorum.*
- (11) **ET** : *Kokarcaları süpürmek istiyorum.*

Resim 11: Öğrencilerin dünya haritası üzerine yerleştirdikleri süpürgeler.

Yukarıdaki diyalog incelendiği zaman çocukların "duygu düşünce ve hayallerini yaratıcı yollarla açıklar" kazanımına uygun cevaplar verdikleri görülmüştür. Bu etkinlikteki sorulara çocukların iç dünyalarına uygun cevaplar verdikleri görülmektedir. Çocukların bu süpürgelerle dünyadan hangi kötülükleri süpürmek istedikleri sorusuna vermiş oldukları (s-3-5-7-8): *halıları, tozları, yere dökülen süslemeleri* gibi cevaplar incelendiğinde; süpürgeye uygun cevaplar verdikleri ve durağan düş gücünde oldukları anlaşılmaktadır. Ancak çocukların aynı soruya vermiş oldukları (s-2-4-10-11): *hırsızları, kokarcaları, kötülükleri* gibi cevaplar; süpürgeyi işlevinin dışında kullanarak sevmedikleri hoşlanmadıkları nesnelere süpürmek istediklerini göstermektedir. Bu durum ise çocukların süregelen düş gücünü kullandıklarının göstergesidir. Ayrıca KAP ve EAB kardeşler. EAB'nin KAP'ı süpürmek istemesi dikkat çekicidir. İki kardeş arasında kıskançlık olabileceği, bu kıskançlığın çocuğun verdiği cevaba yansıdığı muhtemeldir. Bu duruma araştırma açısından bakıldığında bu etkinliğin çocuğun psikolojik olarak iç dünyasını anlamada etkili olduğu düşünülmektedir.

Süpürgecilik mesleğine dair yapılan etkinlikler genel olarak incelendiğinde, çocukların neden sonuç ilişkisi kurduğu ve geçmişe dair kavramları kullandıkları bunun yanı sıra süregelen düş güçlerini ortaya koydukları ve sorulan sorulara günlük hayatlarıyla ilişkilendirmeler yaparak cevap verdikleri görülmüştür.

Takunyacılık

Tabanı tek parça tahtadan yapılan ve üstünde ayağa geçirilen, deri bir tasması bulunan ayakkabıya "takunya", bu ayakkabıları yapan ustalara da "takunyacı" denilmektedir. Takunya çok eski çağlardan bu yana kullanılan ve ıslak zeminler için tasarlanmış ayakkabı çeşididir. Eskiden gelinlere hediye ve çeyiz olarak götürülmektedir (Diyarbakırlıoğlu, 2010).

Takunyacılık etkinliği, iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada sınıfa getirilen takunya öğrencilere gösterilmiş ve takunya üzerine konuşulmuştur. İkinci aşamada ise öğrencilere "takatuka" tekerlemesi öğretilmiş ve hep birlikte bu tekerleme sınıfta tekrarlanmıştır.

Etkinliğin başında araştırmacı ayağına giydiği takunya ile sınıfa girmiş; böylece hem öğrencilerin dikkatini çekmiş hem de öğrencilerin sahip olduğu bilgileri değerlendirme fırsatı bulmuştur. Takunyayı araştırmacının ayağında gören öğrencilerle aşağıdaki diyalog gerçekleştirilmiştir.

Diyalog 16: Takunyaya Dair

Uygulama Tarihi:14.04.2011

Resim 12: Sınıfa getirilen takunya

- (1) **A** :Sizce bu ayağımdaki ne olabilir çocuklar?
- (2) **EFA**: Terlik.
- (3) **EY** :Ama onlarla çok zor yürünüyo. Aaaaaa Samuel Jack'te var.
- (4) **KAP**: Topuklu terlik.
- (5) **KŞ** :Fakirlerin giydiği terlik.
- (6) **EY** :Çinlilerin giydiği terlik.

- (7) **KAP** : Hayır tahtadan terlik nasıl yapmış?
- (8) **EY** : Ama Samuel Jack'te var.
- (9) **KFB** : Tahta terlik.
- (10) **KAP** : Çilek terlik.
- (11) **KŞ** : Ağacın kökü terlik.

Yukarıdaki diyalogdan öğrencilerin, günlük hayatlarında takunya görmedikleri ve tanımadıkları anlaşılmaktadır. Ancak EY'nin (s-3), (s-8) deki "Ama onlarla çok zor yürünüyo. Aaaaa Samuel Jack'te var." ve (s-6): "Çinlilerin giydiği terlik." söylemlerinden takunyayı bir filmde gördüğü ve enformatik araçların çocuk üzerindeki etkisi anlaşılmaktadır. Enformatik araçlar çocuğun günlük yaşantısında önemli bir yer tutmaktadır. Enformatik araçlar sayesinde bilgi elde eden çocuk

bunu kullanmaktadır. Bu nedenle bu tür araçların çocuk üzerindeki etkisi göz önüne alınarak doğru bir şekilde kullanması sağlanmalıdır.

KAP'nin (s-4): "*Topuklu terlik.*", KFB'nin (s-9): "*...tahtadan terlik.*" ve KŞ'nin (s-11): "*Ağacın kökü terlik*" söylemleri incelendiğinde; çocukların gördükleri nesnenin özelliklerine ve şekline göre çıkarımlarda buldukları söylenebilir.

Yukarıdaki diyalogun ardından çocukların bu terlikleri daha önce görüp görmedikleri ve nerede giyilebileceğine dair aşağıdaki diyalog gerçekleşmiştir.

Diyalog 17: Takunya

Uygulama Tarihi:14.04.2011

- (1) **A** : *Evde, sokakta veya başka bir yerde bu terliğin giyildiğini gördünüz mü?*
(1) **EY** : *Çin'de var.*
(2) **KAP** : *Çöllerde var.*
(3) **EH** : *Ben gördüm, ben gördüm.*
(4) **A** : *Nerede gördün?*
(5) **EH** : *Ağaç fabrikasında.*
(6) **KAP** : *Eskiden dayımın böyle bir terliği vardı. Sonra o terliği sevmemeye başlamış. Başka terlik almış [kendi terliğini göstererek] böyle tüylü.*

Diyalog 17 incelendiğinde, EY'nin (s-1): "*Çinde'de var*" söylemi göze çarpmaktadır. Aynı öğrencinin bir önceki diyalogda (diyalog 15, söylem 2 ve 7) belirttiği "*Samuel Jack*"te bu terliğin olması ve Samuel Jack'in Çinli olması, öğrencinin bu şekilde cevap vermesinin nedeni olabilir. Ayrıca KAP'nın (s-6): "*Eskiden dayımın böyle terliği vardı. Sonra o terliği sevmemeye başlamış. Başka terlik almış[kendi terliğini göstererek] böyle tüylü*" söyleminde bulunması, onun zaman kavramına ve geçmiş algısına sahip olduğunu göstermektedir. "*Eskiden vardı*" ifadesi bu durumun en açık göstergesidir. Ayrıca, çocuğun aynı söylemde "*önce*" ve "*sonra*" kavramlarını hem zaman kavramı hem de de olayları sıralamak amacıyla kullandığı görülmektedir.

Etkinliğin ikinci aşaması olan ve okul öncesi eğitim programının (MEB, 2006:25) "*kafiyeli sözcükleri söyler*" kazanımı bağlamında, çocuklarla yanılımcı tekerlemelerden olan "*takunya*" tekerlemesi söylenmiştir. Araştırmacı önce bu tekerlemeyi söylemiş daha sonra öğrencilerle birlikte birkaç defa tekrar edilmiştir.

Takunya Tekerlemesi

*Al Şu takatukaları,
Takatukacıya
götür,
Takatukalattır.
Eğer takatucacı
Takatukaları
Takatukalamazsa
Takatukaları
Takatukatmadan
Al getir.*

Çocukların bu etkinlikten oldukça keyif aldıkları gözlenmiştir. Bu durumun kanıtı olarak, etkinlik bittikten sonra dahi sınıf içerisinde bu tekerlemeyi söylemeleri ve ertesi gün¹ EFY'nin araştırmacıya, tekerlemeyi evde söylediğini ifade ederek, tekerlemeyi tekrarlaması gösterilebilir.

Takunyacılık mesleği ile ilgili gerçekleştirilen etkinlikler genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların geçmişe dair kavramları kullandıkları ve bugün ile ilişkilendirme yaptıkları, kendi düşünceleriyle ilgili çıkarımlarda buldukları tespit edilmiştir.

Sedef Kakma ustalığı:

Sedef genellikle inci istiridyelerinden elde edilen ve birçok yumuşakçanın kavkısında (kabuğunda) bulunan ve sedef işçiliğinde kullanılan gökkuşakğı renklerindeki pırlıtlı sert maddedir. Isıyla istenilen Şekil verilen bu madde kakma tekniği ile istenilen ağaç türüne kakılarak nadide bir süsleme yapılmaktadır (Diyarbakırlioğlu, 2010). Bu süsleme mesleğini icra eden ustalara ise sedef kakma ustası denilmektedir. Uygulama sürecinde bu meslek iki aşamada ele alınmıştır. Birinci aşama diğer etkinliklerde olduğu gibi mesleğin tanınması; ikinci ise aşama ürün oluşturma (sedef kutu yapma) etkinliğidir.

Araştırmacı bu mesleğin etkinliklerinin en başında, çocukların ön bilgilerini anlamak için onlara bazı sorular yöneltmiştir. Bu sorulara ve verilen cevaplara aşağdaki diyalogda yer verilmiştir.

---

¹ 14.04.2011

Diyalog 18: İşlemeli Sandığa Dair

Uygulama Tarihi:15.04.2011

- (1)A : *Siz güzel işlemeli içine değerli eşyaların konulduğu kutular gördünüz mü?*
(2)EY : *Ben gördüm.*
(3)KAP : *Ben de gördüm.*
(4)A : *Nerde gördün?*
(5)KAP : *Bizim orda öyle bir şey var.*
(6)EY : *Babaannemde, anneannemde gördüm.*
(7)KS : *Öğretmenim bizim evde var.*
(8)EH : *Bizim köyde babaannelerde var. Hem de o sandık.*
(9)A : *O sandığın içine ne koyuyordu babaannen?*
(10)EH : *O kutunun içerisine güzel bir şeyler koyuyo. Hem de sandıklar renkliydi böyle.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların okul öncesi eğitim programında (MEB, 2006:25) var olan "*algıladıklarını hatırlayabilme*" amacını gerçekleştirdikleri görülmektedir.

Daha sonra çocuklara üzerinde sedef kakma yapan bir ustanın resminin bulunduğu kart gösterilmiştir. Sedef kakma ustalığının yapıldığı bir atölyeye olmaması sebebiyle alan gezisi yapılamadığından akabinde, çocuklara sedef kakma hakkında bilgi verilmeden sedef kakmanın nasıl yapıldığını gösteren film izlettirilmiş ve sedef kakma ustalığı çıkarımda bulunmaları beklenmiştir.

Aşağıda çocukların film izlerken birbirleri ile yaptığı diyaloga yer verilmiştir.

Diyalog 19: Sedef Kutuya Dair

Uygulama Tarihi:15.04.2011

- (1) KAP : *Ne kadar güzel.*
(2) KM : *Aaaa deniz kabuğu.*
(3) KAP : *Deniz kabuklarıyla mı yapıyorlar? İnciyi içine saklamışlar.*
(4) EY : *Kenarını camdan yapmışlar.*

İzlettirilen video öğrencilerin dikkatini çekmiş ve bilgi verilmediği halde KM (s-2): "*Aaaa deniz kabuğu.*" söylemiyle sedef kutunun ham maddesini fark etmiştir. Daha sonra çocuklar videoda izledikleri sedef kakma yapma aşamalarını anlatmışlardır.

Aşağıda çocukların sedef kakma yapım aşamalarını anlattıkları videoya ve görüntülere yer verilmiştir.

Diyalog 20: Sedef Kutu Yapımına Dair

Uygulama Tarihi:15.04.2011

- (1) A : *Nasıl yapılmış sedef kutu?*
(2) EH : *Önce çiziyorlar tahtanın üzerine kalemle.*
(3) KM : *Oyuyorlar, sonra da boyuyorlar.*
(4) EY : *Sonra da çakıyorlar.*

- (5) A : Neye yapıyorlar?
(6) EH : Sedef taşları.
(7) KM : Deniz kabuğu.
(8) A : Bu kutuları yapan ustalara ne deniyordu?
(9) EY : Kutu ustaları.

Resim 13: Sedef kutuya şekil verilirken (s-2)

Resim 14: Şekil verilen resim oyulurken (s-3)

Resim 15: Yapılan sedef kutu

Yukarıdaki diyalogda görüldüğü üzere; çocuklar izledikleri videonun² ardından, sedef kutu yapım aşamalarını anlatmışlardır.

Etkinliğin ikinci aşamasında okul öncesi eğitim programında (MEB, 2006:22) yer alan “malzemelere araç kullanarak şekil verir” kazanımından yola çıkılarak, sınıfa strafordan yapılmış kutular ve yapay çiçek parçaları getirilmiş bunlarla çocuklardan kendi değerli kutularını yapmaları istenmiştir. Çocuklar straforlara önce bir delik açmışlar ve sonra çiçekleri o yerlere kakarak kutularını yapmışlardır. Çocuklar renkli kutularla yapılan bu etkinlikten oldukça keyif almışlardır.

² El Yapımı Sedef Kakma <http://www.vindir.net/el-yapimi-sanatlarimiz-sedef-kakma--120606.html>

Resim 16: Çocukların yaptıkları kutular

Resim 17: Sedef kutu yapımı

Yukarıdaki resimde görüldüğü gibi; çocukların her biri kendi sedef kutusunu yapmıştır.

Sedef kakma ustalığı etkinliklerinin veri toplanması sürecinde, önemli bir problemle karşılaşmıştır. Çocuklarla konu ile ilgili konuşmaya başlandığı zaman; sınıf öğretmenin konuşmalara ve sorulan sorulara müdahale etmesi, çocuklara yönlendirici söylemlerde bulunması veri toplamayı engellemiştir ve bu nedenle veri kaybı yaşanmıştır.

Demircilik

Demircilik; demirin belli bir derece ısıya maruz bırakıldıktan sonra çekiçle dövülmesi sonucunda belli bir şekil elde edilmesini sağlayan mesleğin adıdır. Demirci ustası demire hangi ısıda hangi şekli vereceğini bilir. Bu meslekte kalfalık ve çıraklık gibi usta yetiştirme kademeleri vardır. Bu meslek bugün azda olsa varlığını devam ettirebilmektedir (Diyarbakırlıoğlu, 2010). Uygulama noktasında bu meslek iki aşamada ele alınmıştır. Bunlardan ilki mesleğin tanınması; ikinci aşaması ise şarkı söyleme etkinliğidir.

Etkinliğin başında araştırmacı sınıfa elinde demirden yapılmış bir çiçek motifli bir süslemeyle girmiştir. Bu nesneyi çocuklara göstererek onların demir hakkındaki ön bilgileri elde edilmeye çalışılmıştır. Sınıfa getirilen demire çocukların duyularını kullanarak demirin özelliklerini algılanmaları sağlanmıştır. Daha sonra onlara bu nesnenin nasıl bu hale geldiği sorulmuştur. Aşağıda bu diyaloga yer verilmiştir.

Resim 18: Sınıfa getirilen demir

Diyalog 21: Demire Dair

Uygulama Tarihi:18.04.2011

- (1)KS : Çocuklar elimdeki bu sert nesne, nasıl çiçek şeklini almış olabilir?
(2)KS : Çünkü onlarla ilgili bir makine var.
(3)KAP: Çünkü o makine değişik şekiller haline getiriyor.
(4)EY : Elle.
(5)KS : O zaman başka bir demirlen şekil veriyorlar.

Çocuklara demir hakkında bilgi verilmemesine rağmen öğrencilerin yukarıdaki söylemlerde bulunmaları, bu etkinliğin onların akıl yürütme becerilerini harekete geçirmesinden kaynaklanmaktadır.

Bu diyalogun ardından çocuklara demirin çiçek halini nasıl aldığını gösteren film izlettirilmiştir. Çocuklar demirin nasıl şekillendirildiğine dair film izlerken, aralarında aşağıdaki konuşmalar gerçekleşmiştir.

Diyalog 22: Demir Yapımına Video İzlenirken

Uygulama Tarihi:18.04.2011

- (1)EY : Aaa ateşli çekiç!
(2)EA : Ateşi onun içine alıyor, sonra da yapıyorlar.
(3)EH : Anladım, nasıl yaptıklarını!
(4)EY : Neden sadece onu [yuvarlak şekil] yapıyorlar?

Yukarıdaki diyalogda görüldüğü üzere, çocuklar demire ateşle şekil verme eylemini merakla ve hayretle izlemişlerdir. EA'nın (s-2): "Ateşi onun içine alıyor, sonra da yapıyorlar" söylemi incelendiğinde; çocuğun demire şekil verme eylemini sıralı bir şekilde anlattığı görülmektedir. Film bittikten sonra çocuklara demirin nasıl şekillendirildiği sorulmuş ve aşağıdaki diyalog gerçekleştirilmiştir.

Diyalog 23: Demir Yapımına Dair

Uygulama Tarihi:18.04.2011

- (1) A : Demire ustalar nasıl şekil veriyorlarmış?
(2) EŞ :Böyle çakıyorlar, çakıyorlar, çakıyorlar. Sonra yuvarlak haline getirip koyuyorlar.
(3) EH : Böyle ateşle eritip balta çekiçle istediği şekli yapıyor.
(4) KAP : Ateşle erimesini sağlayınca kolay yapıyorlar.
(5) KS : Bir de ateşle eritip onu yamultuyorlar.
(6) EAB : Önce demirleri ateşle yapıyorlar, sonra da yamultuyorlar.
(7) EY : Ateşi yapıyorlar böyle bekletiyorlar, bekletiyorlar. Sonra hemen koyuyorlar, sonra çakıyorlar, çakıyorlar, daire şekline geliyor. Sonra da koyuyorlar bitmiş oluyor.
(8) KŞ : Ateş olmayınca böyle yapması çok zor olur, demirler dümdüz kalır.

Yukarıdaki diyalog incelendiği zaman; çocukların videoyu izledikten sonra demire nasıl şekil verildiğini anladıkları görülmektedir. KAP'nın (s-4): "*Ateşle erimesini sağlayınca kolay yapıyorlar*" söylemiyle, çocuğun gördüğü videodan çıkarım yaptığı ve bu çıkarımın ekseninde neden sonuç ilişkisi kurduğu görülmektedir. Ayrıca KŞ'nin (s-7): "*Ateş olmayınca böyle yapması çok zor oluyo*" söylemi de KAP gibi çıkarım yaptığını göstermektedir. EŞ'nin (s-2): "*Böyle çakıyorlar, çakıyorlar, çakıyorlar. Sonra yuvarlak haline getirip koyuyorlar.*" ifadesinde demir yapımını sıralı olarak anlattığı görülmektedir. Genel olarak diyalogdan, çocukların ateş ile demirin şekillenmesi arasındaki ilişkiyi algıladıkları anlaşılmaktadır.

Film etkinliğinden sonra şarkı söyleme etkinliğine geçilmiştir. Demircilik mesleği ile ilgili olan "*demircide demiri şöyle de döver, demircide demiri böylede döver*" şarkısı önce bireysel daha sonra hep birlikte söylemişlerdir. Çocuklar şarkıyı söylerken elleriyle de demirci gibi demir dövme hareketi yapmışlardır.

Demircilik mesleği ile ilgili gerçekleştirilen etkinlikler değerlendirildiğinde; çocukların demiri şekillendiren olaylar ve nesnelere hakkında ilişkilendirme kurdukları görülmektedir. Ayrıca çocukların akıl yürütme becerilerini kullanarak nesneyi algılamaya çalıştıkları da tespit edilmiştir.

Eski mesleklere dair genel değerlendirme etkinliği

Eski mesleklerin bitiminden sonra bütün etkinlikleri kapsayan "*hacıyatmaz*" oyununa geçilmiştir. Hacıyatmaz oyunu; geçmişte oynanan oyunlarımızdan olduğu için sosyo-kültürel eğitimi gerçekleştirmek adına özellikle seçilmiştir. Bu oyunda çocuklar, altı kişiden oluşan iki gruba ayrılmışlardır. Bu etkinlik için çocuklar halka şeklinde oturmuşlardır. Araştırmacı elinde bulunan sopayı çocukların ortasına bırakmış, sopa kimin önüne düşerse o çocuk söz hakkı almıştır. Birinci gruptaki çocuklar, kendi sevdikleri meslekleri seçmiş ve çubuk kimin önüne düşerse, sevdiği mesleği anlatmıştır. İkinci gruptaki çocuklar ise araştırmacı tarafından sorulan mesleği açıklamıştır. Aşağıda bu etkinlikle ilgili diyaloga ve görsellere yer verilmiştir.

Diyalog 25: Eski Meslekler Oyunu 1. Grup

Uygulama Tarihi:18.04.2011

- (1) **A** : *(Araştırmacı sopayı rastgele bırakır)*
- (2) **EY** : *Süpürgeleri böyle süpürge otundan topluyorlar, sonra süpürgeleri bağlıyorlar. Sonra da makine süpürgeleri dümdüz yapıyor, sonrada satıyorlar. Herkesin evini süpürüyor.*
- (3) **A** : *Süpürgeci mi?*
- (4) **EY** : *Evet Süpürgeci*
- (5) **EFY** : *Takunya için önce bir tane tahta buluyorlar. Altını böyle yuvarlak şeklinde oyuyorlar. Oyduktan sonra da birazcık çivileyen lastikler takıyorlar.*
- (6) **A** : *Takunyacı mı?*
- (7) **EFY** : *Evet takunyacı*
- (8) **ET** : *Sepet ustaları sepeti ağaç dallarıyla yapıyorlardı. Pikniğe giderken poşet yoktu sepet kullanılıyordu.*
- (9) **A** : *Sepetçi mi?*
- (10) **ET** : *Evet sepetçi*
- (11) **EA** : *Taşları kutuların içine dizmeye çalışıyorlar, bitince yere diziyorlar.*
- (12) **A** : *Sedef kakma ustası mı*
- (13) **EA** : *Evet.*
- (14) **EB** : *Limon sıkıp şeker katıyoruz. Soğuk şerbetlerim var.*
- (15) **A** : *Şerbetçi mi?*
- (16) **EB** : *Eveettt*
- (17) **EH** : *Demirciler böyle demiri ateşte eritiyorlardı. Ondan sonra böyle çekiçle istediği şekle getiriyordu.*
- (18) **A** : *Demirci mi?*
- (19) **EH** : *Evet demirci*

Diyalog 24: Eski Meslekler Oyunu 2. Grup

Uygulama Tarihi:18.04.2011

- (1) **A** : *(Araştırmacı sopayı rastgele bırakır) Sedef kakma ustalığı nedir?*
- (2) **KAP** : *Sedef taşlarını bir kutuya yerleştiriyorlar. Eski zamanlarda prensler, kraliçeler koyuyorlarmış mücevherlerini.*
- (3) **A** : *Şerbetçilik nedir?*
- (4) **KFB** : *Şerbetçiler; mandalina koyuyorsun, elma koyuyorsun. Soğuk soğuk şerbetlerim var diye bağıryorsun.*
- (5) **A** : *Sepetçilik nedir?*
- (6) **KS** : *Sepeti öre öre yapıyorlar. İçine istediğimizi koyuyoruz.*
- (7) **A** : *Demircilik nedir?*
- (8) **KM** : *Demirler eskiden balkonlara takılıyordu. Demir ustaları demiri böyle çekiçle vuruyorlardı, ateşte eritiyorlardı.*
- (9) **A** : *Takunyacılık nedir?*
- (10) **KŞ** : *Takunya ustası insanlar düşmemesi için oymuştu önlerini.*
- (11) **A** : *Süpürgecilik nedir?*
- (12) **KNN** : *Süpürgeleri süpürge otundan yapıyorlardı, ondan sonra böyle kurutuyorlardı, ondan sonra böyle bağlıyorlardı.*

Yukarıdaki diyaloglar incelendiğinde; çocukların meslekler dahilinde yapılan ürünlerin yapım aşamalarını ayrıntılı olarak anlattıkları görülmektedir. Çocuklara tanıtılan bu meslekler; onların çevrelerinde görmedikleri ve onlar için soyut olan mesleklerdir. Bu mesleklerin etkinliklerle somutlaştırılması ve çocukların her

mesleğe ait ürün oluşturmasıyla beraber, bu mesleklerin çocuklar tarafından anlaşıldığı görülmektedir.

Resim 19: Eski meslekler bitiş etkinliği

Resim 20: Eski meslekler oyunu 2.grup

Bu etkinliğin bitiminden sonra; çocukların kendi isteği doğrultusunda müzik etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlikte demircilik mesleği için söylenen şarkı, işlenen bütün mesleklere çocuklar tarafından uyarlanmıştır. Bu uyarlama aşağıda verilmiştir.

*Süpürgeci süpürgesinin şöylede yapar, böylede yapar,
Takunyacı takunyayı şöylede çakar, böylede çakar,
Şerbetçi de şerbetini şöylede döker, böylede döker,
Sedef kakmacı da kutusunu şöylede kakar, böylede kakar,
Sepetçi de sepetini şöylede örer, böylede örer,
Demirci de demiri şöylede döver, böylede döver.*

Çocuklar bu şarkıyı söylerken bir yandan da elleriyle de nesnelere yapılmış hareketlerini yapmışlardır. Bu şarkı sınıfta defalarca çocuklar tarafından söylenmiştir. Aşağıda bu etkinliğe ait görseller bulunmaktadır.

Resim 21: Şarkı söyleme

Resim 22: Şarkı söyleme

Sosyo kültürel öğretim bağlamında eski zamanlardaki sosyal yaşamı merkeze alan eski meslekler etkinlikleri genel olarak değerlendirildiğinde; bu tür etkinliklerin çocukların zamanı algılama, süregelen düş gücünü kullanma, çıkarımlarda bulunma

ve problem çözüme gibi becerilerini kullanma süreçlerini ortaya koydukları tespit edilmiştir. Bu nedenle sosyo kültürel bağlamdaki konuların okul öncesi döneminde kullanılmasının etkili olduğu ve sınıf içi etkinliklere zenginlik kattığı söylenebilir.

4.1.1.1.2 Osmanlı Günü Etkinliklerinde Elde Edilen Bulgular

Osmanlı Devleti; 1299-1923 yılları arasında Doğu Avrupa, Güney Batı Asya ve Kuzey Afrika'ya kadar olan coğrafyada hâkimiyetini sürdürmüş bir Türk-İslam devletidir. Bu kadar geniş coğrafyaya hâkim olması bu devleti çok kültürlü bir devlet haline getirmiştir. Bu devletin önemli kültürel öğeleri içinde barındırması ve geçmişte, şuan yaşadığımız topraklar üzerinde yaşamış olması; erken çocukluk döneminde çocukların kültürel öğeler ve geçmiş (zaman) kavramına dair çeşitli deneyimler kazanmaları için önemli zemin oluşturması amaçlanmıştır.

Osmanlı Devleti'ne ait birçok önemli kültürel öğe olmakla birlikte; bu çalışmada Osmanlı döneminin giyim-kuşamı, yemek kültürünü, mimarı yapısını ve pazarcılık anlayışını içine alan 4 etkinlik uygulanmıştır. Bu etkinlikler "Osmanlı Günü" adı altında bütün gün gerçekleştirilmiştir. Ancak bu etkinlikler çözümlenirken giyim-kuşam, yemek kültürü, mimarı yapı ve pazarcılık başlıkları ile bulgulanmıştır. Bu etkinlikler genel olarak değerlendirildiğinde aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Osmanlı günü etkinliklerine genel olarak değerlendirildiğinde, etkinliklerin uygulanması sonucu çocukların;

- ✓ Zamanla ilgili kavramları uygun şekilde kullandıkları ve zamanla ilgili kavramlar arasında ilişki kurabildikleri,
- ✓ Olumsuz imaj derinliğine sahip oldukları,
- ✓ Süreğen ve durağan düş gücünü kullandıkları,
- ✓ Varlıkların ve olayların özelliklerini karşılaştırdıkları
- ✓ Geçmiş deneyimleriyle ve günlük hayatlarıyla ilişkilendirmeler yapabildikleri,
- ✓ Geçmiş zaman algısına sahip oldukları,
- ✓ "Geçmiş" ve "bugün" arasında karşılaştırma yapabildikleri,
- ✓ Değişim ve sürekliliği algıladıkları tespit edilmiştir.

Osmanlı günü etkinliklerinin ilk aşamasında araştırmacı çocukların Osmanlı dönemine ait; yemek kültürü, giyim kuşam ve mimari yapısı hakkında ön

bilgilerini tespit etmek amacıyla onlarla küçük bir söyleşi yapmıştır. Bu söyleşi aşağıdaki diyalogda aktarılmıştır.

Diyalog 25: Söyleşi

Uygulama Tarihi:19.05.2011

- (1)A : *Bizim yaşadığımız devletin adını bilen var mı çocuklar?*
(2)KM : *Hendek ilçesi.*
(3)EY : *Türkiye.*
(4)A : *Bundan yıllar önce çok çok eskilerde daha Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan bu topraklar üzerinde yaşamış başka bir devlet vardı. Bu devletin adı neydi?*
(5)EY : *Osmanlı Devleti.*
(6)EFY : *Osmanlı Devleti.*
(7)A : *Düşünelim bakalım çocuklar; o zamanlar yemekler nasıldı, evler nasıldı, giyim kuşam nasıldı?*
(8)EY : *Osmanlı Devleti'nin mi?*
(9)A : *Evet*
(10)EY : *Böyle [eliyle kocaman bir kucaklama hareketi yaparak] saraylar vardı dimi?*
(11)EFA : *Öğretmenim ben İstanbul'da yıkılmış saraylar gördüm ama gerçek.*
(12)EA : *Firavun sarayı.*
(13)KŞ : *Öğretmenim ben eskiden olan her şeyi gördüm. Eskiden olan sarayın içine bile girdim.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; araştırmacının sorduğu (s-1): "*Bizim yaşadığımız devletin adını bilen var mı çocuklar?*" şeklindeki soruya KM'nin (s-2): "*Hendek ilçesi.*" ve EY'nin (s-3): "*Türkiye.*" cevaplarını vermeleri, onların yaşadıkları coğrafya hakkında bilgi sahibi olduklarını göstermektedir. Akabinde araştırmacının yönelttiği diğer soru olan (s-4): "*Bundan yıllar önce çok çok eskilerde daha Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan bu topraklar üzerinde yaşamış başka bir devlet vardı. Bu devletin adı neydi?*" sorusuna EY'nin ve EFY'nin (s-5,6): "*Osmanlı Devleti*" cevaplarını vermeleri Osmanlı Devletini tanıdıklarını ve bildiklerini göstermektedir. Bu diyalogdan anlaşılacağı üzere; çocuklar saraylar dışında Osmanlı döneminde ait yemek kültürü ve giyim kuşam hakkında bilgi sahibi değillerdir.

Ayrıca KŞ, (s-13): "*Öğretmenim ben eskiden olan her şeyi gördüm. Eskiden olan sarayın içine bile girdim.*" söyleminde geçen "eskiden" ifadesini eskiden yapılmış saray" anlamında kullanmıştır. Bu söylem incelendiğinde KŞ'nin zaman algısına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca KŞ'nin bu söylem ile okul öncesi eğitim programında (MEB, 2006:28) var olan "*zamanla ilgili kavramlar arasında ilişki kurabilme*" amacını gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır. Bu söyleşi ile çocukların ön

bilgilerinin tespit edilmesinin ardından sosyal yaşam teması bağlamında ele alınan Osmanlı günü ile ilgili diğer etkinliklere geçilmiştir.

Giyim-Kuşam

Osmanlı dönemini yansıtan giyim-kuşam bağlamındaki etkinliklerde; çocuklar fes, şal, kalkan, kılıç, tülbent, vb. kıyafetler giymişlerdir. Çocuklar giydikleri kıyafetleri kendileri seçmişlerdir. Fes giyen çocuk kalkan almamış, kalkan alan çocuk miğfer almıştır. Çocuklar etkinliklerde giydikleri bu kıyafetlere göre roller üstlenmişlerdir. Miğfer giyen çocuk kendine asker rolü, taç takan çocuk kendine sultan rolü, pelerin giyen çocuk kendine sultanın yardımcısı rollerini atamışlardır. Osmanlı günü etkinlikleri bitimine kadar çocukların üzerinde kalmıştır. Giyim-kuşam etkinliği ile ilgili olarak aşağıdaki diyalog gerçekleştirilmiştir.

Diyalog 26: Giyim Kuşam Üzerine

Uygulama Tarihi:19.05.2011

- (1)A : *Haydi çocuklar! Büyük büyük dedelerimiz gibi giyinelim.*
(2)ET : *Şövalye olucan sen. [EY'nin kıyafetini şövalye kıyafetine benzetti]*
(3)EA : *Öğretmenim erkekler şövalye mi olucak?*
(4)A : *Hayır. Osmanlı Devleti'nde şövalye yok ki.*
(5)EY : *Var.*
(6)EFA : *Bunlar çelik yelek mi?*
(7)KŞ : *Padişah EA!*
(8)ET : *Bizim kılıcımız var. Kötülerle böyle savaşıcaz.*
(9)EY : *Padişah kötüler yaklaşıyo. Savaşmaya hazır olun.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; ET'nin (s-2): "*Şövalye...*" gibi bizim kültürümüze ait olmayan bir ifade kullanması dikkat çekicidir. Bu ifadeyi izlediği çizgi filmlerde veya kendisine okunan kitaplardan öğrendiği düşünülmektedir. Ayrıca çocukların söylemleri incelendiğinde; "savaş" ifadesini oldukça sık kullandıkları görülmektedir. Örneğin; ET (s-8): "*Bizim kılıcımız var. Kötülerle böyle savaşıcaz.*" ve EY (s-9): "*Padişah kötüler yaklaşıyo. Savaşmaya hazır olun.*" söylemlerinde bulunmaları bu durumun göstergesidir. Çocukların bu kavramı olumsuz medya etkisiyle (filmler, hikayeler vs.) öğrendikleri düşünülmektedir. Çünkü etkinlik esnasında böyle bir ifadeye yer verilmemiştir. Çocuklar için materyaller hazırlanırken bu noktalara dikkat edilmesi gerekmektedir. Kültürümüze ait materyallerin hazırlanması, çocukların bu tür olumsuz medya etkisinden korunacakları düşünülmektedir.

Giyim-kuşam etkinliklerinin bir parçası olarak; çocuklara Osmanlı dönemindeki önemli şahsiyetlerin isimler verilmiştir. Böylelikle çocuklar hem Osmanlı

dönemine uygun giyinmiş hem de isimleri ile Osmanlı dönemi insanların kimliklerine bürünmüşlerdir. Aşağıda isim koyma etkinliği ile ilgili diyaloga yer verilmiştir.

Diyalog 27: İsim Koyma

Uygulama Tarihi:19.05.2011

- (1)A : *Osmanlı döneminde hangi isimler var?*
(2)ET : *Sultan Süleyman var.*
(3)A : *Evet. Kösem Sultan var, Mahpeyker Sultan var.*
(4)KS : *Hürrem Sultan var, Paşa var, öğretmenim Hatice Sultan'da var.*
(5)A : *Evettt. Gülbahar Sultan, Gülbanu Sultan var. Peki sizce neden bu isimleri artık kullanmıyoruz?*
(6)EY : *Çünkü onlar eskiden yaşıyordu.*
(7)EA : *Çünkü annemiz koymadı.*
(8)EY : *Hem de annelerimiz babalarımız o isimlere uygun olmadığını düşündüler. O yüzden. Koysaydılar herkes bizimle dalga geçebilirdi.*
(9)KS : *Belki de bilmiyor olabilirler.*

Yukarıdaki diyalog genel olarak incelendiğinde; çocukların akıl yürütme becerilerini kullanarak cevaplar verdikleri görülmektedir. ET'nin (s-2): "*Sultan Süleyman var.*" ve KS'nin (s-4): "*Hürrem Sultan var, Paşa var, öğretmenim Hatice Sultan'da var.*" söylemleri incelendiğinde, çocukların bu bilgileri medyanın ve televizyonun etkisiyle edindikleri görülmektedir. Uygulamanın yapıldığı dönemde yayında olan "*Muhteşem Yüzyıl*" dizisinden etkilenererek bu isimleri telaffuz ettikleri anlaşılmaktadır. EY'nin (s-6,7): "*Çünkü onlar eskiden yaşıyordu.*" ve "*Koysaydılar herkes bizimle dalga geçebilirdi.*" ifadeleri incelendiğinde "*eskinin*" iyi olmadığını ve beğenmediğini göstermektedir. Aslında bu ifadeler sosyo-kültürel eğitimin ne kadar gerekli olduğunun kanıtı niteliğindedir. Sosyo-kültürel eğitim bağlamında çocuk için kötü olarak adlandırılan geçmişin doğru olarak anlamlandırılmasına zemin oluşturulabilir. Böylece kendi kültürüne ait öğeleri öğrenen çocuk kendi kültürüne karşı olumlu tutum geliştirecektir.

Mimari yapı

Mimari yapı etkinlikleri iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Etkinliğin birinci aşamasında çocuklara Osmanlı dönemine ait mimari yapıların olduğu resimler gösterilmiş ve üzerinde konuşulmuştur. Etkinliğin ikinci aşamasında ise; çocuklardan günümüz mimari yapısı ile Osmanlı dönemi mimari yapısını karşılaştırarak resim yapmaları istenmiştir. Yapılan bu resimler daha sonra çocuklara anlatılmıştır. Bu etkinliklerle ilgili diyaloglara aşağıda yer verilmiştir.

Resim 23:Çocuklara gösterilen Osmanlı Mimari Yapıları-1

Resim 24: Çocuklara gösterilen Osmanlı Mimari Yapıları-2

Diyalog 28: Mimari Yapı

Uygulama Tarihi: 19.05.2011

- (1)A : *(Araştırmacı resimler göstererek) Çocuklar bu resimlerde neler görüyorsunuz?*
- (2)ET : *Resim ama bunlar!*
- (3)A : *Evet resim.*
- (4)ET : *Gerçek insanlar değil ki!*
- (5)EA : *Ben bi tane at görüyorum şurda beyaz. Allahım sensin ya o! [EY'yi kasdediyor]Şapkan aynı, kıyafetin aynı.*
- (6)EY : *Evet ama biz orda değiliz. Çünkü biz kapıda çocukları koruyoruz.*
- (7)A : *Peki Osmanlı evleri nasıl sizce?*
- (8)EA : *Koruma kalkanlı.*
- (9)EY : *Hayır çelik yeleklidir.*
- (10)EFA : *Osmanlıda saraylar vardı.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; EA'nın (s-5): "*....Allahım sensin ya o. Şapkan aynı, kıyafetin aynı*". söyleminin nedeni; sınıfta giyilen kıyafetle resimlerde gördüğü, geçmiş dönemlerde giyilen kıyafetlerin aynı olmasıdır. EY'nin EA'nın bu söylemi üzerine (s-6): "*Evet ama biz orda değiliz. Çünkü biz kapıda çocukları koruyoruz*". cevabını vermesi, EY'nin giydiği kıyafeti asker kıyafetine benzemesinden kaynaklanmaktadır. Buradan çocuğun nitelikli bir hayal gücüyle süregelen düş gücünü kullandığı anlaşılmaktadır. Çünkü çocuk kendisini geçmiş dönemlerde çocukları koruduğunu düşünmektedir. EA'nın (s-8): "*Koruma kalkanlı.*" söylemi görsel okuma yaptığıının göstergesidir. EA resim 24'te görülen revakları görsel okuma yaparak hayal dünyasında şekillendirdiği ve koruma kalkanına benzettiği görülmektedir.

EFA'nın (s-10): "*Osmanlıda saraylar vardı.*" söyleminde kullandığı zaman kipi ve bu zaman kipini doğru yerde doğru şekilde kullandığı görülmektedir. EFA'nın bu söylemi ile okul öncesi eğitim programında var olan "*zamanla ilgili kavramları anlamına uygun şekilde kullanır*" kazanımını gerçekleştirdiği söylenebilir. Ayrıca

söylemler incelendiğinde; çocukların Osmanlı dönemine ait sosyal yaşamı sadece saraylar bakımından algıladıkları görülmektedir.

Gösterilen resimler üzerine konuşmalar bittikten sonra, resim yapma ve anlatma etkinliğine geçilmiştir. Okul öncesi eğitim programında yer alan (MEB, 2006: 25) "olay ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır" kazanımından yola çıkılarak çocuklardan günümüz evleri ile Osmanlı dönemi evlerini karşılaştırmalı olarak resmetmeleri ve bu resimleri anlatmaları istenmiştir. Etkinlik ile ilgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 25: KS'nin Resmi

KS: Bizim evimizle Osmanlı evinin farkı değişik olması. Bak mesela camlar farklı burada. Bunun tepesinde çatısında surları var, diğerinde yok.

KS yaptığı resimde, günümüz evi ile Osmanlı dönemine ait evi birebir karşılaştırdığı söylenebilir.

Resim 26: EFY'nin Resmi

EFY: Burası saray, burası ev.

EFY'nin yaptığı resimde; günümüze ait evi standart bir ev şeklinde çizdiği ancak geçmişe ait sarayı kendi hayal dünyasında büyülü, sınırları olmayan bir yapı şeklinde resmettiği söylenebilir.

Resim 27: EY'nin Resmi

EY: Burda deniz var, burda kapı var. Kapı taaaa denize gelecek kadar açılıyo. İşte ordan herkes geçiyo.

EY'nin denizin kenarında var olan saraylardan birini görerek böyle bir resim çizdiği düşünülebilir. Çocuk, gördüğü bu yapıları yaratıcı şekilde betimleyerek resmine yansıtmıştır.

Resim 28: KM'nin Resmi

KM'nin yaptığı resimdeki görsellerden çocuğun, geçmişi ve geçmişteki mimari yapıları eğlenceli yerler olarak düşündüğü şeklinde bir çıkarım yapılabilir.

Resim 29: Çocuklara gösterilen Osmanlı Mimari Yapıları-2

Resim 30: EFA'nin Resmi

EFA: Bu EA'nın giydiği pelerin. Şu bizim giydiğimiz kıyafet. Bu da saray.

EFA'nın gösterilen Osmanlı dönemine ait mimari yapı resminden etkilendiği ve gördüğü resmi kendi yaptığı resme yansıttığı söylenebilir. Ayrıca EFA'nın yaptığı resim ile süregelen düş gücünü kullandığı anlaşılmaktadır. Çünkü sadece o döneme ait yapıyı değil, o yapılarda yaşayan insanları o döneme ait kıyafetleri ile resmetmiştir.

Yapılan resimler genel olarak değerlendirildiğinde; geçmişteki bir obje veya nesneyi günümüz ile karşılaştırabildikleri görülmektedir.

Yemek kültürü

Osmanlı dönemine ait yemek kültürünün tanıtıldığı bu etkinlik, iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada çocuklara Osmanlı dönemine ait yemekler, yemek yeme usulleri, sofraya düzeni anlatılmış; ikinci kısımda ise bilgi verilen konulara ilişkin dramatizasyon yapılmıştır.

Etkinliği birinci kısmı olan yemek kültürünün tanıtılmasına ilişkin diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 29: Osmanlı'da Yemek Kültürü

Uygulama Tarihi:19.05.2011

- (1)A : Osmanlı döneminde insanlar günde kaç defa yemek yerlermiş biliyor musunuz çocuklar?
- (2)ÇT : Hayır bilmiyoruz. Kaç kere?
- (3)A : İki defa yerlermiş. Bir sabah yemeği, bir kuşluk yemeği.
- (4)ÇT : Vayyyy!
- (5)A : Osmanlı sofrasında; çorba, pilav, şerbetli ve sütlü tatlılar olurdu. Peki sofraya nasıl otururlardı biliyor musunuz?
- (6)EY :Böyle bağdaş yaparak. [bağdaş kurma hareketini gösterir]
- (7)A : Evin kızı yere sofra bezini seriyor ve üzerine küçük üç ayaklı bir masa koyuyor.
- (8)EFA : Ben biliyorum öğretmenim. 3 ayak yerde oturuyor. Bi de ortası yuvarlak.
- (9)KŞ : Ben anneannemle gezmeye gitmişim. 3 ayaklı yere yakın masalardan gördüm.
- (10)A : Peki sofraya ilk kim oturur?
- (11)EY : Sultan.

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; EFA'nın (s-8): "Ben biliyorum öğretmenim. 3 ayak yerde oturuyor. Bi de ortası yuvarlak." ve KŞ'nin (s-9): "Ben anneannemle gezmeye gitmişim. 3 ayaklı yere yakın masalardan gördüm." söylemlerinden Osmanlı dönemine ait kullanılan sofraları daha önce gördükleri, günlük hayatlarıyla ve geçmiş deneyimleriyle ilişkilendirmeler yaptıkları görülmektedir.

Araştırmacının yöneltmiş olduğu (s-5): "Peki sofraya nasıl otururlardı biliyor musunuz?" sorusuna EY'nin (s-6): "...bağdaş yaparak" cevabını vermesi; Osmanlı dönemine ait sofraya oturma şeklini bildiğini göstermektedir. Ayrıca araştırmacının yöneltmiş olduğu "Peki sofraya ilk kim oturur?" sorusuna EY'nin (s-11): "Sultan" cevabını vermesi; onun Osmanlı dönemine ait hiyerarşiyi bildiğini göstermektedir.

Resim 31: Yemek kültürü etkinliği

Osmanlı yemek kültürü hakkındaki söyleşiden sonra; okul öncesi eğitim programında yer alan (MEB, 24) "dinlediklerini resim, müzik, drama, şiir, öykü vb. yollarla ifade eder" kazanımından yola çıkılarak, bu kültüre uygun drama etkinliğine geçilmiştir.

Bu etkinlikte çocuklar okulda hazırlanmış olan yemekleri o döneme uygun bir sofra düzeni içinde yemişlerdir. Etkinlik içinde görev alacak olan sakabaşı (su koyma işiyle ilgilenen kişi), aşçı ve tadıcı seçilmiştir. Çocuklar hazırlanan yer

sofrasına oturmuştur. Aşçı hazırlanan yemeği tadıcıya getirmiş ve tatmasını istemiştir. Tatma işleminden sonra, sakabaşı suları doldurmuş ve yemek yemeye geçilmiştir. Çocuklar yemek boyunca konuşmamış ve sessizce yemeklerini yemişlerdir.

Pazarcılık

Pazarcılık etkinliği iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada çocuklara Osmanlı dönemine ait pazar resimleri gösterilmiş; ikinci kısımda ise Osmanlı döneminde pazarcılık temalı drama yapılmıştır. Çocuklar eski meslekler etkinliklerinde hazırlamış oldukları ürünleri pazar kurarak satmışlardır.

Resim 32: Osmanlı dönemine ait pazar görseli

Resim 33: Günümüze ait pazar görseli

Etkinliğin birinci aşamasında çocuklara yukarıda bazılarına yer verilen Osmanlı dönemine ve günümüze ait pazar resimleri gösterilmiştir. Resimler gösterilirken diğer taraftan okul öncesi eğitim programında yer alan (MEB, 2006:22) "*kendisinin ve başkalarının haklarına saygı gösterir*" kazanımından yola çıkılarak, çocuklara Osmanlı dönemine ait pazarcılık anlayışı hakkında bilgi verilmiştir. Çocuklara Osmanlı dönemine ait pazarcılık anlayışına "hoşgörünün" hâkim olduğu, pazarcılık yapan insanların birbirlerinin satışlarına yardımcı olduğu anlatılmıştır. Daha önce yapılan etkinlikler esnasında çocuklar tarafından hazırlanan ürünler (sedef kutu, sihirli süpürgeler, sepetler, müzik kutuları) sınıfa getirilerek pazar ortamı oluşturulmuş ve drama yapılmıştır. Çocuklar bu etkinliğe oldukça ilgi göstermişlerdir.

Sayışma yöntemiyle çocuklar arasında rol dağılımı yapılarak drama etkinliğine geçilmiştir. Drama etkinliği ile ilgili diyaloga ve ilgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 30: Pazarcılık Drama

Uygulama Tarihi:19.05.2011

- (1)EFA : Kutucuuu, kutucuuuu.
(2)EY : Gel vatandaş gellll. Müzik aletleri. Gel vatandaşşşş gellll. En güzel müzik aletleri bende.
(3)ET : Abi bana bi davul verir misin?
(4)EY : Davul bitti.
(5)KM : Abi şundan alıcam. [sedef kutuyu gösterir]. Kaç lira?
(6)EFA :200 lira. Al.

Resim 34: Osmanlı pazarcılık etkinliği

Resim 35: Osmanlı pazarcılık etkinliği

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; EFA'nın (s-1):" Kutucuuu, kutucuuuu." ve EY'nin (s-2): "Gel vatandaş gellll. Müzik aletleri. Gel vatandaşşşş gellll. En güzel müzik aletleri bende." söylemleri ile okul öncesi eğitim programında yer alan (MEB, 2006:24) "üstlendiği role göre konuşur" kazanımını gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu etkinlikte EY müzik kutusu, EFY sepet resimleri ve EFA sedef kutuları satan satıcı olmuşlardır.

Osmanlı günü etkinlikleri bittikten sonra sohbet etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlikte; araştırmacı ve çocuklar Osmanlı günü hakkında sohbet ederek etkinliklerin genel değerlendirmesini yapmışlardır. Aşağıda sohbet etkinliği ile ilgili diyaloga yer verilmiştir.

Diyalog 31: Osmanlı Günü Söyleşi

Uygulama Tarihi:19.05.2011

- (1)A :Çocuklar biz bugün Osmanlı günü yaşadık. Osmanlı Devleti'nin kültürü günümüze kadar geldi mi?
(2)EB : Hayır.
(3)A : Gelmedi mi? Neden gelmedi?
(4)EFY : Ölmüş olabilirler. Yada başka ülkeye gitmişleridir.
(5)A : Başka ne olmuş olabilir?
(6)EY : Başka bazı ülkeler gidip savaşıyorlardır yada öbür ülkelere gidip orada savaşıyorlardır.
(7)A : Peki biz neden Osmanlı dönemindeki gibi evlerde oturmuyoruz?
(8)EFY : Çünkü yıkılıyor.
(9)EY : Çünkü onlar çok eskiden vardı.
(10)EFY : [Bir]kaç yüzyıl geçmiş.
(11)A : Peki bizim bugün ki yaşantımız ile Osmanlı Devleti dönemini yaşadığımız arasında ne gibi farklar var?

- (12)KŞ : Burda sultan yok ama orada var.
(13)KS : Evler
(14)EFY : Kamera olmadığı için, televizyon olmadığı için, telefon olmadığı için. Telefon televizyon yok. Çünkü onların direkleri ve kabloları yok.
(15)KŞ : Evlerde üç ayaklı masalar vardı. Hiç konuşmadan yiyorlardı. Tadıcı vardı, su koyucu vardı.

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; araştırmacının yöneltmiş olduğu soruya EFY'nin (s-4): "*Ölmüş olabilirler. Yada başka ülkeye gitmişleridir.*" söylemi EFY'nin durağan düş gücüne sahip olduğu göstermektedir. Öte yandan EY'nin (s-9): "*Çünkü onlar çok eskiden vardı.*" ve EFY'nin (s-10): "*[Bir]kaç yüzyıl geçmiş.*" söylemleri, onların geçmiş ve zaman algısına sahip olduklarının kanıtıdır. Ayrıca, EY'nin "*çünkü*" ifadesini kullanarak neden-sonuç ilişkisi kurduğu; KŞ'nin ise (s-15): "*Evlerde üç ayaklı masalar vardı. Hiç konuşmadan yiyorlardı. Tadıcı vardı, su koyucu vardı.*" şeklindeki ifadesi de daha önce yapılan etkinlikleri değerlendirerek sonraki öğrenmeleri için çıkarımda bulunduğu görülmektedir. Bunun yanında KŞ'nin (s-12): "*Burda sultan yok ama orada var.*" söylemi onun; "*geçmiş*" ile "*bugün*" arasında karşılaştırma yaptığını göstergesidir.

Araştırmacının yöneltmiş olduğu "*Peki biz neden Osmanlı dönemindeki gibi evlerde oturmuyoruz?*" sorusuna EFY'nin verdiği (s-8): "*Çünkü yıkılıyor.*" cevabı; EFY'nin eski dönemlerde yapılan yapıların "*kötü*" olduğunu düşünmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumda EFY'nin kendi kültürüne ait öğeleri benimsemediği söylenebilir. Daha öncede belirtildiği gibi bu durum, çocuklara kendi kültürlerine ait öğelerin öğretilmesinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir.

Yukarıda diyalogda dikkat çeken bir bulgu da; EFY'nin (s-14): "*Kamera olmadığı için, televizyon olmadığı için, telefon olmadığı için. Telefon televizyon yok. Çünkü onların direkleri ve kabloları yok.*" şeklindeki söylemidir. Bu söylemden çocuğun geçmiş ve şimdiki dönem arasındaki ayrımı yaparken, teknolojik gelişmeler yönünden karşılaştırma yaptığı anlaşılmaktadır. Bu durumda onun günümüzdeki teknolojik gelişmelerin o dönemde olmadığını farkında olduğu ve geçmiş ve bugünü karşılaştırarak değişim ve sürekliliği becerisini sergilediği ve anakronik hata yapmadığı söylenebilir. Anakronik, bir olayın tarihi ve çağı üzerinde yanlış, tarih ve çağları birbirine karıştırma olarak tanımlanmaktadır. Sosyal bilgiler ve tarih konularının anlamlandırılmasında bu hatayı yapma oranı oldukça fazladır (Öztürk, 2011). Ancak EFY'nin yukarıdaki söylemi ile bu türden bir hata

yapmadığı görülmektedir. Bu açıdan çocuğun tarihsel düşünme becerisinin ileri düzeyde olduğu söylenebilir.

4.1.1.2 Sanat Teması Bağlamında Yer Alan Etkinliklere Dair Bulgular

Öğrenmenin en aktif olduğu erken çocukluk döneminde; çocuklar bilişsel becerilerini kullanarak tasarladıklarını, psiko-motor becerilerini kullanarak hayata geçirmektedir. Sanat ürünlerinin oluşumu, çocukların iç dünyasını yansıtması ve yaratıcılıklarını ortaya çıkarması sebebiyle oldukça önem taşımaktadır. Bu bağlamda araştırmada Türk tarihine ait bazı sanat etkinlikleri kapsamında eski müzik aletleri, seramik sanatı ve ebru sanatı etkinliklerine yer verilmiştir.

Sanat teması bağlamında hazırlanan etkinliklerden elde edilen genel sonuçlar değerlendirildiğinde, çocukların;

- ✓ Akıl yürütme becerilerini kullandıkları,
- ✓ Mantık yürüttükleri,
- ✓ Neden-sonuç ilişkisi kurdukları,
- ✓ Günlük hayatlarıyla ilişkilendirmeler yaptıkları,
- ✓ Geçmiş algısına ve zaman kavramına sahip oldukları,
- ✓ Başkalarının duygularını ifade edebildikleri,
- ✓ Problem çözme becerilerini kullandıkları tespit edilmiştir.

4.1.1.2.1 Kültürümüze Ait Müzik Aletleri Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular

Kültürümüze ait müzik aletleri; gelişen teknoloji ve bu gelişen teknolojiye bağlı olarak kültürler arası etkileşiminin artması sebebiyle kullanım oranı oldukça azalmış ya da artık kullanılmayan müzik aletleridir. Eski dönemlerde kullanılan birçok müzik aleti bulunmaktadır. Ancak bu çalışmada; tulum, kabak kemane, kopuz ve davul enstrümanlarına yönelik etkinlik uygulanmıştır.

Tulum: Koyun veya keçinin içi boşaltıldıktan sonra tüyleri yolunarak mücellâ kılınmış derisi, fakat yarılıp sakatlanmayarak hayattaki kalıbıyla korunabilmiş kuru ve oldukça terbiye görmüş dikişsiz haline zurna takılarak elde edilen müzik aletidir. Yüzyıllar boyunca çeşitli isimlerle farklı yörelerde çalınan bu müzik aleti, günümüzde Karadeniz bölgesine ait bir çalgı olarak varlığını devam ettirmektedir (Gazimihal, 2001).

Kabak Kemane: : Kemane yaylı bir çalgıdır. Çeşitli Türk topluluklarının bilinen en eski çalgılarından biridir. Yurdumuzda kabak, kabak kemane, rebab, ıklığ gibi adlar verilen bu çalgı bugün Anadolu'da çok yaygın olarak çalınmaktadır. Azerbaycan halk musikisinde kamanca adıyla kullanılmaktadır. Kabak kemane Türk çalgıları topluluğu içinde solo çalgı ve eşlik çalgısı olarak kullanılır (<http://www.kultur.gov.tr/TR,23564/kabak-kemane.html>).

Kopuz: Birbirinden farklı çeşitleri olan kopuz, Türklere ait en eski saplı telli çalgılardan biridir. Türkler yüzyıllar boyunca gittikleri her bölgeye kopuzu götürmüşlerdir. Müzik aleti olmaktan çıkıp bir kültür sembolü olan kopuz, aşıklarıyla özdeşleşmiştir (Gazimihal, 2001).

Davul: Davula ait en eski çalgı resimleri Sümer ve Hitit rölyeflerinde görülmektedir. Davul, Türk tarihinin her döneminde temel bir çalgı olarak yerini korumuştur. Davul, Türk vurmali çalgılarının sembolü olarak kabul edilir (<http://www.kultur.gov.tr/TR,23578/davul.html>).

Seçilen kültürümüze ait müzik aletleriyle ilgili etkinlikler genel olarak değerlendirildiğinde aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Kültürümüze ait müzik aletleri etkinliği uygulama sürecinde iki kısımda ele alınmıştır. Birinci kısım eski müzik aletlerinin tanıtılması, iki kısım ise "*müzik kutusu*" oyununun oynanmasıdır.

Seçilen kültürümüze ait müzik aletlerinin tanıtılması aşamasında; ilk olarak çocukların sanat ve müzik hakkında ön bilgilerini tespit etmek amacıyla, onlarla kısa bir söyleşi yapılmıştır. Bu söyleşi ile ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 32: Sanata Dair Söyleşi

Uygulama Tarihi:19.04.2011

- (1)A : *Çocuklar müzik nedir biliyor musunuz?*
- (2)EFA : *Sanat.*
- (3)EY : *Sanat, keman.*
- (4)A : *Bildiğiniz müzik aletleri nelerdir?*
- (5)EFA : *Davul.*
- (6)EFY : *Keman.*
- (7)A : *Peki hangi müzik aletlerini çalmak istersiniz?*
- (8)EFA : *Davul.*
- (9)EH : *Gitar.*
- (10)KS : *Gitar.*
- (11)KŞ : *Kemençe.*
- (12)EY : *Kemençe.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; araştırmacının yöneltmiş olduğu "Çocuklar müzik nedir biliyor musunuz?" sorusuna EFA'nın ve EY'nin (s-2.3): "Sanat." cevabını vermesi, çocukların müziğin bir sanat dalı olduğunun farkında olduklarını göstermektedir.

Yapılan kısa söyleşi ile ön bilgilerin tespit edilmesinin ardından; seçilen müzik aletlerinin tanıtılması aşamasına geçilmiştir. Tanıtma işlemi için öncelikli olarak okul öncesi eğitim programı "verilen sesin kaynağını söyleme (sesin ait olduğu nesne, varlık, olay vb.)" kazanımından (MEB, 2006:23) yola çıkılarak davul, kopuz, kabak kemane ve tulum enstrümanlarının çaldığı müzikler dinletilmiştir. Çocukların dinledikleri bu müziklere dair yaptıkları konuşmaları içeren diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 33: Eski Müzik Aletleri

Uygulama Tarihi:19.04.2011

- (1)A : Çocuklar bugün dedelerimiz zamanında kullanılmış olan müzik aletlerini tanıyacağız. Şimdi ben size bir kaç tane müzik dinleteceğim. Bakalım siz bu seslerin hangi müzik aletlerine ait olduğunu bilecek misiniz?
Tulum çalmaktadır.[Çocuklardan tahmin etmeleri istenmiştir.]
- (2)EY : Kemeçe.
- (3)KM : Kemeçe.
- (4)EFY : Tulum.
Kopuz müziği çalmaktadır. [Çocuklardan tahmin etmeleri istenmiştir.]
- (5)KS : Gitar.
- (6)KM : Gitar.
- (7)EY : Bu ne yaaa?
Kabak kemane müziği çalmaktadır. [Çocuklardan tahmin etmeleri istenmiştir.]
- (8)EH : Tulum mu?
- (9)EFY : Keman.
Davul müziği çalmaktadır. [Çocuklardan tahmin etmeleri istenmiştir.]
- (10)EY : Davul.
- (11)KS : Kemeçe.

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; EFY'nin (s-4): "Tulum" ve EY'nin (s-10): "Davul" cevapları dışında çocukların kültürümüze ait müzik aletleri hakkında bilgi sahibi olmadığı ve çalınan sesleri farklı müzik aletlerine benzettikleri görülmüştür.

Eski müzik aletlerinin sesleri dinletildikten sonra; bu müzik aletlerinin resimlerinin bulunduğu müzik kutuları sırasıyla çocuklara gösterilmiştir. Müzik aletlerinin isimlerine, nasıl yapıldıklarına dair yapılan konuşmalara ve bu müzik aletlerine ait görsellere aşağıdaki diyaloglarda yer verilmiştir.

**Diyalog 34: Tulumun
Tanıtımına Dair**

Uygulama Tarihi:19.04.2011

Resim 36: Tulum

- 1)A : Önünüzde gördüğünüz müzik kutularından çıkan sesler büyük büyük dedelerimiz zamanında kullanılan müzik aletlerine aittir. (Tulum resmi gösterilir)
- (2)EFY: Tulum.
- (3)EY : Kemençe.
- (4)EH : Tulumba.
- (5)A : Peki tulum ülkemizin hangi yöresinde çalınır?
- (6)EY : Karadeniz bölgesinde.
- (7)A : Karadeniz bölgesinde çalındığını nereden biliyorsun?
- (8)EY : Çünkü ben Karadenizliyim.
- (9)A : Tulumun nasıl yapıldığını biliyor musunuz?
- (10)EY : Tahtadan, yastıktan.
- (11)KŞ : Kumaş.
- (12)EFA: Bi de dikişten

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; resmin gösterilmesinin ardından EFY'nin (s-2): "Tulum." cevabını vermesi ve araştırmacının yöneltmiş olduğu (s-5): "Peki tulum ülkemizin hangi yöresinde çalınır?" sorusuna EY'nin (s-6): "Karadeniz bölgesinde." cevabını vermesi, EFY'nin ve EY'nin tulum çalgısını tanıdıklarını göstermektedir. Ardından araştırmacının yöneltmiş olduğu (s-9): "Tulumun nasıl yapıldığını biliyor musunuz?" sorusuna EY'nin (s-10): "Tahtadan, yastıktan." , KŞ'nin (s-11): "Kumaş." ve EFA'nın (s-12): "Bi de dikişten" cevaplarını vermeleri, çocukların tulum yapılışını bilmedikleri halde akıl yürütme becerilerini kullanarak cevap verdiklerini göstermektedir.

Tulum çalgısının tanıtımından sonra kabak kemane çalgısının tanıtımına geçilmiş, ilgili diyaloga ve görsellere aşağıda yer verilmiştir.

**Diyalog 35: Kabak
Kemanenin Tanıtımına
Dair**

Uygulama Tarihi: 19.04.2011

Resim 37: Kabak Kemane

- (1)A : (Kabak kemane resmi gösterilir) Bu hangi müzik aleti çocuklar?
- (2)EY : Kemençe.
- (3)KS : Gitar.
- (4)EFY : Size bir ipucu vereyim. Bu müzik aletinin bir kısmı kabaktan yapılıyor.
- (5)EFY : Kemençeye benziyo ama değil. Gitarın bi değişikiği.
- (6)EY : [Kabak kemanenin alt kısmını göstererek] Şurası değişik ama gitar değil.
- (7)A : Bu müzik aletinin adı kabak kemane çocuklar. Adını kabaktan yapılmasından alıyor.
- (8)EFY : Kabak kemane kız ismine benziyo.
- (9)KS : Bi şey diyebilir miyim? İyi de kabak hiç çürümüyo mu?
- (10)A : İçini oyuyorlar, vernikliyorlar. Bu nedenle hiç çürümüyor.

Yukarıdaki kabak kemanenin tanıtımı ile ilgili diyalog incelendiğinde; gösterilen resime bakarak kabak kemaneyi EY'nin (s-2): "Kemençe." KS'nin (s-3): "Gitar." ve EFY'nin (s-5): "Kemençeye benziyo ama değil. Gitarın bi değişikiği." benzettiği görülmektedir. Ayrıca bu cevaplardan çocukların kabak kemaneyi tanımadıkları da anlaşılmaktadır. Daha sonra verilen kabak kemane ile ilgili bilgilerin ardından KS'nin (s-9): "Bi şey diyebilir miyim? İyi de kabak hiç çürümüyo mu?" sorusunu yöneltmesi, KS'nin neden-sonuç ilişkisi kurarak mantık yürüttüğü düşünülmektedir.

Kabak kemane çalgısının tanıtımından sonra, davul çalgısının tanıtımına geçilmiş, ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Resim 38: Davul

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; bütün çocukların davul çalgısını tanıdıkları ancak nasıl yapıldığını bilmedikleri görülmektedir. EY'nin (s-6): "Benim Ercan dayımın düğününde davul çalıyorlardı." söylemi incelendiğinde; EY'nin günlük hayatıyla ilişkilendirmeler yaptığı anlaşılmaktadır.

Davul çalgısının tanıtımından sonra; kopuz çalgısının tanıtımına geçilmiş, ilgili diyaloga ve aşağıda yer verilmiştir

Diyalog 37: Kopuz Tanıtımına Dair

Uygulama Tarihi:19.04.2011

Resim 39: Kopuz

- Diyalog 36: Davul Tanıtımına Dair**
Uygulama Tarihi:19.04.2011
- (1)A : (Davul resmi gösterilir) Bu hangi müzik aleti çocuklar?
(2)ÇT : Davullll.
(3)A : Peki davulun nasıl yapıldığını biliyor musunuz?
(4)ÇT : Hayırr.
(5)A : Üst kısmı hayvan derisinden yapılıyor. Tokmakla ve çubukla çalınıyor.
(6)EY : Benim Ercan dayımın düğününde davul çalıyorlardı.

- (1)A : (Kopuz resmi gösterilir) Bu hangi müzik aleti çocuklar?
(2)EFA : Gitar.
(3)KS : Keman.
(4)KM : Öğretmenim altı armut gibi.
(5)EY : Kemeçe
(6)A : Bu müzik aletinin adı kopuz çocuklar. Bu tamamen Türklere ait bi çalgı. Kopuzu aşıkları çalarmış. Günümüzde kopuza oldukça fazla benzeyen bir çalgı var. Adı ne biliyor musunuz?
(7)ÇT : Hayırr!
(8)A : Onun adı bağlama. (kopuz r esmini göstererek) Böyle telleri var.
(9)KŞ : Ben bağlamayı düğünde görmüştüm. Şöyle çalıyorlardı. (çalma şeklini gösterir)

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; gösterilen kopuz çalgısı resmini EFA'nın (s-2): "Gitar." KS'nin (s-3): "Keman." ve KM'nin (s-4): "Öğretmenim altı armut gibi." söylemleriyle tanımadıkları ve yakın gördükleri nesnelere ve müzik aletlerine benzettikleri görülmektedir. KŞ'nin kopuz çalgısı ile ilgili verilen bilgilerin ardından (s-9): "Ben bağlamayı düğünde görmüştüm. Şöyle çalıyorlardı. (çalma şeklini

gösterir)" söylemiyle daha önce gördüğü nesneyi hatırlayarak günlük hayatıyla ilişkilendirme yaptığı görülmektedir.

Kültürümüze ait müzik aletlerinin müzik kutuları ile tanıtımı aşaması bittikten sonra, tekrar bu müzik aletlerine ait sesler çalınmıştır. Daha sonra "*müzik kutusu*" oyununa geçilmiştir. Bu oyun için üzerinde kabak kemane, kopuz, davul, tulum resimleri bulunan müzik kutuları sınıfın köşelerine yerleştirilmiştir. Sırayla seçilen ebeler, araştırmacı tarafından çalınan sesin ait olduğu müzik kutusuna doğru koşmuştur. Her ebe için tanıtılan dört müzik aletinin sesleri çalınmıştır.

Araştırmacı, bu uygulamanın ertesi günü tekrar sınıfa gitmiş ve bir önceki gün etkinliği yapılmış olan müzik aletlerine ait sesleri tekrar dinletmiştir. Çocuklardan çalınan bu seslerin ait olduğu çalgılar hakkında bilgi vermelerini istemiştir. Bu konuyla ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 38: Eski Müzik Aletleri Hatırlatma

Uygulama Tarihi:20.04.2011

- (1)A : *Şimdi size bir ses dinleteyim. Bakayım hangi müzik aletine ait olduğunu hatırlayabilecek misiniz?(Kopuz çalınır)*
- (2)EY : *Kopuzzz.*
- (3)KS : *Kopuz.*
- (4)EFA : *Ağaç kabuğundan yapıldı.*
- (5)A : *Kim çalıyordu bu müzik aletini?*
- (6)EY : *Eski dedelerimiz, büyük büyük dedelerimiz.*
- (7)A : *(Tulum çalınır)Bu çalan müzik aleti hangisi?*
- (8)EY : *Tulum.Yastıktan yapılıyor, çantadan yapılıyor, dikişten yapılıyor.*
- (9)A : *Yastıktan mı yapılıyor?*
- (10)EFY : *Hayır hayvan derisinden yapılıyo.*
- (11)A : *Peki hangi yörenin çalgısı bu?*
- (12)EY : *Karadeniz.*
- (13)A : *(Davul çalınır)Bu hangi müzik aleti çocuklar?*
- (14)EFA : *Davul, davul, davul.*
- (15)KM : *Davul, davul.*
- (16)EFA : *Ortası hayvan derisinden.*
- (17)A : *(Kabak kemane çalınır)Bu çalan müzik aleti hangisi?*
- (18)EY : *Kabak kemane.*
- (19)EFY : *Kabak kemane.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların tanıtılan bütün müzik aletlerinin seslerini tanıdıkları görülmektedir. Araştırmacının yöneltmiş olduğu (s-5): "*Kim çalıyordu bu müzik aletini?*" sorusuna EY'nin vermiş olduğu (s-6): "*Eski dedelerimiz, büyük büyük dedelerimiz.*" cevabı incelendiğinde; EY'nin geçmiş algısına ve zaman kavramına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca EY'nin (s-8): "*... yastıktan*

yapılıyor..." söylemi incelendiğinde; gördüğü tulum resmini yastığa benzettiği anlaşılmaktadır.

Daha sonra çocuklarla tanıtılan kültürümüze ait müzik aletleri söyleşi yapılmıştır. Bu söyleşi esnasında çocuklara tanıtılan müzik aletlerinin resimleri gösterilmiş ve bunlar üzerine konuşmalar yapılmıştır. Bu konuşmaları içeren diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 39: Eski Müzik Aletleri Söyleşi

Uygulama Tarihi:20.04.2011

- (1)A : *Size resimler göstereceğim. Bakalım bu resimlerde müzik aletlerini ve özelliklerini kim söyleyecek?(Kopuz resmi gösterilir)*
- (2)KŞ : *Kopuz bu. Eski zamanlarda düğünlerde Türkler çalıyo.*
- (3)A : *(Kabak kemane gösterilir) Bu müzik aleti hangisi?*
- (4)EFA : *Kabak kemane.*
- (5)EH : *Kabak kemane. Böyle yuvarlak kabaklardan yapılıyor.*
- (6)A : *(Tulum resmi gösterilir) Bu hangi müzik aleti?*
- (7)EY : *Tulum. Karadeniz bölgesinin çalgısı.*
- (8)A : *Peki nasıl yapıyordu?*
- (9)EY : *Hayvan derisinden yapılıyor, dikişle yapılıyor, şurası da tahtadan yapılıyor.*
- (10)A : *(Davul resmi gösterilir)Bu hangi müzik aleti?*
- (11)EFA : *Davull.*
- (12)EBA : *Şuraları tahtadan yapılıyor. Buraları da daha ince hayvan derisinden yapılıyor.*
- (13)A : *Peki büyük büyük dedelerimiz bu çalgıları çalarken ne hissetmiş olabilir?*
- (14)KŞ : *Mutluluk.*
- (15)KM : *Mutluluk.*
- (16)EY : *Onur duymuşlardır.*

Yukarıdaki diyalog incelendiği; çocukların bütün müzik aletlerini, resimlerini ve yapıışlarını tanıdıkları görülmektedir. KŞ'nin (s-2): "*Kopuz bu. Eski zamanlarda düğünlerde Türkler çalıyo.*" söylemi incelendiğinde; KŞ'nin geçmiş algısına ve zaman kavramına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca KŞ'nin ve KM'nin s-14,15'te dedelerimizin bu aletleri çalarken mutluluk duyduklarını betimlemeleri; EY'nin s-16'da onur duyduğunu söylemesi okul öncesi eğitim programında yer alan "*başkalarının duygularını ifade etme*" (MEB, 2006:25) kazanımını gerçekleştirdikleri ve çocukların süregelen düş gücünü kullanarak geçmişe yönelik empati yaptıkları söylenebilir.

Kültürümüze ait müzik aletleri etkinlikleri incelendiğinde çocukların; akıl yürütme becerilerini kullandıkları, günlük hayatlarıyla ilişkilendirmeler yaptıkları, geçmiş algısına ve sahip oldukları, zaman kavramına sahip oldukları ayrıca süregelen düş gücünü kullandıkları görülmektedir.

4.1.1.2.2 Seramik Sanatı Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular

Sanat teması kapsamında ikinci olarak seramik sanatı etkinliklerine yer verilmiştir. Sanat dalları arasında yer alan seramik, estetik, işlevsel yaratıcılık ve becerinin yanı sıra, teknoloji gerektiren ve endüstriye yatkın tek ve en eski sanat dalıdır. Neolitik çağdan günümüze kadar geçen dönemde, çark, şekillendirme aletleri, fırın gibi araçlarla seramik üretilmiştir (Ünal,2003). Seramik sanatı artık gelişen teknoloji ile eski dönemlerdeki yerini kaybetmeye başlamıştır. Özellikle günlük kullanılan araç gereçlerde (tabak, çanak, çömlek, vb.) farklı hammaddelerden yapılan ürünlere geçilmesi bu sanat dalına olan ilgiyi azaltmıştır.

Seramik sanatı etkinlikleri iki aşamada uygulanmıştır. Birinci aşamada çocuklara seramik sanatı tanıtılmış, ikinci aşamada ise sınıfa getirilen seramik hamuru ile ürünler yapılmıştır.

Seramik sanatı etkinliklerinin birinci aşaması olan tanıtma aşamasında, ilk olarak çocukların sanat ve seramik sanatı hakkında ön bilgilerini tespit etmek için kısa bir söyleşi yapılmıştır. Bu söyleşi ile ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 40: Seramik Sanatı Söyleşi

Uygulama Tarihi:21.04.2011

- (1)A : *Sanat nedir biliyor musunuz çocuklar?*
(2)KŞ : *Resim, müzik.*
(3)A : *Çocuklar siz hiç eskiden, büyük büyük dedelerimiz zamanında yapılmış büyük saraylara gittiniz mi?*
(4)KŞ : *Ben gitmedim.*
(5)A : *Humm. Peki siz hiç seramik sanatı adında bir sanat dalı duydunuz mu?*
(6)EY : *Seramik mi?*
(7)A : *Evet seramik.*
(8)ÇT : *Hayırrr.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; KŞ'nin (s-2): "*Resim, müzik.*" söyleminden, sanat hakkında bilgi sahibi olduğu ve resim ve müziğin birer sanat dalı olduğunun farkında olduğu söylenebilir. Ayrıca verilen cevaplar incelendiğinde, çocukların seramik kavramı hakkında bilgi sahibi olmadıkları söylenebilir.

Seramik sanatı hakkında çocukların ön bilgilerinin tespitinin ardından, bu sanatın tanıtımı aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada araştırmacı sınıfa getirdiği seramik hamurunu öğrencilere dağıtırken, onlarla bu sanat üzerine tanıtım konuşması yapmıştır. Bu konuşma ile ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 41: Seramik Sanatının Tanıtımına Dair

Uygulama Tarihi:21.04.2011

- (1)A : Çocuklar elimdeki ne olduğunu biliyor musunuz?
(2)EY : Hamur.
(3)A : Evet ama bu seramik hamuru. Neymiş?
(4)EY : Seramik hamuru.
(5)A : Peki bu hamurun özelliğini biliyor musunuz?
(6)ÇT : Hayır.
(7)A : Bu hamurla şekiller yapıyorsunuz...
(8)EY : Onlar kuruyo. Sonrada şey.
(9)A : Kuruyor ama nerde kurutuyoruz biliyor musun)
(10)EY : Fırında.
(11)A : Evet fırında kurutuyoruz. Sen nerden biliyorsun?
(12)EY : Daha önce de oynadım.
(13)A : Çocuklar çokk çokkkkk eskiden bu hamurlarla saraylara, büyük evlere süs eşyaları yapıyorlarmış. Bu hamurlara şekil veriyorlarmış. Sonra bu hamurları çok yüksek dereceli fırınlarda kurutuyor, sonra da boyayarak kullanıyorlarmış. Seramik sanatı çok çok zamanlarda çok önemli bir sanat dalıymış.

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; EY'nin (s-8): "Onlar kuruyo. Sonrada şey." (s-10): "Fırında." ve (s-12): "Daha önce de oynadım." söylemlerinden, seramik hamurunun nasıl işlendiğini bildiğini ve daha öncesinde bu sanat ile ilgili ürün oluşturduğu anlaşılmaktadır.

Seramik hamurunun nasıl yapıldığı anlatıldıktan sonra ürün oluşturma etkinliğine geçilmiştir. Okul öncesi eğitim programında yer alan (MEB, 2006:22) "malzemelere elleriyle şekil verir" kazanımdan yola çıkılarak; çocuklar kendilerine dağıtılan hamurlarla istedikleri ürünü oluşturmuşlardır. Ürün oluşturma aşamasında araştırmacı ile çocuklar arasındaki konuşmalar devam etmiştir. Ürün oluşturma etkinliği ile ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 42: Seramik Sanatı Ürün Oluşturma

Uygulama Tarihi:21.04.2011

- (1)A : Seramik hamurunuzla ne şekil yapacaksınız?
(2)KS : Ben bebek.
(3)ET : Ben yılan.
(4)KS : Kardan adam yapıcım.
(5)A : Peki bu seramik hamuruyla nasıl şekiller yapıyormuş.
(6)EY : Heykel,süs.
(7)A : Size bir soru sorayım çocuklar. Biz şimdi nasıl tabaklarda yemek yiyoruz?
(8)EY : Cam tabaklarda öğretmenim.
(9)A : Çokk çokk eskilerde büyük büyük dedelerimiz cam tabaklarda değil, kendi elleriyle yaptıkları seramik tabaklarda yemek yiyorlarmış. Peki çocuklar biz neden artık seramik tabaklarda yemek yemiyoruz?
(10)EY : Çünkü büyük büyük dedelerimiz başka ülkelere gitmişler.
(11)A : Neden gitmişler, nereye gitmişler peki?
Yanıt yok.

- (12)EY : Çünkü cam tabaklar çıktığı için, hamurdan tabaklara gerek kalmamış.
(13)A : Peki çocuklar diyelim ki çok çok eskiden seramik tabaklar yok.
Dedelerimiz nasıl yemek yiyordu?
(14)EFY : Tahtadan yaparlar.
(15)A : Ama diyelim ki tahta yok.
(16)EFY : Taştan yaparlar.
(17)A : Ama taş da yok.
(18)EA : Kumdan yaparlar.
(19)KAP : Ama öğretmenim o zaman yerde yiyorlardır.

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; araştırmacının yöneltmiş olduğu (s-9): "...Peki çocuklar biz neden artık seramik tabaklar kullanmıyoruz" sorusuna EY'nin vermiş olduğu (s-10): *Çünkü büyük büyük dedelerimiz başka ülkelere gitmişler.* cevabı incelendiğinde; EY'nin akıl yürütme becerisini kullandığı ve neden sonuç ilişkisi kurduğu görülmektedir.

Ayrıca (s-13): *"Peki çocuklar diyelim ki çok çok eskiden seramik tabaklar yok. Dedelerimiz nasıl yemek yiyordu?"* sorusuna verilen EFY'nin (s-14): *"Tahtadan yaparlar."*, (s-16): *"Taştan yaparlar."* , EA'nın (s-18): *"Kumdan yaparlar."* ve KAP'nın (s-19): *"Ama öğretmenim o zaman yerde yiyorlardır."* cevapları incelendiğinde; sorulan soru karşısında çocukların problem çözme ve akıl yürütme becerilerini kullandıkları görülmektedir.

Çocuklar tarafından yapılan seramik ürünlerinin görsellerine aşağıda yer verilmiştir.

Resim 40:
KS'nin Ürünü

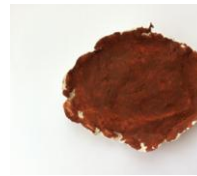
Resim 41:
KŞ'nin Ürünü

Resim 42:
EY'nin Ürünü

Resim 43: ET'nin
Ürünü

Resim 44: EFY'nin
Ürünü

Çocuklar tarafından oluşturulan ürünler değerlendirildiğinde; EY'nin ve EFY'nin seramik sanatının tanıtılması aşamasında verilen örneklerden ve seramik sanatı neticesinde oluşturulan ürünlerden esinlenerek ürün oluşturdukları görülmektedir. ET'nin KS'nin ve KŞ'nin ürünleri kendi hayal güçlerini kullanarak oluşturdukları ürünlerdir.

Seramik sanatı etkinliklerinin iki aşamada gerçekleştirilmesinden sonra, sohbet etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlikte araştırmacı ve çocuklar seramik sanatı üzerine konuşmuşlardır. Bu etkinlikle ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 43: Seramik Sanatına Dair Sohbet

Uygulama Tarihi:21.04.2011

- (1)A : *Biz hangi hamuru öğrendik çocuklar?*
(2)EY : *Seramik hamuru.*
(3)A : *Peki eskiden dedelerimiz bu seramik hamuruyla ne yapardı?*
(4)EY : *Tabak, tencere, süs, sandalye.*
(5)KŞ : *Eşyalar için, süsler için.*
(6)A : *Çok çok eskilerde bu hamurlarla tabaklar yapıyorsa biz neden şimdi bu tabakları kullanmıyoruz?*
(7)KŞ : *Çünkü cam tabaklar çıktı.*
(8)A : *Neden cam tabaklar çıksın ki seramik tabaklar varken?*
(9)EY : *Çünkü artık gerekli değildi.*
(10)EFY : *Meslekleri gittikçe tükeniyordu.*
(11)A : *Peki neden meslekleri tükeniyor? Seramik tabakları yapanlar neredeler?*
(12)EFY : *Öldü.*
(13)KAP : *Başka yerlere gittiler.*
(14)KŞ : *Belki evlerindedir.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; araştırmacının yöneltmiş olduğu (s-6): "*Çok çok eskilerde bu hamurlarla tabaklar yapıyorsa biz neden şimdi bu tabakları kullanmıyoruz?*" sorusuna KŞ'nin (s-7): "*Çünkü cam tabaklar çıktı.*" ve EY'nin (s-9): "*Çünkü artık gerekli değildi.*" verdikleri cevaplara bakılarak EY'nin ve KŞ'nin neden sonuç ilişkisi kurduğu ve akıl yürütme becerilerini kullandıkları söylenebilir. Ayrıca aynı soruya EFY'nin (s-10): "*Meslekleri gittikçe tükeniyordu.*" şeklindeki cevabı incelendiğinde, EFY'nin daha önce tanıtılmış olan "*eski meslekler*" etkinliklerinde öğrendiklerini bu etkinliğe uyarladığı görülmektedir. EFY'nin verdiği cevap akabinde araştırmacının yöneltmiş olduğu (s-11): "*Peki neden meslekleri tükeniyor? Seramik tabakları yapanlar neredeler?*" sorusuna; EFY'nin (s-12): "*Öldü.*", KAP'nin (s-13): "*Başka yerlere gittiler.*" ve KŞ'nin (s-14) "*Belki evlerindedir.*" şeklindeki vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde, EFY'nin zaman kavramına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca EFY'nin, KAP'nin ve KŞ'nin akıl yürütme ve problem çözme becerilerini kullandıkları görülmektedir.

Seramik sanatı etkinlikleri genel olarak değerlendirildiğinde çocukların; akıl yürütme ve problem çözme becerilerini kullandıkları, zaman kavramına sahip oldukları, neden-sonuç ilişkisi kurabildikleri görülmektedir.

4.1.1.2.3 Ebru Sanatı Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular

Sanat etkinlikleri teması kapsamında üçüncü olarak ebru sanatı etkinliklerine yer verilmiştir. Zevk ve sır dolu bir sanat olan ebrunun, yüzyıllar önce Orta Asya'da ortaya çıktığı bilinmektedir. Ortaya çıktığı günden bugüne kadar yaşadığı her bölgede her kültürde kendine önemli bir yer edinmiş süsleme sanatıdır. Ebru yapan sanatçıya "ebruzen" denir. Ebru birçok ülkede (Mısır, Çin, Japonya, İran) varlık göstermiştir. Ancak en ihtişamlı günlerini Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde yaşamıştır. 17.yüzyıl başlarında Avrupa'ya "*Türk Kağıdı*" adı ile gitmiştir. Özellikle ciltçiler tarafından benimsenmiş, geliştirilmiş ve yaşatılmıştır (Barutçugil, 2001).

Ebru sanatı etkinlikleri iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada, ebru sanatının tanıtılması aşamasıdır. İkinci aşaması ise çocuklara ebru yaptırılması aşamasıdır.

Araştırmanın birinci aşamasına geçilmeden önce sınıfa getirilen ebru malzemeleri masaya yerleştirilerek çocukların dikkatinin çekilmesi sağlanmıştır. Birinci aşama olan ebru sanatının tanıtılması aşamasında; sınıf öğretmeni ve araştırmacı bir taraftan ebru sanatı örneği yaparken, diğer taraftan da ebru sanatı hakkında öğrencilere bilgi vermişleridir. Aşağıda örnek ebru yapımı ve ebru sanatının tanıtımı ile ilgili diyaloga yer verilmiştir.

Diyalog 44: Ebru Sanatının Dair Sohbet

*Uygulama Tarihi*02.05.2011

- (1)A : *Çocuklar çok çok eskiden bizim şu an kullandığımız, defterlerimizi ciltlediğimiz ciltler yokmuş. Büyük büyük dedelerimiz defterlerini kitaplarını ciltlemek için çok farklı bir sanat dalı keşfetmişler. Bu sanatın adı ebru sanatı. Ebru sanatını kullanarak çok güzel laleler, şekiller yapıyorlarmış.*
- (2)Ö : *Çocuklar bu suyun içine bu renkli boyaları damlatıyoruz. Sonra bu özel at kollarından yapılan fırçalarla şekil veriyoruz. Daha sonra kağıtları içine koyup çektiğimizde o desenler kağıda geçmiş oluyor.*
- (3)KAP : *Öğretmenim bu ne suyu, adı ne?*
- (4)A : *Bunun adı kitre. Ebru boyasını bu suya damlatıyoruz. Boya üstte kalıyor.*
- (5)KŞ : *Aaaa çok minik siyah.*
- (6)EFA : *Öğretmenim aynen kan gibi.*
- (7)EFA : *Hiç bozulmuyor.*
- (8)A : *Şimdi yaptığımız bu deseni kağıda geçirelim.*
- (9)EFA : *Resmi oraya yapışacak sonra böyle çekecek çıkaracak, resim çıkacak.*
- (10)ET : *Kağıt nasıl batmadı yaaa?*

- (11)EY : Çünkü sudan aldığımız bir kuvvet vardır.
(12)EY : Aaaaa hepsi gitti[kağıda geçti].
(13)KAP: Aaaa anneannemde de var bundan.

Yukarıda ki diyalog incelendiğinde; çocukların etkinlik başında ebru hakkında bilgi sahibi olmadığı, ebru hakkında yapılan her anı şaşkınlıkla izlediği gözlemlenmektedir. Ayrıca yapılan ilk ebru örneğinden sonra KAP'nın (s-13): "Aaaa anneannemde de var bundan." söylemi incelendiğinde; KAP'nın yapılan örnekten sonra ebru örneği gördüğünü hatırladığı ve günlük hayatıyla ilişkilendirme yaptığı görülmektedir. Ayrıca EY'nin (s-11): "Çünkü sudan aldığımız bir kuvvet vardır." söylemi incelendiğinde; suyun kaldırma kuvveti hakkında bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Böylelikle sosyo-kültürel eğitimin fen etkinlikleri ile de verilebileceği ortaya çıkmıştır.

Ebru örneği yapıldıktan sonra, etkinliğin ikinci kısmı olan çocukların ebru yapması aşamasına geçilmiştir. Çocuklar, isimlerinin alfabetik sırasıyla ebru yapmışlardır. Çocukların ebru yaparken yaptıkları konuşmaları içeren diyaloga ve ebru görsellerine aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 45: Çocukların Ebru Yapımına Dair

Uygulama Tarihi02.05.2011

- (1)A : İlk olarak A harfiyle başlıyoruz çocuklar. Önce EAB gelsin bakalım. Sonra herkes isim sırasına göre yapacak.
(2)KŞ : Öğretmenim ben tek başıma yapabiliyorum.
(3)KAP : Ben de tek başıma yapabilirim.
(4)ET : Öğretmenim ben de tek başıma yapmak istiyorum.
(5)EY : En güzel şekil EAB'nin.
(6)ET : Ama öğretmenlerin ki öyle süper ki!
(7)KAP : Tamam hadi şimdi kağıt batır, çok sabırsızlanıyorum.
(8)ET : Suda gördüğümüz resim.
(9)KŞ : Aaaaa çok güzel.
(10)KS : Waaaaww.
(11)A : EAB'nin yaptığı bu sanatın adı neymiş?
(12)EFA : Ebru.
(13)KAP: Öğretmenim KŞ'nin ki suda iğrenç kağıtta çok güzel çıkacak.
(14)EFA : Göz olmuş bakın. Kalp bile yapmış.
(15)KŞ : Güzel olmuş mu?
(16)EFA : Evet.

Resim 45: Ebru ürünleri-1

Resim 46: Ebru ürünleri-2

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; KAP'nin ve ET'nin (s-3,4): “*Öğretmenim ben de tek başıma yapmak istiyorum.*” söylemleri incelendiğinde ebru sanatı örneğini yalnız başına yapmak istedikleri görülmektedir. KAP'nin (s-7): “*... çok sabırsızlanıyorum*” söyleminde bulunması etkinliğine karşı istek duyduğu ve olumlu tutum geliştirdiği söylenebilir. Ayrıca KAP'nin (s-13): “*Öğretmenim KŞ'nin ki suda iğrenç kağıtta çok güzel çıkacak.*” ebru yapılırken suda görünen şekil ile kağıda çıkan şekil arasında fark olduğunu düşündüğü anlaşılmaktadır.

Ebru sanatı etkinlikleri genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların günlük hayatlarıyla ilişkilendirmeler yaptıkları, bu sanata dair olumlu tutum sergiledikleri görülmektedir.

4.1.1.3 Önemli Günler ve Semboller Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular

Bir milletin önemli günleri ve kendine ait sembolleri o milletin değerli birikimleri arasındadır. Bu birikimler; bir millet için kültür, yaşam tarzı, vatan sevgisi ve tarihi hakkında değerli ipuçları vermektedir. Önemli günler ve semboller kapsamında, Nevruz ve Türk bayrağına yer verilmiştir. Çünkü Nevruz, Türk milleti için anlamı olan özel günlerden biridir. Türk bayrağı ise Türk milletinin bağımsızlık sembolüdür.

4.1.1.3.1 Nevruz Bayramı Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular

Doğa ve çevrenin uyanışının kutlandığı Nevruz Bayramı'nın Anadolu'da ve Türk kültürünün yayıldığı bölgelerde de son derece köklü ve zengin bir geçmişi vardır. Nev (yeni) ve ruz (gün) kelimelerinin birleşmesinden meydana gelen ve “*yenigün*” anlamını taşıyan Nevruz, kuzey yarımkürede başta Türkler başta olmak üzere birçok halk ve topluluk tarafından yılbaşı olarak kutlanır (<http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,12701/nevruz-bayrami.html>).

Nevruz etkinliği iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşama nevrzun tanıtılması aşaması ikinci aşama ise oyun oynanması aşamasıdır.

Nevruz etkinliğinin birinci aşaması olan nevrzun tanıtılması aşamasına geçilmeden önce, nevrzun ne olduğu hakkında çocukların ön bilgilerini tespit etmek amacıyla onlarla kısa bir sohbet gerçekleştirilmiştir. Bu diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 46: Nevruz

Uygulama Tarihi09.05.2011

- (1)A : *Nevruzu hiç duydunuz mu çocuklar?*
(2)EFA : *Hayır.*
(3)EY : *Cıkkk duymadım.*
(4)A : *Bir düşünelim bakalım. Geçmişe dönelim ne olabilir nevrüz?*
(5)KAP : *Öğretmenim neymiş nevrüz?*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların daha önce Nevruzu duymadıkları ve Nevruzun ne olduğu hakkında bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir.

Birinci aşama olan nevrüzün tanıtılması aşamasında çocuklara; nevrüzün ortaya çıkışının, anlamının ve kutlanma şeklinin anlatıldığı "Nevruz" (ek, 2) hikayeye ait görseller eşliğinde okunmuştur. Hikâye okunurken yarısında kesilmiş ve çocuklara "demirden bir dağın arkasına saklanan dedelerimizin oradan nasıl kurtulmuş olabileceği" sorusu yöneltilmiştir. Aşağıda bu diyaloga yer verilmiştir.

Diyalog 47: Nevruza Dair

Uygulama Tarihi09.05.2011

- (1)A : *Çocuklar dedelerimiz saklandıkları bu demirden dağdan nasıl kurtulmuş olabilirler?*
(2)KFB : *Ateşle.*
(3)A : *Nasıl ateşle kurtulmuşlar ki?*
(4)EY : *Demirler erisin diye ateş yakmışlardır çünkü.*

Yukarıdaki diyalogda; sorulan soru karşısında KFB'nin (s-2): "Ateşle." ve EY'nin (s-4): "Demirler erisin diye ateş yakmışlardır çünkü." şeklindeki cevapları incelendiğinde, KFB'nin ve EY'nin daha önce eski meslekler etkinlikleri kapsamında işlenen demircilik etkinliğinde öğrenmiş oldukları demirin eritilme şeklini, demirden dağa adapte ederek doğru cevabı buldukları görülmektedir.

"Nevruz" adlı hikaye okunduktan sonra; nevrüzün daha iyi anlaşılabilmesi için hikayede geçen ve nevrüz hakkında önemli noktalar olan konular, soru cevap yöntemiyle ile çocuklarla konuşulmuştur. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 48: Nevruz Hikayesine Dair

Uygulama Tarihi09.05.2011

- (1)A : *Nevruzun ne olduğunu öğrendik mi? Neymiş nevrüz?*
(2)KŞ : *Şenlik.*
(3)EY : *Çünkü kıştan önce eğleniyoruz, nevrüzde da eğleniyoruz.*
(4)A : *Peki nevrüz bayramı hangi günmüş?*
(5)EY : *İlkbahar.*
(6)A : *Hikayede bir aydan bir günden bahsetmişti. Hangi gündü o? 21 Marttı değil mi.*
(7)A : *Bu bayramın adı neymiş?*
(8)ÇT : *Nevruz bahar bayramı.*

- (9)A : *Peki ne zaman kutlanıyormuş?*
(10)EY : *İlkbaharda.*
(11)A : *Hangi gündü peki?*
(12)EY : *21 Mart.*
(13)A : *Hangi günmüş, hep birlikte söylüyoruz?*
(14)ÇT : *21 Mart.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; okunan hikâye sonrasında çocukların nevrüz hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Araştırmacının yöneltmiş olduğu (s-4): " *Peki Nevruz bayramı hangi günmüş?*" sorusuna EY'nin (s-5,10): "*İlkbahar.*" cevaplarını vermesi, nevrüzün hangi mevsime ait bir bayram olduğunu öğrendiğini göstermektedir.

Nevrüzün tanıtılması aşaması bitirildikten sonra ertesi gün nevrüz etkinliğine devam edilmiştir. Nevruz etkinliğinin ikinci günü ve ikinci aşamasında "*Nevruz Çiçeği*" adlı oyun oynanmıştır. Bu oyunda "*Nevruz*" hikayesinde geçen "*nevrüz kardeşliktir, nevrüz barıştır, nevrüz sevgidir, nevrüz dostluktur, nevrüz bolluktur, nevrüz umuttur, nevrüz coşkudur, nevrüz berekettir, nevrüz şenliktir, nevrüz birliktir*" sloganları kartlara yazılmış ve her bir kart bir çocuğun boynuna asılmıştır. Böylelikle nevrüz sloganlarının mecaz anlamlarının farkında olmaları sağlanmıştır.

Resim 47: Nevruz Çiçeği

Çocuklar ile birlikte, kartlar üzerinde yazılan bu sloganlar "*nevrüz çiçeği şarkısı*" adı altından çocuklar ile birlikte bestelenmiştir. Çocuklar boyunlarına astıkları kartlarla birlikte nevrüz çiçeği şarkısını söyleyerek nevrüz çiçeği şeklinde yuvarlak oluşturmuşlardır.

Nevruz etkinliği genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların geçmişe yönelik kavramları öğrenebildikleri ve nevrüzün mecaz anlamlarının farkında oldukları görülmektedir.

4.1.1.3.2 Türk Bayrağı Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular

Türk bayrağı Türkiye Cumhuriyeti'nin önemli sembollerinden biridir. Bu bağlamda tarihimize ait olaylar ve olgular kapsamında seçilmiştir.

Türk bayrağı etkinliği iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşama Türk bayrağının tanıtımının ve oluşumunun anlatılması; ikinci aşama ise "bayrak ağacı" tasarlaması aşamasıdır.

Türk bayrağının tanıtılması aşamasında; araştırmacı çocukların ön bilgilerini tespit etmek amacıyla sınıfta asılı olan Türk bayrağını çocuklara göstererek, onlara "bu gördüğünüz nesnenin ne olduğunu biliyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevapların yer aldığı diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 49: Türk Bayrağına Dair

Uygulama Tarihi 11.05.2011

- (1)A : *Bu duvarda gördüğünüz nesnenin ne olduğunu biliyor musunuz çocuklar?*
(2)EY : *Türk bayrağı.*
(3)A : *Peki bizim bayrağımızın şekli neden böyle bilen var mı?*
(4)EFA : *Çünkü biz Atatürk'ü seviyoruz da ondan.*
(5)EY : *Çünkü savaştaki şehitlerimizin kanından oluşup oraya ay ve yıldız yansımış.*
(6)A : *Bayrağın nasıl oluştuğunu herkes biliyor mu?*
(7)ÇT : *Evettt!*
(8)EY : *Öğretmenimiz öğretti.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların bayrağı tanıdıkları görülmektedir. Araştırmacının yönelmiş olduğu (s-3): "Peki bizim bayrağımızın şekli neden böyle bilen var mı?" sorusuna EFA'nın (s-4): "Çünkü biz Atatürk'ü seviyoruz da ondan." söylemi incelendiğinde; Atatürk ile özdeşleştirdiği görülmektedir. Aynı soruya EY'nin (s-5): "Çünkü savaştaki şehitlerimizin kanından oluşup oraya ay ve yıldız yansımış" şeklinde cevap vermesi, bayrağın nasıl oluştuğunu bildiği göstermektedir. Bu cevap üzerine araştırmacının (s-6): "Bayrağın nasıl oluştuğunu herkes biliyor mu?" sorusuna bütün çocukların (s-7): "Evettt!" cevabını vermesi, onların bayrağın oluşumunu bildiklerini, sınıf öğretmeni tarafından daha önce öğretildiğini göstermektedir.

Ön bilgilerin tespit edilmesinin ardından, bayrağın oluşumunu gösteren birkaç resim çocuklara gösterilmiş ve bayrak oluşumu üzerine konuşmalar yapılmıştır. Bu konuşmaların yer aldığı diyaloga ve görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 50: Türk Bayrağının Oluşumuna Dair

Uygulama Tarihi 11.05.2011

Resim 48: Türk Bayrağı Oluşumu

- (1)A : Size Türk bayrağının oluşum resimlerini göstereyim çocuklar.
(2)ET: Şehitlerin kanına ay ve yıldız yansımış.
(3)A : EY'nin dediği gibi vatani için savaşmış olan askerlerini kanının akmasıyla ve üzerine hilal ve yıldızın yansınmasıyla Türk bayrağı oluşmuştur.

- (4)EFY: Bence şöyle olmuştur. Askerler ölmüştür ay ve yıldız yansınca öyle olmuştur.
(5)KAP: Öğretmenim bence askerlerin kanı akmıştır. Ama o anda ay ve yıldız şeklinde bir boşluk oluşmuştur ve beyaz kalmıştır.
(6)KM :Askerler öldüğünde kan çıkıyor ama kumaşlar beyazdan yapılıyor.
(7)EY : Öğretmenim o zaman dolunay gecesi idi.

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların kendilerine gösterilen bayrak oluşum resimleri hakkında yorumlar yaptıkları görülmektedir. KAP'nin (s-5): "Öğretmenim bence askerlerin kanı akmıştır. Ama o anda ay ve yıldız şeklinde bir boşluk oluşmuştur ve beyaz kalmıştır." söylemi incelendiğinde; öğrendiği Türk Bayrağı oluşumuna, gördüğü resimler çerçevesinde farklı bir boyut getirmiştir. EY'nin (s-7): "Öğretmenim o zaman dolunay gecesi idi." söylemi incelendiğinde; EY'nin ayın evrelerini bildiği ancak hilal ile dolunayı karıştırdığı görülmektedir.

Türk bayrağı ve oluşumunun tanıtılması aşamasının ardından "bayrak ağacı" etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik kapsamında çocukların her biri Türkiye Cumhuriyeti için yeni bir bayrak tasarlamıştır. Tasarlanan bu bayraklar oluşturulan bayrak ağacına yapıştırılmış ve böylece "bayrak ağacı" oluşturulmuştur. Etkinlik esnasında yapılan konuşmalara ve görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 51: Bayrak Ağacı

Uygulama Tarih 11.05.2011

Resim 49: Bayrak Ağacı

- (1)A : Çocuklar şimdi hepimiz Türkiye Cumhuriyeti için bayrak tasarlıyorsunuz ve çiziyorsunuz. Tasarladığınız bu bayrakları görmüş olduğunuz bu bayrak ağacına yapıştıracağız.
- (2)EY: Ben Osmanlı Devleti bayrağı yapıcım.
- (3)KAP: Öğretmenim ben hangi bayrağı çizeceğimi bilemiyorum.
- (4)KS: Öğretmenim ben Türk bayrağı yapıcım.
- (5)EAB: Öğretmenim ben Anıtkabiri yapıyorum. Bi de bayrak yapıcım.
- (6)KŞ :Öğretmenim ben bayrağı yaptım. Fenerbahçe bayrağı çizdim.
- (7)A :Türkiye Cumhuriyeti için neden Fenerbahçe bayrağı mı çizdin?

8)EY : Çünkü o fenerli.

(9)KŞ : Çünkü ben daha önce Fener bayrağı görmüştüm.

(10)EFA : Atatürk bayrağı yapıcız.

(11)KFB : Öğretmenim ben bi şey sorabilir miyim? KAP çiçek bayrağı bi de gökkuşağı bayrağı çizmiş. Öyle bayrak olur mu?

(12)A : Herkes istediği bayrağı tasarlayabilir KFB.

(13)KM : Ama öyle bayrak olmaz ki.

(14)KAP: Evet olur öyle bayrak!

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; EY'nin (s-2): "Ben Osmanlı Devleti bayrağı yapıcım." söylemi incelendiğinde, EY'nin daha önce yapılan Osmanlı günü etkinliklerinde gördüğü Osmanlı Devleti bayrağını çizmek istediği ve Osmanlı Devleti'ni sembolize eden "üç hilali bayrak" çizdiği görülmektedir. EY'nin (s-2): "Ben Osmanlı Devleti bayrağı yapıcım.", KS'nin (s-4): "Öğretmenim ben Türk bayrağı yapıcım." ve KŞ'nin (s-6): "...Fenerbahçe bayrağı çizdim." söylemi incelendiğinde EY'nin, KS'nin, ve KŞ'nin durağan düş gücünde olduğu görülmektedir. Daha önce gördükleri bayrakları çizmişlerdir. Ancak KAP'nın çiçek bayrağı ve gökkuşağı bayrağı çizmesi, onun okul öncesi eğitim programında yer alan "resim, el işi vb. sanat etkinliklerinde özgün ürünler yapma" (MEB, 2006:25) kazanımını gerçekleştirdiği ve süreğen düş gücünde olduğunu göstermektedir. Çünkü çocuk, daha öncesinde bayrak şeklinde görmediği varlıkları bayrak olarak çizmiştir. Bu durum üzerine KM'nin (s-13): "Ama öyle bayrak olmaz ki." şeklindeki söylemi; KM'nin bayrağın bir millete ait nitelikte olması gerektiği düşüncesinden kaynaklanabilir.

Ayrıca EAB'nin (s-5): "*Öğretmenim ben Anıtkabiri yapıyorum. Bi de bayrak yapıcım.*" ve EFA'nın (s-10): "*Atatürk bayrağı yapıcaz.*" söyleminden; diyalog 49'da görüldüğü üzere EFA gibi Atatürk ve bayrağı özdeşleştirdiği anlaşılmaktadır.

Yapılan "*bayrak ağacı*" etkinliğinde çocukların; daha öncesinde oluşturduğu bayrak şemasını, daha farklı bayraklara uyarlayarak yaratıcılıklarını ortaya koydukları, görülmektedir.

Türk bayrağı etkinlikleri genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların süreğen ve durağan düş gücünü kullandıkları ve bayrağın Atatürk'le özdeşleştirildiği görülmektedir.

4.1.1.4 Tarihi Olaylar Teması Bağlamında Yer Alan Etkinliklere Dair Bulgular

Tarihi olay geçmişte insanı ilgilendiren, insanın yaptığı, etkilendiği her şeydir. Tarihi olayın en önemli noktası toplumu ilgilendirmesi ve kendi dönemini veya kendisinden sonraki dönemi ilgilendirmesidir (Öztürk, 1999). Bu bağlamda tarihi olaylar teması kapsamında Çanakkale Zaferi ile İstiklal Marşı'nın kabulü ve Mehmet Akif Ersoy etkinliklerine yer verilmiştir. Çanakkale Zaferi ve İstiklal Marşı ile bu marşın yazarı Mehmet Akif Ersoy Türk milleti için önemli tarihi olayların ve şahsiyetlerin başında gelmektedir.

Tarihi olaylar teması kapsamında hazırlanan etkinliklerin sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde çocukların;

- ✓ Neden-sonuç ilişkisi kurdukları,
- ✓ Süreğen ve durağan düş gücünü kullandıkları,
- ✓ Zaman kavramını algıladıkları ve olayları kronolojik olarak sıraladıkları,
- ✓ Empati yapabildikleri tespit edilmiştir.

4.1.1.4.1 Çanakkale Zaferi Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular

Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) esnasında Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesi ile açılmış cephelerden biridir. Haziran 1914 ve 25 Nisan 1915 tarihleri arasında çok çetin deniz ve kara savaşlarının yaşandığı cephe, Türklerin cephe savaşlarını kazanmasıyla zaferle kapanmıştır. Tarihe Çanakkale Zaferi olarak geçen bu cephe savaşları; Anzak askerleri ve Türk askerlerinin münasebetleri ve hala Çanakkale'de Anzak askerlerine ait şehitliğin bulunması sebebiyle farklı bir boyutu da

bünyesinde barındırmaktadır. Bu bağlamda tarihi olaylar teması kapsamında Çanakkale Zaferi etkinliklerine yer verilmiştir.

Çanakkale Zaferi etkinlikleri üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşama Çanakkale Zaferi'nin tanıtılması ve tanıtım ile ilgili drama yapılmasıdır. İkinci aşama çocukların Anzak askeri olarak annelerine mektup yazma aşamasıdır. Son aşama ise resim yapma ve anlatma aşamasıdır.

Çanakkale Zaferi etkinliklerinin birinci aşaması olan Çanakkale Zaferi'nin tanıtılması aşamasında, ilk olarak "*Çanakkale Türküsü*" çocuklara dinlettirilmiştir. Türkünün dinlettirilmesinden sonra Çanakkale Zaferi ve Anzak askerleri ile ilgili tanıtma konuşmaları yapılmıştır. Yapılan bu konuşmaların yer aldığı diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 52: Çanakkale Türküsü

Uygulama Tarih 16.05.2011

- (1)A : *(Çanakkale Türküsü çalınır) Bu çaldığım şarkının ne olduğunu biliyor musunuz?*
- (2)EA : *Çanakkale şarkısı.*
- (3)KS : *Öğretmenim ben bunu biliyorum. Çanakkale'ye gittiğimde duymuştum.*
- (4)A : *Çanakkale'ye mi gittin? Ne için gittin?*
- (5)KS : *Babamlar götürdü.*
- (6)A : *Peki çocuklar hiç Çanakkale Zaferi diye bir şey duydunuz mu?*
- (7)EA : *Ben duydum ama duymamış olabilirim.*
- (8)ÇT : *Hayır.*
- (9)A : *Çocuklar bundan yaklaşık yüz yıl kadar önce; ülkemizi ele geçirmek isteyen kötü niyetli büyük insanlar vardı. Bu insanlar kendi ülkelerinde yaşayan ve adı Anzaklar olan insanları bizim ülkemize savaşmak ve ülkemizi ele geçirmek için gönderdiler. Ancak bizim askerlerimiz bu çatışmayı büyük bir zaferle kazandırlar. Bu çatışma Çanakkale'de olduğu için adı Çanakkale Zaferi oldu.*
- (10)EFY : *Biz onlara hiçbir şey yapmamıştık ki. Onlar bizim ülkemizi neden ele geçirmek istiyorlar?*
- (11)A : *Büyük ve kötü niyetli insanlar isteyince suçsuz Anzak askerleri ülkemize çatışmak için gelmek zorunda kalmış.*
- (12)EFA : *Biz onlara saldırmadık ki. Onlar bize saldırdı.*
- (13)KŞ : *Ben bunları bi kere duymuştum. Annem bana söyledi. O günden beri hep onları düşünüp duruyorum*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; EA'nın (s-2): "*Çanakkale şarkısı.*" ve KS'nin (s-3): "*Öğretmenim ben bunu biliyorum. Çanakkale'ye gittiğimde duymuştum.*" söylemlerinden çalınan Çanakkale türküsünü bildikleri anlaşılmaktadır. Ancak Araştırmacının yöneltmiş olduğu (s-6): "*Peki çocuklar hiç Çanakkale Zaferi diye bir şey duydunuz mu?*" sorusuna bütün çocukların (s-8): "*Hayır.*" cevabını vermesi nedeniyle Çanakkale Zaferi hakkında bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmaktadır.

EFY'nin (s-10): "Biz onlara hiçbir şey yapmamıştık ki. Onlar bizim ülkemizi neden ele geçirmek istiyorlar?" söylemi incelendiğinde; verilen bilgiler üzerine sorgulama yaptığı ve neden-sonuç ilişkisi kurmaya çalıştığı görülmektedir.

Çanakkale Zaferi'nin ne olduğu hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra, yapılan Çanakkale Savaşı ve Anzak askerleri ile Türk askerlerinin münasebetleri hakkında da tanıtma konuşması yapılmıştır. Konu ile ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 53: Türk Askerleri ve Anzak Askerleri

Uygulama Tarih 16.05.2011

- (1)A : Çocuklar Çanakkale Savaşı'nın olduğu dönemde ülkemizde çok büyük bir kıtlık vardı. Askerlerimizin yiyecek ekmeği, içecek suyu yoktu. Yalnızca yarım ekmekleri ve bir bardak hoşafı vardı. Ancak Anzak askerlerinin de yiyecek hiç yemeği yoktu. Sizce Türk askeri ne yapmış olabilir?
- (2)KAP : Türk askerleri Anzak askerlerine yemek götürüyordu.
- (3)A : Evet çocuklar. Çatışmanın şiddetinin azaldığı zamanlarda bizim askerlerimiz kendisine yemesi için verilen ve yalnızca yarım ekme ve bir bardak hoşafı, yemekleri olmayan Anzak askerleri ile paylaşmışlardır. Anzak askerleri ve hemşireleri ise yaralanan Türk askerlerine yardım etmişleridir. Bu yardımlaşma ve dayanışma açısından Çanakkale Zaferi oldukça önemli bir zaferdir.
- (4)EFY : Öğretmenim bizim adamlarımız yiyecek ekmeği olmadığı için Anzak askerlerine yarım ekmeği bölüp veriyorlar.
- (5)EFA : Yani Türk askerleri onlara yemek veriyo, onlar da bize yemek veriyo dimi öğretmenim.
- (6)KŞ : Öğretmenim bizim askerlerimiz kötü[sert] ama kalpleri çok yumuşak. Benim anneannemde çok sert bir kadın ama kalbi çok yumuşak.
- (7)FY : Anzak askerlerinin sert düşüncesi olsa da yumuşak bir kalbi var.
- (8)EFA : Kötüler çelik yelek giyiyor, bizim askerlerimiz giymiyo. Bizim askerlerimizin kalbi de çok yumuşacık.
- (9)A : Biz Çanakkale Zaferi'ni kazandık ve kötü niyetli insanların ülkemizi almasına izin vermedik.
- (10)KAP : Kötü niyetli insanlara ne oldu öğretmenim.
- (11)A : Onlar ülkemizi alamadılar.
- (12)EAB : Bu olay eskiden[olmuş]. Ben daha doğmamışım.
- (13)KAP : Annem de doğmamış.

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; KAP'nin (s-2): "Türk askerleri Anzak askerlerine yemek götürüyordu." söylemi incelendiğinde; Türk askerinin Anzak askerine yardım ettiğinin farkında olduğu anlaşılmaktadır. EFA'nın (s-9): "Kötüler çelik yelek giyiyor, bizim askerlerimiz giymiyo. Bizim askerlerimizin kalbi de çok yumuşacık." söylemi incelendiğinde; kılık kıyafete göre duygular hakkında tahminlerde bulunduğu görülmektedir. Aynı şekilde KŞ'nin (s-6): "Öğretmenim bizim askerlerimiz kötü[sert] ama kalpleri çok yumuşak. Benim anneannemde çok sert bir kadın ama kalbi çok yumuşak." söylemi incelendiğinde; çocuğun, gösterilen Çanakkale Zaferi resimlerinde bulunan askerin ifadelerinin sert olduğunu ancak Anzak askerleri ile yardımlaşmaları için yumuşak kalpli askerler olduğu konusunda çıkarım yaptığı

anlaşılmaktadır. Öte yandan bu çocuğun görsel okuma yaparak, çevresindeki nesne ve olaylarla karşılaştırma yaptığı da söylenebilir.

Ayrıca KAP'nin (s-10): "*Kötü niyetli insanlara ne oldu öğretmenim.*" söylemi incelendiğinde; dinledikleri hakkında olayları oluş sırasına göre merak ettiği ve neden-sonuç ilişkisi kurarak sorgulama yaptığı görülmektedir. EAB'nin (s-12): "*Bu olay eskiden[olmuş]. Ben daha doğmamıştım*" ve KAP'nin (s-13): "*Annem de doğmamış.*" şeklindeki ifadeleri incelendiğinde; zaman kavramını algıladıkları ve olayları kronolojik şekilde sıraladıkları anlaşılmaktadır.

Çanakkale Zaferi'nin ve Anzak askerleri ile Türk askerleri arasındaki münasebetin tanıtılmasının ardından konu ile ilgili drama etkiliğine geçilmiştir. Drama etkinliğinde bir grup Anzak askeri, bir grup Türk askeri ve diğer bir grup ise Anzak hemşiresi olmuştur. Çanakkale Savaşı esnasında birbirine yardım eden Anzak askerleri ile Türk askerlerini konu alan drama için çocuklar arasında rol dağılımı yapıldıktan sonra drama etkinliğine geçilmiştir.

Drama etkinliğinde çocuklar canlandırdıkları savaş sahnesinin ardından birbirlerine yardım eden iki asker grubu olmuşlardır. Drama bittikten sonra dramada rol almayan çocukların ısrarı üzerine tekrar rol dağılımı yaparak drama tekrar edilmiştir.

Diyalog 54: Çanakkale Zaferi Drama

Uygulama Tarih 23.05.2011

- Cephede çatışma başlar*
(1)EY : *[Türk Askeri] Aaaa vuruldum!!*
Cephede çatışma biter.
(2)EB : *[Türk askeri]Yiyeceği olmayan Anzak askerine sürünerek ekmeğini verir.*
(3)KM : *[Anzak hemşiresi](Türk askerinin yanına giderek) Dur yaralarını tedavi edeyim.*
Cephede çatışma başlar

Doğaçlama şeklinde yapılan dramada gerek Türk askerinin sürünerek ekmeğini Anzak askerine vermesi, gerekse Anzak hemşiresinin Türk Askerinin yaralarını sarmak için yardıma koşması, çocukların Çanakkale Zaferi'nde en fazla yardımlaşmaya odaklandıklarını göstermektedir. Nitekim bu zafer tarihe de bu özelliğiyle geçmiştir.

Drama etkinliğinden sonra Çanakkale Zaferi hakkında resim yapma ve anlatma etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik kapsamında; çocuklar pastel boyalarını kullanarak resim yapmış ve yaptıkları bu resmi araştırmacıya anlatmışlardır.

Resim etkinliğine katılan 10 çocuktan 7'si yapılan dramayı resmetmişlerdir. Kalan 3 öğrenciden 2'sinin yaptığı resmin Çanakkale Zaferi'yle alakası bulunmamaktadır. Bir çocuk ise kazanılan zaferi daha masalsı bir boyutta resmetmiştir. Etkinlik ile ilgili görsellere aşağıda yer verilmiştir.

Resim 50: EFA'nın Resmi

EFA: Bunlar Türk askerleri bunlar da Anzak askerleri.

EFA'nın yapılan dramayı resmettiği ancak dramanın temasını oluşturan yardımlaşmayı resmine yansıtmadığı görülmektedir.

Resim 51: EAB'nın Resmi

EAB: Bunlar savaş yapıyor. Bunlar yerde sürünüyor. Bunlar da ekmek veriyor.

EAB'nın yapılan dramayı ve dramada arkadaşlarının üstlendiği rolleri resmettiği görülmektedir.

Resim 52: KS'nin Resmi

KS: Burada dağlar var, burda hemşireler var, bunlar da Anzak askerleri. Bunlar da Türk askeri.

KS'nin durağan düş gücünü kullanarak yapılan dramayı resmettiği görülmektedir. Çünkü çizdiği karakterlerin görevleri ve eylemleri betimlenmemiştir.

Resim 53: KM'nin Resmi

KM: Bu saray, bunlar da sarayın penceresi, bunlar kaya. Burada ki iki insan da ölmüş.

KM'nin resminde saray çizmesi, bu olayın geçmişte yaşandığının farkında olduğunu göstermektedir. Çocuk savaşın sonucu olarak, insanların hayatının kaybettiğini konu alan bir resim yapmıştır.

Resim 54: EFY'nin Resmi

EFY: Bunlar ekmek yiyen askerler. Bunlar Türk askerleri, bunlar da Anzak askerleri. Anzak askerleri ekmek veriyö ona.

EFY'nin dramaya konu olan yardımlaşma temasını resmine konu ettiği görülmektedir.

Resim 55: EY'nin Resmi

EY: Şimdi bir tane Türk askeri yaralanmış, doktor bunu tedavi etmiş. O bomba fırlatmış.

EY'nin savaş ortamındaki olayları resmettiği görülmektedir.

Resim 56: KAP'nin Resmi

KAP: Burada soruyo güneş "neden savaş yapıyorlar". İki kral var bu savaşın içinde. Bunlar iyiler bunlar da kötüler. İyi kral Çanakkale'yi korumak için savaşıyo. Bu büyük hemşire bu küçük hemşire. Kötü kaybetmiş iyi kazanmış.

KAP'nin okuduğu hikayelerdeki izlediği çizgi filmlerdeki masalsı kahramanları Çanakkale Savaşı'nın içine yerleştirdiği görülmektedir. Savaşın sonunda kötünün kaybetmesi iyinin kazanması bu durumun göstergesidir.

Resim 57: KFB'nin Resmi

KFB: Bunlar kayalar, bunlar Anzak askerleri, bunlar da Türk askerleri.

KFB'nin yapılan dramayı ve dramanın içindeki yardımlaşmayı resmettiği görülmektedir.

Yukarıdaki resimler genel olarak değerlendirildiğinde; çocukların kendilerine anlatılan tarihi olayları kavrayarak, zihinlerinde hayal ederek resimlere aktardıkları söylenebilir. Bu durumda erken çocukluk dönemindeki çocukların sosyo-kültürel eğitim içerisinde yer alan tarih konularını öğrenebileceği iddia edilebilir.

Resim yapma ve anlatma etkinliğinden sonra çocuklara "Kıvalı Ali" (ek,3) adlı kısa hikaye okunmuştur. Hikayenin okunmasının ardından mektup yazma etkinliğine geçilmiştir. Bu etkinlik için çocuklardan gözlerini kapatarak kendileri Anzak askerleri olarak hissetmeleri ve Çanakkale'den çatışma anında annelerine mektup yazmaları istenmiştir. Çocukların mektup yazma etkinliklerine katılıp katılmamaları kendi tercihlerine bırakılmıştır. Bu nedenle bazı çocuklar iki mektup yazmış, ancak bazıları ise hiç yazmamıştır. Bu mektupları anlatmaları sağlanarak yazıya dökülmüştür. Mektuplara aşağıda yer verilmiştir.

Mektup 1: EY'nin mektubu

Canım anneciğim, Anzak askeri olarak Türk askerlerine yardım ettim. O kötü insanlar beni zorladığı için savaştım. Keşke Türk askerleri gibi savabilsem. Seni çok seviyorum. Selamlarımı da o kadar çok yolluyorum ki anneciğim. Seni sevdiğim gibi ben de sana selamlarımı yolluyorum.

EY'nin mektubu incelendiğinde; mektubunun başında, yapılan etkinlikleri betimlediği görülmektedir. EY, "O kötü insanlar beni zorladığı için savaştım." söylemi ile savaşın kötü olduğunun farkında olduğu ancak zorunda olduğu için savaştığını ifade etmektedir. Ayrıca çocuk, Keşke "Türk askerleri gibi savabilsem." söylemi ile kendini başka bir milletin yerine koyarak empati yapmaya çalışmaktadır. Mektubunda, ilk olarak bilişsel bilgiyi aktardığı, daha sonra bu bilişsel bilgiyi kullanarak duyuşsal özelliklere de verdiği görülmektedir.

Mektup 2: KAP'nin mektubu

Türk askeriyle savaşıyorum. Anneciğim sen büyüünce Çanakkale'ye gitmek istiyorum. Oradaki mağazaya[müze] gidip her şeyi görmek istiyorum.

KAP'nin mektubu incelendiğinde; diyalog 53'te Çanakkale Zaferi'nin gerçekleştiği zaman için (s-13): "Annem de doğmamış." ifadesini tekrar eder nitelikte söylemlerde bulunduğu görülmektedir. Bu bakımdan KAP'nin kronolojik zaman algısına sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca "mağaza'nın [müze]" savaşa dair anıları barındırdığının farkında olduğu söyleminden anlaşılmaktadır.

Mektup 3: KŞ'nin mektubu

Anneciğim ben Anzak hemşiresi olarak burada çok mutluyum. Seni de özliyorum. Senin yanına gelmek istiyorum ama görevim burada. tatil olursa sana geleceğime söz veriyorum. Sana selamlarımı yolluyorum. Çok teşekkür ediyorum beni buraya yolladığın için.

KŞ'nin mektubu incelendiğinde; hemşirelik mesleğini bir iş kolu olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Çünkü çocuk, bunun bir görev olduğunu, savaş biterse (tatil olursa) ailesine döneceğinden bahsetmektedir.

Mektup 4: KM'nin mektubu

Anneciğim bir Anzak hemşiresi olarak bir asker yaralandığında onu iyileştiriyorum. Çanakkale'deki her şeyi görmek istiyorum. Bir de hasta olanları iyileştirmek istiyorum.

KM'nin mektubu incelendiğinde; "bir Anzak hemşiresi olarak bir asker yaralandığında onu iyileştiriyorum" söylemi ile yapılan etkinliklerin etkisinde kaldığı ve durağan düş gücünü kullandığı anlaşılmaktadır.

Anzak askeri olarak cepheden mektup yazma etkinliğinin ardından çocuklar kendilerini Türk askeri olarak düşünerek de mektup yazmak istemişlerdir. Bu istekleri doğrultusunda Türk askeri olarak cepheden annelerine mektup yazmışlardır. Bahsedilen mektuplara aşağıda yer verilmiştir.

Mektup 1: EFA'nin mektubu

Anneciğim ben Anzak askerleriyle şimdilik dövüşmek istiyorum ama büyüyünce dövüşürüm. Ama büyümedim daha.

EFA'nın mektubu incelendiğinde; etkinliğin amacı doğrultusunda tam olarak empati yapamadığı görülmektedir. EFA "büyüyünce dövüşürüm" söylemi ile kendi yaşı bağlamında düşündüğü anlaşılmaktadır.

Mektup 2: EFY'nin mektubu

Anneciğim seni çok özliyorum. Türk askeri olarak da mutluyum. Türk bayrağını, vatanımı, milletimi koruduğum için çok mutluyum ben. Ama Anzak askerleriyle savaşmak birazcık mutsuzluk getirir. Hem onlarla savaşırken zaten ekmeğin yarısı var şerbetin de yarısı. O yüzden onlarla paylaşmak gerekiyor

EY'nin mektubunda "*Türk bayrağını, vatanımı, milletimi koruduğum için çok mutluyum.*" söylemi ile milli bilince sahip olduğu anlaşılmaktadır. Mektupta çocuğun Anzak askerlerinin Çanakkale'ye savaşmak için zorla getirildiğinin ve Anzakların iyi insanlar olduğunun farkında olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanısıra etkinliklerde yapılanları betimlediği görülmektedir.

Mektup 3: EY'nin mektubu

Canım anneciğim seni seviyorum. Türk askeri olarak mutluyum. Vatanımı, milletimi, Türk bayrağımı, Atatürk'ümü, Çanakkale bayrağımı korumak için kendimi tehlikeye attım. Ama tehlikeden korunmak için vurduğumda Anzak askerleri bana yardım etti. Sonunda iyileşebildim. O yüzden Anzak askerlerine büyük bir teşekkür borçluyum. Seni çok seviyorum. Senin sevdiğin gibi de selamlarımı yolluyorum anneciğim.

EY'nin mektubu incelendiğinde; "*Çanakkale bayrağımı korumak için kendimi tehlikeye attım. Ama tehlikeden korunmak için vurduğumda Anzak askerleri bana yardım etti. Sonunda iyileşebildim. O yüzden Anzak askerlerine büyük bir teşekkür borçluyum.*" söylemi ile Anzak askerleri ile olan ilişkiyi dramatik şekilde anlattığı ve süreğen düş gücünü kullandığı görülmektedir.

Yazılan 7 mektuptan 4 tanesi mektup formatına uygun olarak yazıldığı görülmektedir. Günümüzde haberleşmede elektronik maillerin kullanımının fazla olduğu düşünüldüğünde, erken çocukluk döneminde mektup yazma etkinliklerine daha fazla yer verilmesi gerektiği söylenebilir.

Çanakkale Zaferi etkinlikleri genel olarak değerlendirildiğinde çocukların; sorgulama yapabildikleri, süreğen ve durağan düş gücünü kullandıkları, zaman kavramına sahip oldukları, empati yapabildikleri görülmüştür.

4.1.1.4.2 İstiklal Marşı'nın kabulü ve Mehmet Akif Ersoy Etkinliklerinden Elde Edilen Bulgular

Türk milletinin en önemli bağımsızlık ve kahramanlık sembollerinden biri olan İstiklâl Marşı 7 Kasım 1920 tarihinde açılan ve 12 Mart 1921 günü sonuçlanan bir yarışma ile milli marş olarak seçilmiştir. 12 Mart 1921 tarihinde mecliste yapılan görüşmeler neticesinde oy birliği ile İstiklâl Marşı'nın Türk milletinin resmi marşı

olmasına karar verilmiştir. İstiklâl Marşı'mızın yazarı olan Mehmet Akif Ersoy, 1873 yılında İstanbul'da doğmuştur. Milli mücadele döneminde oldukça aktif görevler almış, akabinde 23 Nisan 1920 tarihinde açılan meclise Burdur milletvekili olarak girmiştir. 27 Aralık 1936 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir (Kocakaplan, 2008).

İstiklal Marşı'nın kabulü ve Mehmet Akif Ersoy etkinlikleri iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşama İstiklal Marşı'nın ve Mehmet Akif Ersoy'un tanıtılması aşaması, ikinci aşama ise istiklal Marşı'nın kabulünü konu edinen drama yapma aşamasıdır.

Birinci aşamaya geçilmeden önce; sınıfta çocuklara Onuncu yıl marşı dinlettirilmiş ve böylece çocukların marş hakkında ön bilgilerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Ön bilgilerin tespiti ile ilgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 55: Marş Kavramına Dair

Uygulama Tarih 23.05.2011

- (1)A : *(10. yıl marşı çalınır) Bu çalan müziğin ne olduğunu kim bana söyleyecek?*
(2)KM : *İstiklal Marşı.*
(3)EH : *Türkiye.*
(4)KS : *Türk milleti şarkısı.*
(5)EH : *Gençlik şarkısı.*
(6)KŞ : *Cumhuriyet şarkısı.*
(7)KS : *Geçiş törenleri müziği.*
(8)KM : *Türk Hava Kurumu şarkısı.*
(9)EFY : *Türkiye Cumhuriyeti şarkısı.*
(10)KŞ : *Ben bu müziği daha önce Cumhuriyet İlköğretim Okulu'nda dinlemiştim. öğretmenim bunun Cumhuriyet İlköğretim Okulu şarkısı olduğunu söylemişti.*
(11)A : *Peki marş ne demek çocuklar biliyor musunuz?*
(12)KAP : *Futbol marşı var.*
(13)KŞ : *Okulların marşları var.*
(14)A : *Bazı insanlar duygularını ifade etmek için şarkı yazar, bazıları marş yazar. Peki neden marş yazarlar?*
(15)EFY : *Türkiye için yazarlar.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; çocukların dinledikleri müziğin milli bir müzik olduğunun farkında oldukları görülmektedir. KM'nin (s-2): "*İstiklal Marşı.*" EH'nin (s-5): "*Gençlik şarkısı.*" ve KAP'nin (s-12): "*Futbol marşı var.*" söylemleri incelendiğinde; belli bir kavramı temsil eden şarkılara marş denildiğinin farkında oldukları söylenebilir. KM'nin (s-2): "*İstiklal Marşı.*" söylemi incelendiğinde; dinletilen Onuncu yıl marşı ile İstiklal Marşı'nı karıştırdığı görülmektedir. Bu karışıklık son dönemlerde Onuncu yıl marşının İstiklal Marşı'nın önüne geçecek kadar dinletilmesinden kaynaklanmaktadır.

Ön bilgilerinin tespitinin ardından, çocuklara İstiklal Marşı dinlettirilmiştir. Bütün çocuklar İstiklal Marşı'nın hep bir ağızdan söylemişlerdir. Daha sonra çocuklarla İstiklal Marşı'nın neden ve nasıl yazıldığı hakkında bir söyleşi yapılmıştır.

Diyalog 56: İstiklal Marşı Nasıl Yazıldı?

Uygulama Tarih 23.05.2011

- (1)A : *Sizce neden İstiklal Marşı yazılmış olabilir çocuklar?*
(2)KM : *Çünkü Atatürk'ün çocuklara verdiği armağan.*
(3)EY : *Atatürk'ün biz çocuklara ettiği bir armağan.*
(4)EFY : *Türkiye Cumhuriyeti için.*
(5)A : *Peki çocuklar İstiklal Marşı nasıl yazılmış olabilir biliyor musunuz?*
(6)ÇT : *Hayırrr!*
(7)A : *Çanakkale Zaferi'nin ardından Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, milletin geçirdiği zor günleri anlatacak ve onlar yeni ve daha güzel günlere hazırlayacak bir marşa ihtiyaç vardı. Bu nedenle TBMM bir marş yarışması düzenledi. Bu yarışmanın birincisine büyük bir para ödülü vardı. Yarışmanın bitiminden sonra yapılan oylama sonucunda yarışmayı İstiklal Marşı kazanıyor. Peki İstiklal Marşı'mızın yazarı kimdir?*
(8)EH : *Mehmet Akif Ersoy.*
(9)A : *Aferin sana. Ancak Mehmet Akif Ersoy ilk başta yarışmaya katılmak istemiyor. Çünkü para ödülünü kabul etmemiyor. Arkadaşlarının baskısına dayanamayıp katılıyor, birinci oluyor ama para ödülünü kabul etmiyor. İstiklal Marşı mecliste okunduğu zaman Milletvekilleri ağlıyor. Sizce neden?*
(10)EY : *Para olmadığı için üzölmüş olabilirler.*
(11)EFY : *İstiklal Marşı çok güzeldi çünkü.*

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; KM'nin (s-2): "*Çünkü Atatürk'ün çocuklara verdiği armağan.*" ,ve EFY'nin (s-4): "*Türkiye Cumhuriyeti için.*" söylemleri incelendiğinde marşın Atatürk ve cumhuriyetle alakalı olduğunun farkında oldukları ve yazılış nedeni hakkında fikir yürüttükleri söylenebilir. Kişiler ve kavramlar arasında ilişki kurabildikleri görölmektedir.

İstiklal Marşı'nın nasıl yazıldığı çocuklara anlatıldıktan sonra; İstiklal Marşı'nın kabulü ve Mehmet Akif Ersoy etkinliğinin ikinci kısmı olan drama etkinliğine geçilmiştir. Yukarıda anlatılan İstiklal Marşı'nın kabulü ve TBMM'de okunuşu drama yapılmıştır. İlk olarak drama için rol dağılımı yapılmıştır. Rol dağılımının ardından çocuklar İstiklal Marşı'nın kabulünü oynamış ve ardından çalınan İstiklal Marşı ayakta dinlenmiştir.

Diyalog 57: İstiklal Marşı'nın Kabulü Drama

Uygulama Tarih 23.05.2011

- (1)EFY : *[Mehmet Akif Ersoy'un yakın arkadaşı] Mehmet Akif Ersoy Türk milletinin İstiklal Marşı'na ihtiyacı var. Bu yarışmaya katılmalısın.*
(2)EB : *[Mehmet Akif Ersoy] Hayır. Para ödülünü istemiyorum.*
(3)EFY : *Ama Türk milleti zor durumda. Bu marşı yalnızca sen yazabilirsin.*
(4)EB : *(İstiklal Marşı'nı yazma hareketi yapar.)*

(5)EY : [Mehmet Akif Ersoy'un yakın arkadaşı]Mecliste okur.

Yukarıdaki dramada da görüldüğü gibi çocukların İstiklal Marşı'nın kabulü sürecini doğru sırayla doğaçlama şeklinde verdikleri anlaşılmaktadır.

Drama etkinliğinden sonra araştırmacı tarafından çocuklara "Siz Mehmet Akif Ersoy olsaydınız nasıl bir marş yazardınız?" sorusu yöneltilmiş ve akabinde gerçekleşen diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 58: Sizin Marşınız

Uygulama Tarih 23.05.2011

(1)A : Siz Mehmet Akif Ersoy olsaydınız nasıl bir marş yazardınız?

(2)KŞ : Ben İstiklal Marşı'nı yazardım.

(3)EY : Gençlik Marşı'nı yazardım.

(4)EFA : Bende Gençlik Marşı'nı yazardım

(5)EFA : Ben İstiklal Marşı yazmak isterim. Ama şöyle; ey şanlı asker, ey şanlı ordu, bir elde hançer, bir elde kalkan diye yazarım.

Yukarıdaki diyalog incelendiğinde; EFA'nın (s-5): "Ama şöyle; ey şanlı asker, ey şanlı ordu, bir elde hançer, bir elde kalkan diye yazarım." söylemi incelendiğinde; Mehter Marşı müziklerinden "Eski Ordu Marşı" müziğini söylediğini anlaşılmıştır. EFA'nın Mehter Marşı'nı bildiği ve bunu Türkiye Cumhuriyeti için yazmak istediği görülmektedir.

4.1.2 Erken Çocukluk Döneminde Öğretililecek Türk Tarihine Ait Bazı Olay ve Olgularla İlgili Değerlendirmeye Yönelik Etkinlikler

Bu başlık altında etkinliklerin değerlendirilmesi iki alt başlıkla yapılmıştır. Bunlardan ilkinde Evliya Çelebi değerlendirme etkinliğinden elde edilen bulgular temalar bağlamında ele alınırken diğer alt başlıkta etkinliklerin hatırlanma düzeyleri değerlendirilmiştir.

4.1.2.1 Evliya Çelebi Etkinliğinden Elde Edilen Değerlendirme Bulguları

Yukarıda yapılan etkinliklerin değerlendirilmesi için kültürümüze ait önemli şahsiyetlerden olan Evliya Çelebi seçilmiştir. Evliya Çelebi, 25 Mart 1611 tarihinde, İstanbul, Unkapanı'nda doğmuştur. İyi bir eğitim alan Evliya Çelebi, at üstünde geçen ömründe 6 padişahı içine alan bir hayat sürmüştür. Evliya Çelebi'nin ne zaman öldüğü ve mezarının nerede olduğu bilinmemekle birlikte, bir kısım araştırmacı onun 71 yaşlarında, 1682 yıllarına doğru İstanbul'da öldüğünü; bir kısım araştırmacı ise 1682'de Mısır'dan dönerken yolda ya da İstanbul'da öldüğünü belirtmektedir (Çelik Şavk, 2011). En önemli seyahatname yazarlarından

olan Evliya Çelebi; gördüklerini yazıya geçerin ve aktaran biri olması bakımından etkinlikler için seçilmiştir.

Evliya Çelebi etkinlikleri iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birince aşama film izletilmesi aşaması, ikinci aşama ise her çocuğun ayrı ayrı Evliya Çelebi olması aşamasıdır.

Etkinliğin ilk aşaması olan video izlettirme aşamasına geçilmeden önce, araştırmacı Evliya Çelebi ile ilgili çocuklara bilgi vermiştir. Evliya Çelebi'nin 400 yıl önce yaşadığı, gezgin olduğu, gördüğü her şeyi "*Seyahatname*" adını verdiği kitabına yazdığı çocuklara anlatılmıştır. Akabinde film izleme etkinliğine geçilmiştir.

Filmde; Evliya Çelebi'nin ve atının kendi yaşadığı dönemde uzun bir uykuya daldığı ve yaşadığı dönemden günümüze uyandığı anlatılmaktadır. Evliya Çelebi filmde uyandığı dönem ile uyduğu dönemi karşılaştırmıştır.

Film izleme etkinliği bittikten sonra çocuklar yarım daire şeklinde oturtulmuş ve ortaya sandalye konmuştur. Bu etkinlik kapsamında, çocuklardan tanıtılan temalar bağlamında seçtikleri konuları tıpkı filmde Evliya Çelebi'nin yaptığı gibi anlatmaları istenmiştir. Evliya Çelebi olmak isteyen çocuklar bu sandalyeye oturmuş ve istedikleri konunun (sosyo kültürel bağlamda yapılan etkinliklerle ilgili konular) Evliya Çelebi'si olmuşlardır. Çocuklar istedikleri konuları istedikleri sırayla anlatmış, ancak bunlar seçilen temalar kapsamına göre aşağıda bulgulanmıştır. İlgili etkinliklere aşağıda yer verilmiştir.

4.1.2.1.1 Sosyal Yaşam Temasının Değerlendirilmesi

Sosyal yaşam temasında; eski mesleklere ve Osmanlı gününe dair etkinlikler yapılmıştır. Eski meslekler kapsamında şerbetçilik, sedef kakma ustalığı, demircilik, takunyacılık, sepetçilik ve süpürgecilik mesleklerine yer verilmiştir. Değerlendirme etkinliklerinde çocuklar Evliya Çelebi'nin çerçevesinden istedikleri konuyu seçmişler ve konular üzerine aşağıdaki diyaloglar yaşanmıştır.

Diyalog 59: Sosyal Yaşam Temasının Değerlendirilmesi Üzerine

Uygulama Tarih 10.06.2011

- (1)A : *Hadi bakalım çocuklar; bizde öğrendiklerimizin Evliya Çelebi'si olalım. Kim Evliya Çelebi olmak ister?*

- (2)EY : *Ben Sedef kakmanın Evliya Çelebisi olucam. Mesela sedef taşları ben yapıyormuşum. EH, EA, ET ve EF bütün arkadaşlarım bana yardım ediyormuş. Böyle deniz kabuklarından yapıyorum. Bıçakla tahtalara delik açıyorum.*
- (3)EY : *Bide takunyacılığın Evliya Çelebisi olmak istiyorum. Her tahtaları şöyle kesiyorduk[eliyle tahta kesme şekli yapar]. Yani şöyle tahtalar vardı. Kenarından böyle kesiyorlar. İşte ona kaygan tahtalar koyuyoruz. Üstüne kısa tahtalar şöyle paralel yada uzun. O da beş yüz yıl kadar önceymiş.*
- (4)EFY : *Ben şerbetçiliğın Evliya Çelebi'si olucam. İstedığın meyveyi kesip onun suyunu çıkartabilirsen eğer çıkartamazsan başka meyveye geçersin. Birazcık su, birazcık şeker katarsın. Sonrada karıştırırsın. Soğuk soğuk böyle serin serin. Sonra da bağıryorsun soğuuukkk şerbetlerim var.*
- (5)EFY : *Bi de süpürgenin olucam. Bazı yerlerde süpürge otları var. Onlar yağmur ve güneşten besleniyor. Büyünce onları topluyor, birleştiriyor. Sonra süpürge oluyo.*
- (6)KAP : *Ben demirciliğın Evliya Çelebisi olucam. Ateşle ilk önce demiri eritiyorlardı. İlk önce eritiyorlar sonra şekil veriyorlar çekiçle. Mesela böyle[demiri dövme hareketi yapar.] Şekiller oluşuyordu. Bizde de o demirlerden var.*
- (7)EH : *Ben Osmanlı Devleti'nin Evliya Çelebisi olucam. Osmanlı Devleti'nde hoşgörü vardı. Pazar vardı. Evlerini ve yemeklerini öğrendik.*

Yukarıdaki diyalogda; çocuklar eski meslekler etkinlikleri kapsamında tanıtılan 6 meslekten 5 tanesini (demircilik, takunyacılık, sedef kakma ustalığı, şerbetçilik) hatırlamışlardır. EY'nin (s- 2): "Böyle deniz kabuklarından yapıyorum. Bıçakla tahtalara delik açıyorum.", (s-3): "...tahtaları şöyle kesiyorduk... Üstüne kısa tahtalar şöyle paralel yada uzun.[koyuyoruz]", EY'nin (s-4): "İstedığın meyveyi kesip onun suyunu çıkartabilirsen eğer çıkartamazsan başka meyveye geçersin. Birazcık su birazcık şeker katarsın. Sonrada karıştırırsın. Soğuk soğuk böyle serin serin. Sonra da bağıryorsun soğuuukkk şerbetlerim var.", (s-5): "Bazı yerlerde süpürge otları var. Onlar yağmur ve güneşten besleniyor. Büyünce onları topluyor, birleştiriyor. Sonra süpürge oluyo" ve KAP'nin(s-6): "Ateşle ilk önce demiri eritiyorlardı. İlk önce eritiyorlar sonra şekil veriyorlar çekiçle. mesela böyle[demiri dövme hareketi yapar.] Şekiller oluşuyordu." meslekleri yapılan etkinlikler ve meslekler sonucu oluşturulan ürünler bazında hatırladıkları görülmektedir. Ayrıca EY'nin (s-3): " ...beş yüz yıl kadar önceymiş" söylemi ile bu mesleğin geçmişte var olan bir meslek olduğunu bildiği, geçmiş ve zaman algısına sahip olduğu söylenebilir. Eski mesleklerin hatırlanmasından sonra, bütün çocuklar hep birlikte "Eski Meslekler" şarkısını söylemişlerdir.

Osmanlı gününün değerlendirilmesinde; EH'nin (s-7): "Osmanlı Devleti'nde hoşgörü vardı. Pazar vardı. Evlerini ve yemeklerini öğrendik." söylemi ile Osmanlı dönemi pazarcılık, mimari yapı ve yemeklerini hatırladığı ancak Osmanlı günü

etkinliklerinde tanıtılan Osmanlı dönemine ait isimleri hatırlamadığı görülmektedir.

4.1.2.1.2 Sanat Temasının Değerlendirilmesi

Sanat temasında; kültürümüzde yer alan bazı ait müzik aletleri, ebru sanatı ve seramik sanatı etkinliklerine yapılmıştır. Kültürümüze ait müzik aletleri kapsamında; davul, tulum, kabak kemane ve kopuz enstrümanlarına yer verilmiştir. Kültürümüze ait müzik aletlerinin Evliya Çelebisi KS olmak istemiştir. Aşağıda KS'nin söylemlerine yer verilmiştir.

KS: Eskiden kabak kemane vardı. Kabaktan yapılıyordu. Ortası kabaktan, aşağısı sopadan ağaç kabuğundan yapılıyordu. Davul vardı. Ortası deriden, kenarları tahtadan yapılıyordu. Düğünlerde çalınıyordu. Kopuz vardır. Türklerin çalgısıydı. Bir de tulum vardı.

KS'nin tanıtılan 4 müzik aletini hatırladığı görülmektedir. : "Eskiden kabak kemane vardı. Kabaktan yapılıyordu. Ortası kabaktan, aşağısı sopadan ağaç kabuğundan yapılıyordu. Davul vardı. Ortası deriden, kenarları tahtadan yapılıyordu." söylemi ile kabak kemanenin ve davulun yapıldığı maddeleri hatırladığı görülmektedir. Kopuzun Türklere ait bir müzik aleti olduğunu hatırlamış ancak tulum hakkında değerlendirmede bulunmamıştır.

Kültürümüze ait müzik aletlerinin değerlendirilmesinin ardından, seramik sanatı etkinliklerinin değerlendirilmesine geçilmiştir. Bu konu kapsamında EFA Evliya Çelebi olmak istemiştir. Aşağıda EFA'nınbu tema kapsamında söylemlerine yer verilmiştir.

EFA: Seramik hamuru vardı. Eskiden bu hamurla tabaklar yapılıyordu.

Yukarıdaki konuşma incelendiğinde; EFA'nın sanat teması kapsamında tanıtılan seramik hamurunu ve eski dönemlerde kullanım alanlarından birini hatırladığı görülmektedir.

Sanat temasını değerlendirme etkinliği bağlamında; bu tema kapsamında tanıtılan kültürümüze ait müzik aletleri ve seramik hamurunun hatırladığı ancak ebru sanatının çocuklar tarafından hatırlanmadığı görülmektedir. Oysa öğrenciler ebru etkinliklerine hevesle katılmışlardır. Bunun sebebi olarak kültürümüze ait müzik aletleri ve seramik sanatı etkinlikleri iki gün, ebru sanatı etkinliklerine bir gün ayrılması düşünülebilir.

4.1.2.1.3 Önemli Günler ve Semboller Temasının Değerlendirilmesi

Önemli günler ve semboller kapsamında Nevruz ve Türk Bayrağı etkinliklerine yer verilmiştir. Nevruz etkinliğinin Evliya Çelebisi ET olmak istemiştir. Aşağıda ET'nin söylemlerine yer verilmiştir.

ET: Çok eskiden dedelerimiz dağa saklanmışlardı. Demirden bir dağdı. Onu ateşle eritip içinden çıktılar. İlkbahar oldu. Nevruz [oldu].

ET'nin yukarıdaki söylemi ile Nevruz Bayramı'nın oluşumunu ve bu bayramın içinde yer aldığı mevsimi hatırladığı görülmektedir. ET'nin Evliya Çelebi teması bağlamında Nevruz Bayramı'nı değerlendirmesinin ardından, sınıftaki bütün çocuklar hep birlikte Nevruz sloganlarının yer aldığı (nevruz kardeşliktir, nevruz barıştır, nevruz sevgidir, nevruz dostluktur, nevruz bolluktur, nevruz umuttur, nevruz coşkudur, nevruz berekettir, nevruz şenliktir, nevruz birliktir)"Nevruz Şarkısını" söylemişlerdir.

Nevruz etkinliklerinin değerlendirilmesinin ardından Türk Bayrağı etkinliklerinin değerlendirilmesine geçilmiştir. Bu konu kapsamında ET ve EY Evliya Çelebi olmak istemişlerdir. Aşağıda ET'nin EY'nin söylemlerine yer verilmiştir.

ET: İnsanlar ölmüştü. Sonra yıldızla ay o insanların kanına yansımıştı. Sonra Türk Bayrağı çıktı.

EY: Atatürk kurtarmıştı [ülkemizi]. Askerlerin kanından olmuştu. Hem de ay ve yıldız dolunay gecesi olduğu için, dolunay yıldızı ve ayı oraya yansımıştı.

ET'nin ve EY'nin söylemleri ile Türk Bayrağı'nın oluşumunu hatırladıkları görülmektedir. EY'nin "dolunay gecesi" ifadesini daha önce diyalog 50 (s-7): "Öğretmenim o zaman dolunay gecesiydi." söylemi ile kullandığı görülmektedir.

Önemli günler ve sembollerini değerlendirme etkinliği bağlamında, tanıtılan Nevruz Bayramı ve Türk Bayrağı'nın çocuklar tarafından hatırladığı görülmektedir.

4.1.2.1.4 Tarihi Olaylar Temasının Değerlendirilmesi

Tarihi olaylar temasında; Çanakkale Zaferi ile İstiklal Marşı'nın kabulü ve Mehmet Akif Ersoy etkinlikleri yapılmıştır. Çanakkale Zaferi teması kapsamında KAP Evliya Çelebi olmak istemiştir. Ancak KAP Çanakkale Zaferi'ni anlatırken EY ve KM'de bu konu kapsamında söylemlerde bulunmuşlardır. İlgili diyaloga aşağıda yer verilmiştir.

Diyalog 60: Çanakkale Zaferi'nin Değerlendirilmesi Üzerine

Uygulama Tarih 10.06.2011

- (1)EFY : *Cephede Anzak askerleri savaşıyorduk.*
- (2)KAP : *Çanakkale'nin hem şarkısı var hem kendisi var. Çanakkale'de Anzak askerleri ile Türk askerleri savaşıyormuş. Ama Anzak askerleri Türk askerlerine yardım ediyormuş. Hemşireler onların yaralarını iyileştirip bağlıyorlar, sonra yapıştırıyorlar bantları. Krem sürüyorlar yaralarına. Sonra iyileşiyorlar.*
- (3)KM : *Öğretmenim aslında Anzak askerleri Türk askerlerine yardım etmiyor. Türk askerleri Anzak askerlerine yardım ediyor.*

Yukarıdaki değerlendirme diyalogu incelendiğinde; çocukların Çanakkale Zaferi'nin ve onu önemli zaferlerden biri kılmasına sebep olan yardımlaşma değerini hatırladıkları görülmektedir. KAP'nın Çanakkale Zaferi hakkında yapılan dramayı ve (s-2): *"Hemşireler onların yaralarını iyileştirip bağlıyorlar, sonra yapıştırıyorlar bantları. Krem sürüyorlar yaralarına."* söylemi ile de dramada üstlendiği Anzak hemşiresi rolünü anlattığı görülmektedir.

Çanakkale Zaferi'nin değerlendirilmesinin ardından İstiklal Marşı'nın kabulü ve Mehmet Akif Ersoy etkinliklerinin değerlendirilmesine geçilmiştir. Bu konu kapsamında KS Evliya çelebi olmak istemiştir. Aşağıda KS2nin söylemlerine yer verilmiştir.

KS: İstiklal Marşı'mızın yazarı Mehmet Akif Ersoy'dur.

Yukarıdaki KS'nin konuşması incelendiğinde; İstiklal Marşı'nın kabulü ve Mehmet Akif Ersoy etkinliklerini hatırlamadığı ancak İstiklal Marşı'mızın yazarını hatırladığı görülmektedir.

Tarihi olayları değerlendirme etkinliği bağlamında; çocukların etkinlikler esnasında üstlendikleri roller ile etkinlikleri hatırladıkları ve tanıtılan Çanakkale Zaferi ile Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı'nın kabulünü hatırladıkları görülmektedir.

Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitimin amaçlandığı bu çalışmada çocukların; geçmiş zaman algısına ve zaman kavramına sahip oldukları, değişim ve sürekliliği algılayabildikleri, anakronik hata yapmadıkları, zaman bildiren kavramları yerinde ve doğru kullandıkları görülmüştür. Ayrıca çocukların yapılan etkinlikler aracılığıyla ile; akıl yürütme ve problem çözme becerilerini kullandıkları, neden-sonuç ilişkisi kurdukları, sürengen düş güçlerini kullandıkları, günlük hayatlarıyla ilişkilendirmeler yaptıkları söylenebilir.

Değerlendirme etkinliğinden 15 gün sonra çocuklarla bire bir görüşmeler yapılmıştır. Etkinliklerin uygulandığı çocuk sayısı 13'tür. Ancak görüşmenin yapıldığı hafta 11 çocuğun okula gelmesi sebebiyle 11 çocukla görüşme yapılabilmektedir. Bu görüşmeler sonucunda çocukların temalar bağlamında tanıtılan konuları ve olayları hatırlama düzeyleri ölçülmüştür. İlgili tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 2: Hatırlama Düzeyleri

TEMALAR	KONULAR	EB	EH	EFA	EFY	ET	EA	KS	KŞ	KM	KAP	EY	T
SOSYAL YAŞAM	Sepetçilik	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11
	Süpürgecilik	+	+	+	+				+	+	+	+	8
	Şerbetçilik	+	+		+		+	+	+	+	+		8
	Sedef Kakma Ustalığı	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	10
	Demircilik	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11
	Takunyacılık	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	10
	Osmanlı Günü		+	+	+	+	+	+	+	+		+	9
SANAT	Kabak kemane		+	+	+		+	+	+	+	+	+	9
	Tulum		+	+	+				+		+	+	6
	Davul	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11
	Kopuz		+	+	+			+	+		+	+	7
	Ebru Sanatı	+	+		+			+	+				5
	Seramik Sanatı				+			+	+	+	+		5
ÖNEMLİ GÜNLER VE SEM.	Nevruz	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	10
	Türk Bayrağı		+		+	+		+	+	+	+	+	8
TARİHİ OLAYLAR	Çanakkale Zaferi		+	+	+	+	+	+	+		+	+	9
	İstiklal Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy		+	+	+		+	+		+	+	+	8
	TOPLAM	9	16	13	17	9	10	15	16	11	15	14	

Tabloda da görüldüğü üzere araştırma sürecinde yapılan 17 etkinliği hatırlayan bir çocuk (EFY) vardır. Çocuklardan ikisi ise en asgari düzeyde 9 etkinliği yani etkinliklerin yarısını hatırlamaktadır. Öte yandan sepetçilik, demircilik ve davulla ilgili yapılan etkinlikler çocuklar tarafından en fazla hatırlanmaktadır. Ebru sanatı ve seramik sanatı ise en az hatırlanma düzeyine sahip etkinliklerdir.

4.2 ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE SOSYO-KÜLTÜREL EĞİTİM BAĞLAMINDA YAPILAN ETKİNLİKLERLE ORTAYA ÇIKAN BECERİLER

Bu başlık altındaki bulgular, araştırmanın ikinci alt probleminde (*Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında yapılan etkinliklerle çocuklar hangi becerileri sergilerler?*) hareketle ele alınmıştır. Çocuklar tarafından sergilenen bu beceriler, etkinlikler bulgulanırken analiz edilmiş ancak bu kısımda özetlemek ve daha belirgin bir şekilde göstermek amacıyla sadece tablo olarak verilmiştir. İlgili tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3: Sergilenen Becerileri

		Sosyal Yaşam										Sanat										Önemli Gün	Tarihi Olaylar
		Sepetçilik	Süpürgecilik	Şerbetçilik	Sedef Kakma Ustası	Demircilik	Takuyacılık	Osmanlı Günü	Kabak Kemane	Tulum	Davul	Kopuz	Ebru Sanatı	Seramik Sanatı	Nevruz	Türk Bayrağı	Çanakkale Zaferi	İstiklal Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy					
Eleştirel Düşünme	Neden-sonuç ilişkisi kurma	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
	Akıl Yürütme			+		+			+	+	+		+		+			+					
	Problem Çözme			+									+										
	Çıkarımda Bulunma		+		+	+	+	+						+		+							
	Karşılaştırma yapma							+							+	+		+					
Zamanı Algılama	Zamanları ayırt etme				+		+	+						+	+	+							
	Zaman ifadelerini doğru kullanma	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
	Anakronik hata yapmama							+								+							
Değişim ve Sür. Alg.	Zamanla oluşan süreklilik ve değişimi algılama		+					+					+	+	+	+	+	+					
	Süreğen düş gücünü kullanma		+			+		+								+	+						
	Durağan düş gücünü kullanma							+								+	+						
	Günlük hayatla ilişkilendirme	+	+	+				+			+		+	+									
	Olumsuz imaj derinliğine sahip olma			+				+	+														

Yukarıdaki tablo incelendiğinde; sosyo-kültürel eğitim bağlamında yapılan etkinlikler sonucunda çocukların zamanı algılama becerilerini diğer becerilere göre oldukça fazla sergiledikleri görülmektedir. Çocuklar tarafından asgari sergilenen beceri ise olumsuz imaj derinliğine sahip olmalarıdır.

4.3 SOSYO-KÜLTÜREL EĞİTİM BAĞLAMINDA YAPILAN ETKİNLİKLERİN OKUL ÖNCESİ PROGRAMINDA YER KAZANIMLAR BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRMESİ

Bu başlık altındaki bulgular, araştırmanın üçüncü alt probleminden (*Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında yapılan etkinlikler, ülkemizde hali hazırda uygulanan okul öncesi programının hangi kazanımlarını kazandırabilir?*) harekete ele alınmıştır. . Çocuklar tarafından kazandırılan bu amaç ve kazanımlar, etkinlikler bulgulanırken analiz edilmiş ancak bu kısımda özetlemek ve daha belirgin bir şekilde göstermek amacıyla sadece tablo olarak verilmiştir. Veriler analiz edilirken bulgulanılan amaç ve kazanımlar, tekrara düşmemesi için yukarıda verilmemiş ancak tabloda gösterilmiştir. İlgili tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4: Kazanım ve Amaçlar

		Sosyal Yaşam								Sanat					Önemli Gün	Tarihi Olaylar	
		Sepetçilik	Süpürgecilik	Şerbetçilik	Sedef Kakma Ustalığı	Demircilik	Takuyacılık	Osmanlı Günü	Kabak Kemane	Tulum	Davul	Kopuz	Ebru Sanatı	Seramik Sanatı	Nevruz	Türk Bayrağı	Çanakkale Zaferi
Psiko-Motor Alan	1. Kağıt üzerine çizilmiş basit şekilleri keser	+													+		
	2. Küçük kaslarını kullanarak belirli bir güç gerektiren hareketleri yapabilme			+													
	3. Malzemelere araç kullanarak şekil verir				+							+			+		
	4. Malzemelere elleriyle şekil verir												+				
Sosyal-Duygusal	1. Kendisinin ve başkalarının haklarına saygı gösterir						+									+	
	2. Görsel sanat etkinliklerinde özgün ürün yapar														+	+	
Bilişsel Alan	1. Belirli durum ve olaylarla ilgili neden-sonuç ilişkisi kurabilme	+	+	+	+	+	+	+					+	+	+	+	+
	2. En uygun çözüm yoluna karar verir			+										+	+		
	3. Zamanla ilgili kavramlar arasında ilişki kurabilme	+	+	+	+	+	+	+				+	+	+	+	+	+
	4. Zamanla ilgili kavramları anlamına uygun şekilde kullanır	+	+	+	+	+	+	+				+	+	+	+	+	+
	5. Olayları oluş sırasına göre söyler		+											+	+	+	
	6. Algıladıklarını hatırlayabilme				+							+	+	+	+	+	+
	7. Olay ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				+
Dil Alanı	1. Duygu düşünce ve hayallerini yaratıcı yolla açıklar		+	+			+									+	+
	2. Üstlendiği role uygun konuşur			+			+	+								+	+
	3. Kafiyeyle sözcükler söyler						+										
	4. Dinlediklerini resim, müzik, drama, şiir, öykü vb. yollarla ifade eder							+								+	
	5. Sesin kaynağını söyler								+	+	+	+					

Tabloda da görüldüğü gibi sosyo-kültürel eğitim bağlamında yapılan etkinlikler sonucunda; çocukların, okul öncesi eğitim programında var olan bilişsel alan amaç ve kazanımlarını azami düzeyde sergiledikleri görülmektedir. Aşgari düzeyde ise sosyal duygusal alan kazanımları kazandırıldığı anlaşılmaktadır.

BÖLÜM V: SONUÇ VE TARTIŞMA

Önceki bölümde, araştırma sürecinde elde edilen bulgular ortaya konulmuştur. Bu bölümde ise elde edilen bu bulgular ve araştırmanın alt problemleri doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Daha sonra bu sonuçlar çerçevesinde öneriler getirilmiştir.

5.1 SONUÇ

Bu araştırma paralelinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında; Türk tarihine ait bazı olay ve olgular 4 tema olarak değerlendirilmiştir. Bu temalardan ilki olan "*sosyal yaşam teması*" çerçevesinde; eski Türk meslekleri (sepetçilik, süpürgecilik, sedef kakma ustalığı, demircilik, takunyacılık ve şerbetçilik) için "*resim yapma, ürün oluşturma, şarkı ve tekerleme söyleme, film izleme, yaratıcı drama, görsel okuma*" etkinliklerinin uygulanabilir olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan aynı tema bağlamında Osmanlı günü etkinliği içinde "*görsel okuma, geçmişle bugünü karşılaştırma, drama ve resim yapma*" etkinliklerinin de uygulanabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

İkinci bir tema olan "*sanat teması*" çerçevesinde ele alınmakta olan kültürümüze ait müzik aletleri ile ilgili olarak "*müzik dinleme ve bulmaca oyunu oynama*"; ebru sanatı ve seramik sanatı ilgili olarak ise "*sanatsal ürün oluşturma*" etkinliklerinin yapılabileceği tespit edilmiştir.

Üçüncü bir tema olan "*önemli günler ve semboller teması*" çerçevesinde ele alınmakta olan nevrüz ile ilgili olarak "*hikâye okuma ve şarkı söyleme*"; Türk bayrağı ile ilgili olarak ise de "*ürün tasarlama*" etkinliklerinin yapılabileceği görülmüştür.

Dördüncü ve son tema olan "*tarihi olaylar teması*" çerçevesinde ele alınmakta olan Çanakkale Zaferi ile ilgili olarak "*resim yapma, görsel okuma yapma, drama yapma ve empatik mektuplar yazma*"; İstiklal Marşı'nın kabulü ve Mehmet Akif Ersoy ile ilgili olarak da "*marş söyleme, hikâye okuma ve drama yapma*" etkinliklerini yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

2. Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında yapılan 17 etkinlikten; 1 çocuğun etkinliklerin tamamını, 2 çocuğun 16'sını, 2 çocuğun 15'ini, 1 çocuğun 14'ünü, 1 çocuğun 13'ünü, 1 çocuğun 11'ini, 1 çocuğun 10'unu ve 2 çocuğun 9'unu hatırladığı tespit edilmiştir.
3. Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında ele alınan 4 temadan en fazla hatırlanma düzeyine sahip olunan temanın "*sosyal yaşam teması*" olduğu, en az hatırlanma düzeyine sahip olunan temanın ise "*tarihi olaylar teması*"nın olduğu görülmüştür.
4. Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında yapılan etkinlikler sonucunda çocukların; *eleştirel düşünme becerisi kapsamında neden-sonuç ilişkisi kurma, akıl yürütme, problem çözme, çıkarımda bulunma ve karşılaştırma yapma; zamanı algılama becerisi kapsamında zamanları ayırt etme, zaman ifadelerini doğru kullanma ve anakronik hata yapmama, değişim ve sürekliliği algılama, süregelen düş gücünü kullanma, durağan düş gücünü kullanma, günlük hayatla ilişkilendirme yapma ve olumsuz imaj derinliğine sahip olma* becerilerini sergiledikleri görülmüştür.
5. Erken çocukluk döneminde sosyo-kültürel eğitim bağlamında uygulanan etkinlikler sonucunda çocukların okul öncesi eğitim programında yer alan bilişsel alana ait amaç ve kazanımlardan 7'sini, sosyal-duygusal alana ait amaç ve kazanımlardan 2'sini, psiko-motor alana ait amaç ve kazanımlardan 4'ünü ve dil alanına ait amaç ve kazanımlardan 5'ini kazandıkları tespit edilmiştir.

5.2 TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde; araştırma süresince alt problemler çerçevesinde elde edilen bulguların değerlendirilmesine yer verilmiştir. Süreç süresince elde edilen bu sonuçlar yapılan diğer çalışmalar çerçevesinden değerlendirilmiştir.

5.2.1 Erken Çocukluk Döneminde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Bazı Tarih Konularının Nasıl ve Hangi Etkinliklerle Öğretilebileceğine Dair

Erken çocukluk döneminde olan çocukların, kendi kültürlerini tanımaları gelecek yaşantıları için oldukça önemlidir. Bu dönemde olan çocuklara sosyo-kültürel eğitimin nasıl ve hangi etkinliklerle verilebileceği dikkat edilmesi gereken noktalardan biridir. Bu bağlamda seçilen etkinlikler çocuğun; bilişsel, psiko-motor ve sosyal-duygusal gelişimlerine kısacası tüm gelişim alanlarına uygun olmalıdır.

Öğrenmenin en aktif olduğu erken çocukluk döneminde etkinliklerin planlanması oldukça önemlidir. Bu dönemde alıcı konumda olan çocuğun, öğrenmesi ön görülen tema ve konuları doğru etkinliklerle planlanarak öğrenmesi, öğrenmeyi kolaylaştıracağı gibi kalıcı olmasını da sağlanacaktır.

Okul öncesi dönemdeki bir çocuğun en belirgin özelliği meraklı ve aktif bir araştırmacı oluşudur. Çocuk izleyen biri olmaktan çok, olayların içinde olmaktan hoşlanır. Çocuğun bu özelliği okul öncesi eğitimin temel ilkelerinden biri olan aktif katılımın gerekçesini oluşturur (Oktay, 2000). Bu nedenle öğretilmek istenen konular için etkinlikler hazırlanırken bu durum göz önünde bulundurulmalıdır.

Sosyo-kültürel eğitimin amaçlandığı bu çalışmada seçilen temalar çerçevesinde; "*resim yapma, ürün oluşturma, şarkı ve tekerleme söyleme, film izleme, drama ve yaratıcı drama yapma, görsel okuma, geçmişle bugünü karşılaştırma, müzik dinleme, bulmaca oyunu, sanatsal ürün oluşturma, hikâye okuma, ürün tasarlama ve empatik mektuplar yazma*" gibi etkinlikler tasarlanmıştır. Hazırlanan bu etkinliklerin uygulama aşamasında çocukların ilgi ve dikkatleri farklılık göstermiştir. Aktif katılımcı oldukları etkinliklerden zevk alan çocukların, pasif katılımcı oldukları etkinliklerden sıkıldıkları gözlemlenmiştir. Örneğin; çocukların hikâye okuma etkinliğinde dikkatlerinin çabuk dağıldığı, ancak yaratıcı drama etkinliğinde dikkatlerini uzun süre yoğunlaştırabildikleri tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin; hikâyede pasif katılımcı, yaratıcı dramada ise aktif katılımcı olmaları ile açıklanabilir.

Yaratıcı drama, çocuklara olumlu sosyal beceriler geliştirmeleri için önemli fırsatlar sunmaktadır. Yaratıcı drama etkinliklerinde, çocuklar birbirlerini dinlemeyi, duygularını ve düşüncelerini ifade edebilmeyi, karşılaştıkları problemleri çözebilmeyi ve işbirliği yapmayı öğrenebilirler. Yaratıcı drama etkinlikleri; "*hareket çalışmaları, pantomim, rol oynama, doğaçlama ve hikâyelerden oyunlar oluşturma*" etkinliklerinden oluşmaktadır (Ceylan, 2009). Çocukların oldukça aktif oldukları bu tür etkinliklerin seçilmesi çocukların dikkat süresini artıracığı gibi, zevkli bir öğrenme sağlanmasına olanak tanıyacaktır.

Bunun dışında oyun etkinlikleri de çocukların dikkatlerini uzun süre aktif tutmaktadır. Oyunun çocuklar için eğlenceli ve heyecan verici olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Ancak oyun, çocuk için eğlenceli olduğu kadar onun

gelişimini de destekleyici ve eğitici (Aksoy ve Çiftçi, 2008). Bundan hareketle sosyo-kültürel eğitim bağlamında hazırlanan etkinliklerde oyunların kullanılmasının hem çocukların dikkatini uzun süre aktif tuttuğu hem de eğlenerek öğrenmelerini sağladığı görülmüştür.

Resim yapma, ürün ve sanatsal ürün oluşturma etkinlikleri, çocukların psiko-motor ve bilişsel becerilerini kullanarak iç dünyalarını yansıttıkları etkinlik çeşitleridir. Çocuğun yaptığı resimler iç dünyasını ortaya koyan bir tanı belgesidir (Kırışoğlu, 2005). Bu bakımdan sosyo-kültürel eğitim için bu tür etkinliklerin uygulanması oldukça önemlidir. Çünkü çocuğun kendisine tanıtılan temalarla ilgili ürün ortaya koyduğu etkinlikleri hatırlama düzeyinin fazla olduğu görülmektedir.

Sosyo-kültürel eğitim bağlamında çocukların dikkatlerini uzun süre aktif tuttukları, iç dünyalarını yansıttıkları ve eğlenerek öğrenebildikleri etkinliklerin seçilmesi ile, bu eğitiminin kalıcı olarak verilebileceği ifade edilebilir.

5.2.2 Erken Çocukluk Döneminde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Yapılan Etkinliklerle Çocukların Hangi Becerileri Sergileyebileceklerine Dair

Piaget'e göre 6 yaşındaki çocuk işlem öncesi dönemdedir. Bu evrede bilişsel gelişim anlamında çocuklar henüz konular arasında mantıksal ilişkiler kuramazlar. Çünkü henüz neden-sonuç ilişkilerini anlayacak bilişsel yetenekten yoksundurlar (Aydın, 2004). Ancak sosyo-kültürel eğitim bağlamında yapılan bu çalışmada, yapılan etkinlikler sonucunda çocukların, eleştirel düşünme kapsamında; "*problem çözme, akıl yürütme, neden-sonuç ilişkisi kurma, çıkarımda bulunma ve karşılaştırma yapma*" gibi bilişsel becerileri sergiledikleri görülmektedir.

Kurtuluş (1999) zaman kavramı öğretimine ilişkin bir araştırma yapmıştır. Bu amaçla 5-6 yaş grubu çocuklardan deney ve kontrol grubu oluşturmuştur. Deney grubuna yaratıcı etkinlikler yoluyla zaman kavramı verilmeye çalışılmış, kontrol grubuna ise okul programı olduğu gibi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda deney grubunda yer alan çocukların zaman kavramı becerilerinin kontrol grubunda yer alan çocuklara göre oldukça yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Akt. Aral, 2006). Bu çalışmada ise sosyo-kültürel eğitim kapsamında seçilen Türk tarihine ait bazı olay ve olguları içeren etkinlikler sonucunda çocukların zamanı, değişim ve sürekliliği algılama becerisi kapsamında; zamanı ayırt etme, zaman ifadelerini doğru kullanma, zamanla oluşan sürekliliği ve değişimi algılama becerisini sergiledikleri ve anakronik hata yapmadıkları gözlemlenmiştir.

Okulda öğretilenlerin günlük yaşamla ilişkisinin kurulabilmesi ve günlük hayata aktarılabilmesi önemli bir konudur. Bu çalışmada da çocukların geçmiş dönemlere ait etkinlikler esnasında o döneme ait olay ve olguları içselleştirerek günlük hayatlarıyla ilişkilendirmeler yaptıkları görülmüştür. Bu durum, seçilen konuların kültürümüze ve tarihimize ait konuları içermesi ve çocukların bu konular bağlamında ailelerinden ve yakın çevrelerinden çeşitli uyarıcılara maruz kalması ile açıklanabilir. Vygotsky, çocuğun sosyal çevresinin bilişsel gelişiminde önemli bir rolü olduğunu ileri sürmüştür. Dolayısıyla çocuğun en yakında bulunan yetişkinlerin, olay ve olguların onun bilişsel gelişimini etkilemesi kaçınılmazdır. O halde, bilişsel gelişimin kaynağı, kişisel psikolojik süreçlerden önce, insanlar ve kültürler arasındaki etkileşimdir (Senemoğlu, 2011). Bu nedenle bireyleri kültürleriyle etkileşime sokacak etkinliklerin eğitim ortamında sunulması gereklidir.

Gelişen teknoloji ile birlikte çocuklar medyanın olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkilerine de maruz kalmaktadır. Yapılan bu çalışmada çocukların olumsuz medya etkisinde oldukları gözlemlenmiştir. Bu etki sonucunda çocuklar kültürümüze ait olmayan kavramlar öğrenmiş ve kültürümüze yabancılaşmışlardır. Kültürümüze ait öğeleri "kötü", tarihimize ait yapıları ise "eski" olarak yorumlamışlardır. Bu dönemde yetişen çocukların medya etkisine oldukça fazla maruz kaldıkları düşünülürse, kültürümüze ve tarihimize ait öğeleri içinde barındıran programlar hazırlanarak, çocuklar üzerindeki medyanın bu olumsuz etkisi olumlu etkiye dönüştürülebilir. Daysal-Ersoy (2011)'un yaptığı çalışmada da buna benzer sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan etkinlikler sonucunda çocukların olumsuz medya etkisinde oldukları tespit edilmiştir. Dolayısıyla gerçekleştirilen bu iki çalışmanın, kültürümüze ait programlar yapılması gerekliliğini ortaya çıkardığı söylenebilir.

Düşünme becerilerine ilişkin yapılan önemli sınıflamalardan birisi de Fines'in süreğen ve durağan düş gücü sınıflamasıdır. Bu sınıflamaya göre durağan gücüne sahip çocuklar zaman içerisindeki olayları olduğu gibi resmeder. Süreğen düş gücüne sahip çocuklar ise hayal edilen olayları açıklama, yapılandırma, anlamlandırma, yorumlama, değerlendirme gibi düş gücüne bilimselliği katan bir süreçtedirler. Süreğen düş gücünde olan çocuklar tarihsel olayları resmederken "*bu kişi neden böyle yaptı? bu olayda neler etkili oldu?*" gibi sorular sorarlar (Coşkun-

Keskin, 2007). Süreğen düş gücünün çocukların karşılaştıkları olay ve durumlarla ya da okul ortamında gerçekleştirilen etkinliklerle geliştirilebileceği göz önünde bulundurulursa, okul ortamında bu yönde yapılan etkinliklerin önemi ortaya çıkar. Bu araştırmada da yapılan etkinlikler sonucunda çocukların tarihi olay ve olguları değerlendirirken, durağan ve süreğen düş güçlerini kullandıkları tespit edilmiştir. Durağan düş güçlerini kullanan çocuklar olayları olduğu gibi anlamaya ve resmetmeye çalışmıştır. Süreğen düş gücünü kullanan çocuklar ise tarihi olayları anlamlandırmada daha başarılı olmuşlardır.

5.2.3 Erken Çocukluk Döneminde Sosyo-Kültürel Eğitim Bağlamında Yapılan Etkinliklerin Ülkemizde Hali Hazırda Uygulanan Okul Öncesi Programının Hangi Kazanımlarını Kazandırabileceğine Dair

Okul öncesi eğitim programı 36-72 aylık çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanmış ve 36-48 ay, 48-60 ay ve 60-72 ay şeklinde üç kısma ayrılmıştır (MEB, 2006). Araştırmanın yapıldığı 60-72 ay içinde bulunan çocuklar için hazırlanan amaç ve kazanımlar; bilişsel alan, psiko-motor alan, sosyal-duygusal alan, dil alanı ve öz bakım becerileri bölümlerine ayrılmıştır. Araştırmaya katılan çocukların seçilen temalar ve uygulanan etkinlikler bakımından; bilişsel alan, psiko-motor alan, sosyal-duygusal alan ve dil alanı dâhilinde bulunan amaç ve kazanımları sergiledikleri tespit edilmiştir.

Yapılan etkinlikler sonucunda çocukların:

Bilişsel alan kapsamında bulunan amaç ve kazanımlarından;

- ✓ Belirli durum ve olaylarla ilgili neden-sonuç ilişkisi kurabilme,
- ✓ En uygun çözüm yoluna karar verir,
- ✓ Zamanla ilgili kavramlar arasında ilişki kurabilme,
- ✓ Zamanla ilgili kavramları anlamına uygun şekilde kullanır,
- ✓ Olayları Oluş sırasına göre söyler,
- ✓ Algıladıklarını hatırlayabilme,
- ✓ Olay ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır,

Psiko-motor alan kapsamında bulunan amaç ve kazanımlardan;

- ✓ Kâğıt üzerine çizilmiş basit şekilleri keser,
- ✓ Küçük kaslarını kullanarak belirli bir güç gerektiren hareketleri yapabilme,
- ✓ Malzemelere araç kullanarak şekil verir,
- ✓ Malzemelere elleriyle şekil verir,

Sosyal-duygusal alan kapsamında bulunan amaç ve kazanımlardan;

- ✓ Kendisinin ve başkalarının haklarına saygı gösterir,
- ✓ Görsel sanat etkinliklerinde özgün ürün yapar,

Dil alanı kapsamında bulunan amaç ve kazanımlardan;

- ✓ Duygu düşünce ve hayallerini yaratıcı yolla açıklar,
- ✓ Üstlendiği role uygun konuşur,
- ✓ Kafiyeyle sözcükler söyler,
- ✓ Dinlediklerini resim, müzik, drama, şiir, öykü vb. yollarla ifade eder,
- ✓ Sesin kaynağını söyler kazandıkları görülmüştür.

Araştırmada sosyo-kültürel eğitim kapsamında seçilen temalar ve uygulanan etkinlikler sonucunda hali hazırda kullanılan okul öncesi eğitim programında bulunan 18 amaç ve kazanımın kazandırıldığı görülmektedir.

Daysal-Ersoy (2011)'un yaptığı çalışmada da etkinlikler sonucunda ulaştığı kazanımları, sosyo-kültürel eğitim bağlamında eşleştirdiği görülmektedir. Okul öncesi eğitim programımızda yer alan amaç ve kazanımların sosyo-kültürel eğitim bağlamında uygulanan etkinliklerle kazandırılabilmesine dikkat çekilmiştir. Bu araştırmada da, yapılan etkinlikler sonucunda çocukların sergiledikleri amaç ve kazanımlar ile sosyo-kültürel eğitiminin eşleştiği böylelikle bu amaç ve kazanımlarla sosyo-kültürel eğitimin verilebilir olduğu tespit edilmiştir.

Ülkemizde kullanılan okul öncesi eğitim programında çocuklarda "öğretilemez" denilen zaman kavramlarının doğru ve uygun etkinlikler yapıldığında öğretilebileceği, çalışma sonucunda ortaya çıkmıştır. Okul öncesi programının özellikle bilişsel alan ve sosyal-duygusal alan kazanımları, sosyo-kültürel eğitim etkinlikleriyle kazandırılabilir. Bu bağlamda okul öncesi eğitim programı ışığında hazırlanan etkinlikler ile 6 yaş grubu öğrencilerine sosyo-kültürel eğitimin verilebileceği söylenebilir.

5.3 ÖNERİLER

Eylem araştırması ile gerçekleştirilen bu çalışmada araştırmacı aynı zamanda öğretmen rolüyle sınıfta bulunmuş, bunun bir sonucu olarak da uygulama sürecinde karşılaşılan eksiklikleri tespit edebilmiştir. Bu bağlamda bulgular bölümünde tespit edilen ve yukarıda tartışılan konularla ilgili olarak araştırmaya yönelik eleştiriler ile " *Milli Eğitim Bakanlığı'na ve eğitim alanında çalışan akademisyenlere*" öneriler getirilmiştir.

5.3.1 Milli Eğitim Bakanlığı'na Öneriler

- Ülkemizde hali hazırda kullanılan okul öncesi eğitim programında sosyo-kültürel eğitim konularına yer verilmelidir.
- Erken çocukluk döneminde bulunan çocukların medyanın olumsuz etkisine maruz kalmalarını önleyecek programlar RTÜK ile birlikte kararlaştırılarak hazırlanmalı ve çocuklar bu programa dâhil edilmelidir.
- Çocukları kültürümüze yabancılaştıran ve onu "kötü" ve "eski" olarak nitelendirmelerine neden olan programlar kaldırılmalı, bunların yerine çocukların kültürümüzü tanımalarını sağlayacak programlar hazırlanmalıdır.
- Çocukların kültürümüze ait mekânları gezmelerine olanak tanıyarak, kültürümüze ait öğeleri yakından görme fırsatı verilmelidir.
- Sosyo-kültürel eğitim bağlamında bulunan bütün tema ve konular için programa amaç ve kazanım eklenerek, etkinlik önerileri hazırlanmalıdır.
- Hizmet içi eğitimler ile meslekte bulunan öğretmenler bu konu dâhilinde bilgilendirilmelidir.

5.3.2 Eğitim Alanında Çalışan Akademisyenlere Öneriler

- Akademisyenler üniversite eğitimi sırasında; erken çocukluk dönemi ve çocuk gelişimi ile ilgili farklı disiplinleri desteklemeli, erken çocukluk döneminde sosyal bilgiler, tarih ve akademisyenlerin sosyo-kültürel konuların öğretilmesine karşı olumsuz tutumların önüne geçilmelidir.
- Farklı ülkelerin erken çocukluk dönemi ile ilgili çalışmaları takip edilerek, bu doğrultuda çalışmalar yapılmalı ve öğretmen adayları desteklenmelidir.
- Hizmet içi eğitimler yoluyla okul öncesi eğitimdeki gelişmelerin öğretmenlere aktarılması ve farkındalık yaratılması sağlanmalıdır.
- Sosyo-kültürel eğitim bağlamında yer alabilecek diğer temalar belirlenmeli ve bu temalar kapsamında etkinlikler tasarlanarak çalışmalar yapılmalıdır.

5.4 GELECEK ÇALIŞMALAR DOĞRU

Yukarıda da görüldüğü gibi erken çocukluk döneminde sosyal bilgiler, tarih ve sosyo-kültürel eğitimin verilemeyeceği inancı ile mücadele edilerek, öğrenmenin hızlı olduğu bu dönemde kültürümüze ait öğelerin hazırlanan etkinlikler ile öğretilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu alanda yapılan çalışmaların az oluşu dikkat

çekmiş, yapılacak olan çalışmalar için farklı bakış açısı oluşturmak ve zemin hazırlamak amaçlanmıştır.

Sosyo-kültürel eğitim bağlamında yapılacak çalışmaların; sosyal bilgiler eğitimcileri ve okul öncesi eğitimcileri ile ortak tasarlanarak yürütülmesi ve okul öncesi eğitim alanında disiplinler arası çalışmaların, bu alanın gelişimine daha fazla katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, A. ve Dere Çiftçi, H. (2008). *Erken Çocukluk Döneminde gelişimi destekleyen Oyunlar*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Kesin Raporu, (2006). *Anaokulunda Devam eden Altı Yaş Grubundaki Çocukların Kavram Gelişiminde Bilgisayar Destekli Öğretimin Etkisinin İncelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş. ve Çimen, S. (2001). *Çocuk Gelişimi 1*. İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık.
- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş. ve Çimen, S. (2001). *Çocuk Gelişimi 2*. İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık.
- Atkinson, Rita, L., Atkinson, Richard, C., Smith, Edward, E., Bem, Darly, J., Hoeksema ve Susan Nolen (2002). *Psikolojiye Giriş*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Aydın, A. (2004). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi* (5. Baskı). Mersin: Tek Eylül Yayıncılık.
- Barutçugil, H. (2001). *Suyun Rüyası Ebru: Yaşayan Gelenek*. İbrahimhakkıoğlu, M. Ş. (Editör). İstanbul: Ebristan Yayınları.
- Berk, L. E. (2002). *Infants and Children: Prenatal Through Middle Childhood* (4th Edition). Boston: Allyn & Bacon.
- Brewer, J. A. (2007). *Introduction to Early Childhood Education: Preschool Through Primary Grades* (6th edition). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, G. (1998). Çağdaş İnsanın Yetiştirilmesinde Aile ve Okulun Rolü. *Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan*. Can, G. (Editör). s. 113-133. Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Ceylan, Ş. (2009). *Vineland Sosyal-Duygusal Erken Çocukluk Ölçeğinin Geçerlik-Güvenirlik Çalışması ve Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Beş Yaş Çocuklarının Sosyal-Duygusal Davranışlarına Yaratıcı Drama Eğitiminin*

Etkisinin İncelenmesi. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Coşkun-Keskin S. (Baskıda). Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Bilgiler eğitimi ve Sosyo-Kültürel Eğitim. *Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Sosyal Bilgiler Öğretimi Klavuzu*. Dilek D. (Editör). Ankara: Pegem Akademi.

Coşkun-Keskin, S. (2007). *Sosyal Bilgiler Derslerinde Empati Becerilerinin Dayalı Öğretim Tekniklerinin Kullanılması*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Coşkun-Keskin, S. Daysal-Ersay, D. (2012). Erken Çocukluk Döneminde Sosyo-Kültürel Eğitime Dair Örnek Bir Çalışma: Mimar Sinan. *International Online Journal of Education Sciences*, 4,117-130.

Çelik Şavk, Ü. (2011). *İnsanlık Tarihine Yön Veren 20 Kişiden Biri*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.

Çepni, S. (2005). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş* (2. Baskı). Trabzon: Özel Basım.

Daysal-Ersoy, D. (2011). *Erken Çocukluk Döneminde Sosyo-Kültürel Eğitim: Ünlü Türk Büyüklere*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Dertarla-Gül. E. (2009). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim. *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Haktanır. G. (Editör). s.163-184. Ankara: Anı Yayıncılık.

Diyarbakırlıoğlu, M. A. (2010). *Kaybolan Meslekler ve Son Ustalar*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.

Dönmez, C. (2003). Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. *Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Klavuzu*. Şahin. C. (Editör). s. 31-41. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık.

Eğitimde Herşey Sil Baştan. (31 Mayıs 2012). *Zaman*, s. 19.

Erden, M., Akman, Y. (1997). *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretme* (5. Basım). İstanbul: Arkadaş Yayınevi.

Fredericks, (2007). *Much More Social Studies Through Children's Literature: A Collaborative Approach*. Westport: Libraries Unlimited/Teacher Ideas Press.

Gazimihal, M. R. (2001). *Türk Nefesli Çalgıları: Türk Ötgu Çalgıları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Gazimihal, M. R. (2001). *Ülkelerde Kopuz ve Tezeneli Sazlarımız*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Greenhill, E.H. (1991). *Müze ve Galeri Eğitimi*. Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Gültekin Akduman, G. (2010). Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Önemi. *Okul Öncesi Eğitime Giriş*. Uyanık Balat, G. (Editör). s. 2-15. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Güven, G., Efe Azkeskin, K. (2010). Erken Çocukluk Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitim. *Erken Çocukluk Eğitimi*. Diken, İ.H. (Editör). s. 2-50. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- İnan, H. Z. (2011). Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Eğitim Programı. *Okul Öncesi Öğretiminde Özel Öğretim Yöntemleri*. Alisinanoğlu, F. (Editör). s. 1-25. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Jackman, H. L. (2001). *Early education curriculum: A child's connection to the world*. (2th Edition). USA: Delmar Thomson Learning.
- Kafesoğlu, İ. (2003). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kaplan, E. (2005). *İlköğretim Öğrencilerinin Tarihsel Düşünme Becerilerinin Sözlü Tarih Çalışmasıyla Geliştirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kartal, H. (2005). *Erken Çocukluk Eğitim Programlarından Anne-Çocuk Eğitim Programının 6 Yaş Grubundaki Çocukların Bilişsel Gelişimlerine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kırıoğlu, O.T. (2005). *Sanatta Eğitim: Görmek Öğrenmek Yaratmak* (3. baskı). Ankara: Pegema Yayıncılık.
- King, H. V. (1983). Okulöncesi Eğitim (Çev: T. Gürkan). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1 (16), 393-399. (Orijinal makalenin yayımlanma tarihi, 1971).
- Kocakaplan, İ. (2008). *İstiklal Marşımız ve Mehmet Akif Ersoy*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakıf Yayınları.
- Kürküoğlu Ülke, B. (2010). 0-6 Yaş Arası Çocukların Temel Gelişim Özellikleri: Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. *Erken Çocukluk Eğitimi*. Diken İ.H. (Editör). s. 136-168. Ankara: Pegem Yayınları.

- Mayring, P. (2000). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*. (Çev. A. Gümüş ve M.Sn Durgun). Adana: Baki Kitapevi.
- MEB (2006). *36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı*. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı: Ankara.
- Merçili, E. (2000). *Türkiye Selçukluları'nda Meslekler*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Oktay, A. (2000). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem* (2. Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Özbay, Y. (2004). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi Kuram-Araştırma-Uygulama* (5.Baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Öztürk, İ. H. (2011). Tarih Öğretiminde Anakronizm Sorunu: Sosyal Bilgiler ve Tarih Ders Kitaplarındaki Kurgusal Metinler Üzerine Bir İnceleme. *Journal of Social Studies Education Research*, 2, 37-58.
- Öztürk, M. (1999). *Tarih Felsefesi*. Elazığ: Başbakanlık Basımevi.
- Penn, H. (2008). *Understanding Early Childhood: Issues and Controversies*. (2nd Edition). Maidenhead: Open University Press.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalar Giriş: Nicel Nitel Yaklaşımlar*. (Çev. D. Bayrak, H.B. Arslan ve Z. Akyüz). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sevinç, M. (2003). *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Şahin, S. (2010). 0-6 Yaş Arası Çocukların Temel Gelişimsel Özellikleri: Fiziksel ve Sosyal-Duygusal Gelişim. *Erken Çocukluk Eğitimi*. Diken, İ.H. (Editör). s.170-206. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Tırnovalı, A. (2005). *Hermeneutik ve Çağdaş Hermeneutiğe Habermas'ın Katkıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Umut, A. (2009). *Bir El Sanatı Olarak Süpürgeciliğin sosyolojik Açından İncelenmesi: Adapazarı Örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ünal, S. (2003). Seramik Sanatı ve Eğitimi Üzerine Değerlendirmeler. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(6), 99-105.

- Wortham, S. C. (2005). *Early Childhood Curriculum: Developmental Bases for Learning and Teaching*. (4th Edition). Alexandria, VA: Prentice Hall.
- Yıldırım A., H. Şimşek (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, Ö. ve T. Sezer (2009). Okul Öncesi Dönemde Sosyal Bilgiler Eğitimi. *Çoluk Çocuk Dergisi*. 87, 10-13.

EKLER

EK: 1 Sihirli Süpürge

Yaz tatillerinde, köye babaannemi ziyarete giderdik. Sabahları herkes uyurken babaannemle erkenden kalkıp, kırlara şifalı bitkiler toplamaya çıkardık. Yemyeşil kırlarda babaannem mis gibi kokan otlar toplar, köydeki hastalar için ilaçlar yapardı. Bu otlar sayesinde kiminin yarasını iyi eder kimini ağrılarından kurtarırdı. Ben de papatya toplayıp saçıma toka yapardım.

Bir gün yine babaannemle ot toplarken kulağıma bir ses geldi. Babaannemin bana seslendiğini sanarak döndüm fakat ses başka bir taraftan geliyordu.

-Küçük hanım bakar mısın bana ?

Aniden sesin geldiği tarafa doğru döndüğümde bir de ne göreyim, ses yemyeşil otlardan geliyor. İnce, narin, neredeyse benim boyum kadar otlar bana bakıp gülümsüyorlardı.

Bana mı seslendiniz diye sorduğumda en uzun olanı konuşmaya başladı:

-Küçük Hanım, biz seni ve babaanneni tanıyoruz, sık sık buraya gelip çiçek topluyor, hasta insanlar için şifalı bitkiler buluyorsunuz. Belli ki insanlara yardım eden iyi kalpli kişilersiniz. Biz sizden şunu istiyoruz. Şimdi bahar ayındayız. Orman yemyeşil, hepimiz neşe içindeyiz fakat yakında kış gelecek, biz hiçbir işe yaramadan solup gideceğiz. Diğer arkadaşlarımız hastalara şifa oluyor, çiçek kardeşlerimiz evleri süslüyor fakat bizim ne çiçekler gibi güzel görüntümüz var ne de hastalara iyi gelecek bir yerimiz.

Duyduk ki süpürge diye bir şey varmış. Anneler onu kullanarak evlerini tozlardan temizliyorlar, çocuklarının hasta olmalarını engelliyorlarmış. Biz de insanlara faydalı olmak istiyoruz. Bizi götürüp kurutarak sonra da süpürge yaparak eviniz de bize de bir yer verseniz çok mutlu oluruz.

Kış geliyor hem soğuktan korunacağız, sımsıcak bir evimiz olacak hem de insanlara bir faydamız olacak. Ne dersiniz?

Otları dinledikten sonra çok iyi bir fikir dedim ve babaannemin yanına koşarak gittim ve ona gördüklerimi anlattım. Babaannem de bu fikri beğendi ve otları

alarak eve götürdük. Babaannem onları güzelce kuruttu ve birbirlerine bağıladı. Tabi bu sürede yaz tatilimiz de sona ermişti.

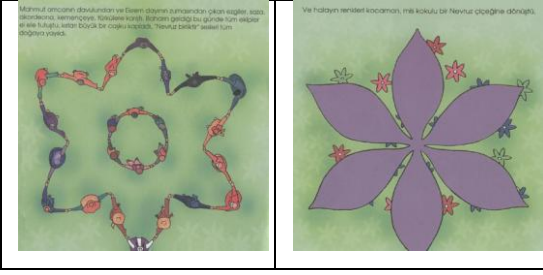
Eşyalarımızı toplayıp eve dönerken aylar önce kırdaki duyduğum sesi duydum bahçede:

-Hoşçakal küçük kız. Gelecek yaz görüşmek üzere...

Bir yıl boyunca tekrar yazın gelmesini ve köye babaannelere gitmeyi sabırsızlıkla bekledim. Nihayet tatil oldu ve köye gitme zamanımız geldi. Babaannelere vardığımızda geçen yaz benimle konuşan otlardan yapılan süpürgeye koştum hemen. Saatlerce konuştuk, oynadık. Süpürgem bazen benim atım oluyor yolculuğa çıkıyoruz, bazen de ev temizliğimde en büyük yardımcım oluyordu. Ha bu arada unutmadan süpürgem köyde yalnız değil artık. Herkesin evinde bir süpürgesi var !!!

EK: 3 Kınalı Ali

Üsteğmen Faruk cepheye yeni gelen askerleri kontrol ediyor bir taraftan da onlarla laflıyor, nerelisin gibi sorular soruyordu. Bir ara saçının ortası sararmış bir çocuk gördü. Merakla "adın ne senin evladım?" der.

Çocuk: "Ali", diye cevap verir.

- "Nerelisin?" der.

Ali: "Tokat, Zile'denim" der.

- "Peki evladım bu kafanın hali ne?"

Ali: "Anam cepheye gelirken kına yaktı komutanım" der.

- "Neden?" der üsteğmen.

Ali: "Bilmiyorum komutanım" der.

"Peki gidebilirsin Kınalı Ali" der komutan. O günden sonra herkes ona 'Kınalı Ali' der. Herkes kafasındaki kınayla dalga geçer.

Kısa surede cana yakın ve cesur tavırlarıyla tüm arkadaşlarının sevgisini kazanır Kınalı Ali bir gün ailesine mektup yazmak ister. Ali'nin okuma yazması da yoktur. Arkadaşlarından yardım ister ve hep beraber başlarlar yazmaya. Ali söyler arkadaşları yazar:

"Sevgili Anne ve Babacım. Ellerinizden öperim. Ben burada çok iyiyim. Beni merak etmeyin" diye başlar. Kız kardeşini, kendinden bir küçük erkek kardeşini sorar.

Köyündekilerin burnunda tüttüğünü yazdırır. Kendilerini merak etmemesini, kendileri var oldukça düşmanın bir adım bile ilerleyemeyeceğini yazdırır.

Gururla mektubu bitirir. Neden sonra aklına gelir ve yazının sonuna anasına not düşer. Alinin kendisinden hemen sonra askere gelecek bir kardeşi daha vardır:

"Anacağım kafama kına yaktın, burada komutanlarım ve arkadaşlarım benle hep dalga geçtiler. Sakın kardeşim Ahmet'e de yakma. Onla da dalga geçmesinler" der. "Ellerinden öptüm" diye bitirir.

Aradan zaman geçer. Kınalı Ali'nin ailesine yazdığı mektubun cevabı gelir.

Komutanları buruk ve gözleri dolu dolu mektubu açıp okumaya karar verirler.

(bu mektubun aslı Çanakkale müzesinde sergilenmektedir)

Babası anlatır Ali'nin: "Oğlum Ali. Nasılsın, iyi misin? Gözlerinden öperim, selam ederim." dedikten sonra, "Öküzü sattık, paranın yarısını sana, yarısını da cepheye gidecek kardeşine veriyoruz. Şimdi öküzün yerine tarlayı ben sürüyorum. Zaten artık zahireye de fazla ihtiyacımız olmadığı için yorulmuyorum da. Siz sakın bizi merak

etmeyin, bizi düşünmeyin" der. Köyü, akrabalarını anlatır ve mektubu bitirir: "Ali, ananın da sana diyeceği bir şey var."

Anası anlatır: "Oğlum Ali, yazmışsın ki kafamdaki kınayla dalga geçtiler, kardeşime de yakma, demişsin. Kardeşine de yaktım. Komutanlarına ve arkadaşlarına söyle, senle dalga geçmesinler. Bizde 3 şeye kına yakarlar:

1- Gelinlik kıza, gitsin ailesine çocuklarına kurban olsun diye,

2- Kurbanlık koça, Allah'a kurban olsun diye,

3- Askere giden yiğitlerimize, vatana kurban olsun diye...

Gözlerinden öper, selam ederim. Allah'a emanet olun."

EK: 4 Araştırmaya Katılan Çocuklara Dair Bilgiler

KAP, KFB, EAB: Üçüzler. Anne eczacı, baba diş hekimi. Anne baba birlikte yaşıyorlar.

EFY: Anne öğretim görevlisi, baba inşaat teknikeri. Anne baba birlikte yaşıyorlar. tek çocuk.

EFA: Anne hemşire, baba esnaf. Anne baba birlikte yaşıyorlar. 2 kardeşler.

EA: Anne ve baba polis. Anne baba birlikte yaşıyorlar. 2 kardeşler.

ET: Anne öğretmen, baba satış elemanı. Anne baba birlikte yaşıyorlar. 2 kardeşler.

EH: Anne ve baba öğretmen. Anne baba birlikte yaşıyorlar. 2 kardeşler.

EB: Anne ev hanımı, baba akaryakıt istasyonunda çalışıyor. Anne baba birlikte yaşıyorlar. 3 kardeşler.

KM: Anne öğretmen, baba müdür yardımcısı. Anne baba birlikte yaşıyorlar. Tek çocuk.

KS: Anne ev hanımı, baba mobilya satıcısı. Anne baba birlikte yaşıyorlar. tek çocuk.

EY: Baba itfaiyeci, anne hemşire. Anne baba birlikte yaşıyorlar. 2 kardeşler.

KNN: Anne ev hanımı, baba sağlık memuru. Anne baba birlikte yaşıyorlar. 2 kardeşler.

EK: 5 YAPILAN ETKİNLİKLER

Sosyal Yaşam Teması Bağlamında Uygulanan Etkinlikler

Eski Meslekler Etkinlikleri:

Süpürgecilik

Gerekli Materyaller

- Süpürge
- Dünya Haritası
- Lastik
- Sulu Boya

Yapılışı

Sınıfa getirilen süpürge küçük parçalar halinde kesilir. Lastikle bağlandıktan sonra boyamaları için çocuklara verilir. Boyanan süpürgeler üzerlerine çocukların dünya üzerinden süpürmek istedikleri kötülükler yazılarak dünya haritasına yapıştırılır.

Sepetçilik

Gerekli Materyaller

- Kağıt
- Renkli eliş kağıtları
- Yapıştırıcı
- Kuru boya

Yapılışı

Kağıt üzerine çizilen sepet şablonu çocuklara dağıtılır. Renkli eliş kağıtları kesilerek çocuklardan bu eliş kağıtlarını kendilerine verilen sepet şablonuna yapıştırmaları ve daha sonra bu sepetin içine taşımak istedikleri nesnelere çizmeleri istenir.

Şerbetçilik

Gerekli Materyaller

- Limon
- Su
- Şeker
- Sürahi

Yapılışı

Kesilen limonlar her çocuğa sıkılır. Çocuklar arasından şeker koyucu, su koyucu ve tadıcı seçilir. Bu çocuklar sırayla materyalleri koyarak şerbeti hazırlar. Yine çocuklar arasından seçilen şerbetçi dede şerbeti arkadaşlarına dağıtır.

Takunyacılık

Gerekli Materyaller

- Takunya

Yapılışı

Sınıfa getirilen takunyanın çocuklar tarafından incelenmesi ve giymesi sağlanır. Ardında Taka tuka tekerlemesi söylenir.

Sedef Kakama Ustalığı

Gerekli Materyaller

- Strafor
- Guvaş boya
- Ss malzemeleri (boncuk, küçük yapay iek parçaları)
- Sedef kakma yapımını gösteren film

Yapılışı

Sedef kakma yapımını gösteren film izlettirilir. Sınfa getirilen straforlar eşıt parçalara kesilerek çocuklara dağıtılır. Çocuklar ilk olarak bu straforları guvaş boya ile boyar. Ardından ss malzemelerini kakma ustası gibi straforlara yerleştirirler.

Demircilik

Gerekli Materyaller

- Demir parça
- Demircilik yapımını gösteren video

Yapılışı

Sınfa getirilen demir çocuklara gösterilir ve nası bu Şekli aldığı sorulur. Ardından demircilik filmi izlettirilir. Daha sonra çocuklarla birlikte bütün eski meslekleri anlatan ront söylenir.

Osmanlı Günü Etkinlikleri

Gerekli materyaller

- Osmanlı dönemine ait kıyafet ve kıyafet malzemeleri (şal, fes, kalkal, kaftan, pelerin v.s.)
- Osmanlı dönemine ait mimari yapıyı gösteren kartlar
- Sofra bezi (yere sermek için)

Yapılışı

Sınıfa getirilen kıyafet ve kıyafet materyalleri çocuklara giydirilir ve onlara o dönemlere ait isimler verilir. Ardından Osmanlı dönemine ait resimler göstererek günümüz evleri ile Osmanlı evlerini karşılaştıran resim yapmaları istenir. Resim etkinliğinin ardında daha önceki etkinliklerde hazırlanan materyaller (sedef kutular, sepet resimleri, ebrular, seramik malzemeler) sınıfa getirilerek Pazar ortamı hazırlanır ve çocuklar bu malzemeleri arkadaşlarına satarlar. Ardından okulda hazırlanan yemek yer sofrası kurularak, Osmanlı dönemi sofrada ile yenir.

Sanat Teması Bağlamında Uygulanan Etkinlikler

Kültürümüze Ait Müzik Aletleri

Gerekli Malzemeler

- Karton kutular
- El işi kayıtlarından hazırlanmış nota işaretleri
- Davul, kabak kemane, kopuz ve tulum resimleri
- Bu müzik aletlerine ait müzik sesleri

Yapılışı

Kutuların üzerine nota işaretleri ve her müzik aletinin resimleri yapıştırılır. Bu müzik aletlerine ait sesler çocuklara dinlettirilir. Ardından Müzik kutusu oyunu ile çalınan müzik seslerinin hangi müzik aletine ait olduğunu bulma oyunu oynanır.

Seramik Sanatı

Gerekli Materyaller

- Seramik hamuru
- Boya

Yapılışı

Seramik sanatı ve yapılış hakkında bilgi verildikten sonra sınıfa getirilen seramik hamuru çocuklara dağıtılarak kendi istedikleri şekilleri yapmaları istenir. Kurumaya bırakılan hamurlar daha sonra boyanır.

Ebru Sanatı

Gerekli Materyaller

- Ebru teknesi
- Kitre
- Ebru boyası
- Ebru kağıdı

Yapılışı

Ebru sanatı ve ebru yapımı hakkında bilgi verildikten sonra sınıfa getirilen ebru malzemeleri ile çocuklara örnek bir ebru yapılır. Ardından her çocuk isimlerinin alfabetik sırası ile kendi ebrusunu yapar.

Önemli Günler Ve Semboller Teması Bağlamında Uygulanan Etkinlikler

Nevruz

Gerekli Materyaller

- “Nevruz” adlı hikâye
- Üzerinde hikâyede geçen sloganların yazılı olduğu kartlar

Yapılışı

“Nevruz” adlı hikaye sınıfta okunduktan sonra sınıfa getirilen kartlar çocukların boynuna asılır. Çocuklar el ele tutuşarak çember oluşturur. Kartların üzerinde yazılı olan sloganlar ront halinde söylenir

Türk Bayrağı

Gerekli Materyaller

- Türk bayrağı
- Mukavva
- Kuru boya
- Yapıştırıcı

Yapılışı

Sınıfa getirilen Türk bayrağı çocuklara gösterilerek bayrak kavramı ve Türk bayrağının oluşumu hakkında bilgi verilir. Ardından çocuklardan kendi tasarladıkları bayrakları çizmeleri istenir. Çocukların çizdikleri bu bayraklar “bayrak ağacı” oluşturularak mukavvaya yapıştırılır.

Tarihi Olaylar Teması Bağlamında Uygulanan Etkinlikler

Çanakkale Zaferi

Gerekli Materyaller

- Çanakkale türküsü
- Kuru boya

Yapılışı

Çanakkale Türküsü dinlettilererek, Çanakkale Zaferi hakkında bilgi verilir. Daha sonra verilen bilgilerin ardından çocuklardan yaratıcı drama yapmaları istenir. Drama etkinliği bittikten sonra çocuklardan Çanakkale Zaferi'ni anlatan resim yapmaları istenir. Resim etkinliği bittikten sonra; çocuklar kendilerini Anzak askerinin yerine koyarak Çanakkale cephesinden annelerine mektup yazmaları söylenir. Çocuklar bu mektupları sözlü olarak ifade eder, sınıf öğretmeni yazıya geçirir. Son olarak ise kendilerini Türk askerlerinin yerine koyarak Çanakkale cephesinden annelerine mektup yazmaları istenir.

İstiklal Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy

Gerekli Materyaller

- Onuncu Yıl Marşı
- İstiklal Marşı

Yapılışı

Onuncu Yıl Marşı dinlettilererek marş kavramı hakkında çocuklara bilgi verilir. Ardından İstiklal Marşı dinlettiler. Mehmet Akif Ersoy'un İstiklal Marşı'nı nasıl ve hangi duygularla yazdığı, bu marşın mecliste nasıl okunduğu ve kabul edildiği hakkında bilgi verilir. Verilen bu bilgilerin ardından çocuklardan İstiklal Marşı'nın kabulünü anlatan drama yapmaları istenir

Evliya Çelebi Etkinliği

Gerekli Materyaller

- Sandalye
- “Az gittik uz gittik” programının görüntüleri

Yapılışı

Çocuklara Az gittik uz gittik programının görüntüleri izlettirilir. Daha sonra çocuklardan, gözlerini kapatarak kendilerini Evliya Çelebi gibi hissetmeleri istenir. Sandalye sınıfın ortasına konarak; çocukların tanıtılan konulardan istediklerini seçmeleri söylenerek sırayla sandalyeye oturtulur. Ardından Evliya Çelebi gibi tanıtılan bu temaları anlatmaları istenir.

ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Ayşegül Kırtel, Elazığ ilinde 1987 yılında doğdu. İlköğrenimini 24 Kasım İlköğretim Okulu, ortaöğrenimini Balakgazi Lisesi ve yükseköğrenimini Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünde tamamladı. 2009 yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisansa başladı. Aynı zamanda Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. Halen Sakarya Üniversitesi Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

İletişim Bilgisi aseker@sakarya.edu.tr.